

**FORMACIÓ I INVESTIGACIÓ
SOCIAL I CRIMINOLOGICA**

D O C U M E N T S D E T R E B A L L

INVESTIGACIÓ

(Producció pròpia)

La reincidència penitenciària a Catalunya

Autors

M. Eulàlia Luque Reina

Marta Ferrer Puig

Manel Capdevila i Capdevila

Any 2004

Generalitat de Catalunya
**Centre d'Estudis Jurídics
i Formació Especialitzada**

D O C U M E N T S D E T R E B A L L

INVESTIGACIÓ

(Producció pròpia)

La reincidència penitenciària a Catalunya

Autors

M. Eulàlia Luque Reina

Marta Ferrer Puig

Manel Capdevila i Capdevila

Any 2004

Generalitat de Catalunya
**Centre d'Estudis Jurídics
i Formació Especialitzada**

La reincidència penitenciària a Catalunya

Investigadors principals:

M. Eulàlia Luque Reina

*Tècnica de l'Àrea de Planificació i Projectes Estratègics
Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil*

Marta Ferrer Puig

*Cap de l'Àrea d'investigació i Formació Social i Criminològica
Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada*

Manel Capdevila i Capdevila

*Responsable d'investigació de l'Àrea Social i Criminològica
Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada*

Col·laboradors:

Meritxell Collado Moliner (treball de camp)

M. Mar Torrecillas Madrid (treball de camp)

Juan Antonio López Cañete (suport tècnic)

Agraïments

Agraïm especialment la tasca realitzada per la Maritxell Collado qui, amb paciència i rigurositat, va recercar la informació en les bases de dades del SIPC i de l'ANITA, les va transcriure a les plantilles de recollida de dades i posteriorment les va tabular.

Agraïm al Dr. José Luis Losada López, professor del Departament de Metodologia de les Ciències del Comportament de la Universitat de Barcelona el seu assessorament sobre la conveniència d'aplicar l'anàlisi de regressió logística, la supervisió del procediment i la replicació de l'anàlisi de les dades en el programa d'anàlisi estadística SAS, amb què ha obtingut els mateixos resultats que en l'anàlisi de les dades realitzat mitjançant l'SPSS. El seu suport i ajut repercuteix directament en la fiabilitat i certesa del model obtingut a partir de l'anàlisi de la regressió logística, com també la seguretat d'haver aplicat el millor mètode d'anàlisi de dades existent en l'actualitat amb la finalitat de predir la reincidència penitenciària.

Índex

1. Introducció.....	6
1.1 El concepte de reincidència. Els tipus de reincidència. La reincidència penitenciària.....	6
1.2 La difícil mesura de la reincidència	8
1.2.1 <i>Dificultats generals associades a l'estudi de la reincidència</i>	<i>9</i>
1.2.2 <i>La reincidència com a mesura de la criminalitat</i>	<i>11</i>
1.2.3 <i>La mesura de la reincidència com a avaluació de l'efectivitat del sistema penitenciari.....</i>	<i>13</i>
1.3 Els estudis actuals	14
1.3.1 <i>L'avaluació de programes de tractament en l'àmbit penitenciari</i>	<i>15</i>
1.3.2 <i>La detecció de factors predictors de risc.....</i>	<i>17</i>
2. El present estudi sobre la reincidència penitenciària a Catalunya: finalitat, objectius i hipòtesis.....	22
3. Metodologia d'investigació	29
3.1 La mostra	29
3.1.1 <i>Població</i>	<i>29</i>
3.1.2 <i>Amplitud de la mostra.....</i>	<i>30</i>
3.1.3 <i>Selecció</i>	<i>30</i>
3.2 Fitxa tècnica	30
3.3 Les dades recollides	31
3.3.1 <i>Font de les dades</i>	<i>31</i>
3.3.2 <i>Plantilla de recollida de dades</i>	<i>32</i>
3.3.3 <i>Variables.....</i>	<i>33</i>
3.3.3.1 <i>Variables explicatives</i>	<i>33</i>
3.3.3.2 <i>Variables explicades.....</i>	<i>38</i>
3.4 Anàlisi de les dades.....	39
3.5 Els resultats de la recerca	40
4. Resultats (1): Característiques de la població excarcerada l'any 1997	42
4.1 Característiques individuals	42
4.2 Els antecedents	43
4.3 La condemna base.....	47
4.4 Les diferències entre grups	56

4.4.1	<i>Les diferències entre els homes i les dones</i>	56
4.4.1.1	Característiques individuals	56
4.4.1.2	Els antecedents	57
4.4.1.3	La condemna base	59
4.4.2	<i>Les diferències entre espanyols i estrangers</i>	63
4.4.2.1	Característiques individuals	63
4.4.2.2	Els antecedents	64
4.4.2.3	La condemna base	66
4.4.3	<i>Diferències en funció de si ha ingressat prèviament a presó</i>	70
4.4.3.1	Característiques individuals	70
4.4.3.2	Els antecedents	70
4.4.3.3	La condemna base	71
4.4.4	<i>Diferències en funció del delicte principal</i>	75
4.4.4.1	Característiques individuals	75
4.4.4.2	Els antecedents	77
4.4.4.3	La condemna base	79
4.4.5	<i>Diferències en funció del tipus d'excarceració</i>	82
4.4.5.1	Característiques individuals	83
4.4.5.2	Els antecedents	84
4.4.5.3	La condemna base	85
5.	Resultats (2): la reincidència penitenciària	88
5.1	Les taxes generals	88
5.2	El gènere	91
5.3	La nacionalitat	93
5.4	L'edat del primer ingrés en presó	97
5.5	Els ingressos previs en presó	100
5.6	El nombre de causes	103
5.7	El delicte principal	105
5.8	El tipus d'excarceració	108
5.9	Edat quan l'excarceració	111
5.10	Diferències entre reincidents i no reincidents	114
5.10.1	<i>Característiques individuals</i>	114
5.10.2	<i>Els antecedents</i>	115
5.10.3	<i>La condemna base</i>	116
6.	Resultats (3): La predicció de la reincidència	121
6.1	El procediment	121

6.1.1	<i>Primer etapa: anàlisi univariable de les variables explicatives</i>	122
6.1.2	<i>Segona etapa: estudi de les correlacions entre les variables explicatives</i>	123
6.1.3	<i>Tercera etapa: anàlisi univariable de les interaccions</i>	125
6.1.4	<i>Quarta etapa: estratègia de modelització</i>	126
6.2	La predicció de la reincidència	129
6.2.1	<i>Algunes consideracions sobre el càlcul de probabilitats</i>	129
6.2.2	<i>L'equació que prediu la reincidència</i>	130
7.	Síntesi de resultats, conclusions i propostes	138
7.1	Síntesi de resultats	138
7.1.1	<i>Quant el perfil de la població excarcerada l'any 1997</i>	138
7.1.1.1	Característiques generals	138
7.1.1.2	Diferències entre homes i dones	139
7.1.1.3	Diferències entre espanyols i estrangers	140
7.1.1.4	Diferències pel que fa als antecedents penitenciaris	140
7.1.1.5	Diferències en funció del tipus de delictes	141
7.1.1.6	Diferències en funció del tipus d'excarceració	141
7.1.1.7	Diferències entre la població excarcerada l'any 1997 i la població excarcerada l'any 1987	141
7.1.2	<i>Quant a la reincidència</i>	142
7.1.3	<i>Quant a la predicció de la reincidència</i>	145
7.2	Revisió d'hipòtesi i conclusions	146
7.2.1	<i>Revisió d'hipòtesi inicials</i>	146
7.2.2	<i>Conclusions</i>	150
7.3	Propostes en l'àmbit de la recerca	154
8.	Referències bibliogràfiques	157
9.	Annex 1. Plantilla de recollida de dades	163
10.	Annex 2. Correlacions de variables quantitatives	165

1. Introducció

L'any 1993 el Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada va publicar el primer estudi empíric sobre la reincidència penitenciària a Catalunya (Redondo, Funes, Luque, 1993) que pretenia establir una taxa de reincidència que pogués ser revisada amb el temps i també tractava de determinar quines eren les variables que incidien en què un determinat subjecte reincidís o no reincidís aportant, així, una valuosa informació per a la millora de la intervenció penitenciària envers la rehabilitació dels interns.

Des d'aquell any, cap altra investigació ha abordat, de manera global, l'índex de reincidència penitenciària dels interns de les presons catalanes, ni ha revisat, actualitzat, ni verificat la incidència dels factors que es van vincular en l'esmentat estudi a aquest fenomen. Reprendre aquesta tasca és la finalitat principal d'aquesta recerca.

1.1 El concepte de reincidència. Els tipus de reincidència. La reincidència penitenciària

En un sentit ampli, podem dir que la reincidència consisteix a cometre un nou delictes quan ja se n'ha comès prèviament un o varis. La mesura de la reincidència consistiria, doncs, a quantificar la comissió de nous delictes per part de qui ja n'ha comès amb anterioritat.

L'estudi quantitatiu de la reincidència es pot dur a terme a partir de diverses fonts que determinen diferents tipus i taxes de reincidència els quals, d'altra banda, mesuraran aspectes diferents:

- **Reincidència políciaca:** es produeix quan una persona és detinguda més d'un cop per haver comès presumptament un o varis fets delictius nous. Es basa en l'existència d'un atestat policial que obre diligències i que es tramita a l'estament judicial. És la mesura més àmplia de reincidència. Spohn i Holleran (2002) assenyalen que hi ha diversos

autors que defensen que és molt millor mesurar la reincidència mitjançant els nous arrests que els nous ingressos a presó, ja que s'aproxima més a l'índex de delictes i de delinqüents reals.

- **Reincidència penal:** esdevé quan una persona que ja ha estat jutjada i condemnada per un delicte, torna a ser-ho per un de nou. Restringeix l'amplitud de la taxa de reincidència policíaca perquè inclou la condició que, a més que el subjecte hagi estat detingut per la comissió d'un delicte, un jutge l'hagi condemnat. Com Spohn i Holleran, també Funes, Luque i Ruiz (1996, p.108) defensen que la mesura de la reincidència policial és millor que la penal. Classifiquen les definicions operatives de reincidència de diferents estudis en dues categories, "noves detencions" o "noves condemnes" i assenyalen: "...el criteri de "noves detencions" és més adequat per definir la reincidència que les "noves condemnes". En efecte, la fiabilitat dels arrests és superior a la de les condemnes tot i que puguin incloure casos en què la culpabilitat legal no quedi demostrada. Això s'explica pel fet que les condemnes(...) ignoren un bon nombre d'arrests vàlids que no arriben als jutjats per raons diverses".
- **Reincidència penitenciària:** restringeix encara més el concepte de reincidència i en conseqüència la seva taxa, ja que només té en compte aquells casos que han tornat a reingressar a presó, pels delictes nous que han comès, després de sortir-ne un primer cop. En alguns països, s'afegeixen també els reingressos a presó per incompliment dels compromisos de la llibertat condicional o de la probation.

Cal diferenciar aquests conceptes de l'anomenada reincidència jurídica. La **reincidència jurídica** és aquella que pot ser legalment tinguda en compte com agreujant en una sentència condemnatòria per un nou fet delictiu, si aquest reuneix determinades característiques regulades per Llei. El Codi Penal vigent (art.22, cap. IV) diu que: "Hi ha reincidència quan en el moment de delinquir, el culpable hagi estat condemnat executòriament per un delicte comprès en el mateix títol d'aquest Codi, sempre que sigui de la mateixa naturalesa" i assenjala que

no s'han de tenir en compte els antecedents penals cancel·lats. Ens trobem, doncs, amb un concepte molt restringit de reincidència, que no acostuma a ser tingut en compte a efectes d'estudi.

Redondo, Funes i Luque (1992) incorporen una accepció diferent del concepte de reincidència jurídica per diferenciar-la del que anomenen reincidència empírica: es refereixen a reincidència jurídica quan, considerada una determinada mostra de subjectes que han delinquit, es parla dels seus antecedents delictius (en un sentit retrospectiu, una part d'aquesta mostra serà reincident); contràriament, es parla de reincidència empírica quan s'estudia la reincidència d'aquesta mostra en el futur, durant un període determinat de seguiment.

1.2 La difícil mesura de la reincidència

En els darrers anys diferents autors han posat en evidència la dificultat d'obtenir xifres de reincidència plenament fiables i han expressat la cautela que cal tenir en el seu maneig i interpretació, així com en la comparació de dades de diferents estudis entre si.

Tot seguit, fem una síntesi de les dificultats i limitacions que presenta l'abordatge de la reincidència com a objecte d'estudi, tant de les dificultats de caràcter general com de les que s'associen a determinats objectius de recerca.

Tradicionalment, els estudis sobre reincidència penitenciària han perseguit dos grans objectius: la mesura de la criminalitat, i l'avaluació de l'efectivitat del sistema penal i/o penitenciari. Actualment no hem trobat recerques que presentin finalitats tan àmplies¹, possiblement per la complexitat que implica el seu abordatge. Malgrat això, les dades de reincidència (i especialment les de reincidència penitenciària) acostumen a interpretar-se per la opinió pública i els mitjans de comunicació des d'aquests dos punts de vista, és a dir, a major reincidència, més criminalitat i

¹ Un exemple d'aquesta manca de dades generals sobre el tema de la reincidència el trobem en el fet que, així com en l'estudi de Redondo, Funes i Luque (1993) es recullen els resultats d'estudis de reincidència de diferents països que es van publicar al *Butlletín d'Información Penitenciaria* del Consell d'Europa l'any 1990, en cap número posterior d'aquest Butlletín hem trobat actualitzades aquestes dades.

pitjor valoració dels serveis penitenciaris. En aquest punt hem volgut fer especial esment de l'equivocació que implica el fet d'extreure aquestes lectures tan lineals de les taxes de reincidència.

1.2.1 Dificultats generals associades a l'estudi de la reincidència

Actualment, la institució capdavantera en la investigació aplicada a la millora del sistema penitenciarí probablement sigui el Correctional Service de Canada (CSC). Diferents estudis duts a terme des d'aquesta institució (CSC, 1993a i 1993b) expliciten dificultats diverses per mesurar la reincidència real, dificultats que cal tenir molt en compte a l'hora d'interpretar els resultats de les recerques que se'n puguin fer:

- No podem obtenir informació real sobre la reincidència: no sabem els que en realitat reincideixen, sinó els que han estat identificats i localitzats pel sistema policíac.
- Hem de posar un límit temporal als estudis: sempre hi ha la possibilitat que un grup reincideixi fora d'aquest límit temporal.
- Hem de posar límits territorials a un estudi, i sempre hi cap que es produeixi la reincidència fora d'aquests límits. Aquesta probabilitat augmenta quan la mostra es compon de força població estrangera.
- Els reincidents que tornen a presó, poden fer-ho per un sol delictes quan, tanmateix, en poden haver comès més i fins i tot de més greus. Això dificulta la mesura de la gravetat de la reincidència, dels delictes que s'hi associen i de les carreres delictives dels reincidents.

També s'assenyalen força dificultats per comparar taxes de reincidència obtingudes de mostres diferents i en temps diferents:

- Si reconeixem que variables com la drogaaddicció, l'edat, els tipus de delictes comesos, o la carrera criminal estan incidint en les taxes de reincidència, hem de tenir en compte que en dues mostres diferents podem obtenir taxes de reincidència

molt diferents segons quina sigui la composició aleatòria dels subjectes de cada mostra.

- Hi ha diferents situacions contextuais que poden fer variar les taxes de reincidència en el temps: canvis legislatius, canvis en les polítiques de seguretat, increment del control sobre determinats col·lectius (més o menys reincidents) per sobre d'altres, situació del mercat laboral, augment del consum de determinats tòxics, etc.

Spohn i Holleran (2002) també parlen extensament de la difícil mesura de la reincidència. Assenyalen que un problema inherent a l'estudi de la reincidència penitenciària és l'absència d'informació completa, ja que ens basem en els delictes que són denunciats i d'aquests, en aquells dels quals es localitzen els culpables i es reingressen a presó. Per ser exactes, el que mesuren els estudis de reincidència són les xifres registrades oficials i no pròpiament la reincidència real. Maltz (citada per Spohn i Holleran, 2002) afegix a aquesta realitat que, consegüentment "no es pot afirmar amb certesa quan una taxa de reincidència és alta o baixa" i que és molt difícil comparar resultats de diferents estudis, degut a l'ús de diversos conceptes de reincidència, la determinació d'objectius molt diferents, l'ús de metodologies d'anàlisi i sistemes de mesura dispars i la realitat que les dades de reincidència són sempre incompletes i depenen de factors diferents. Cottle *et al.* (2001) esmenten també la dificultat per comparar dades i elaborar metanàlisis sobre aquest tema.

Efectivament, hi ha diversos paràmetres que descriuen un estudi de reincidència i que el fan difícilment comparable amb d'altres que no s'ajustin als mateixos plantejaments: la font de l'estudi (dades policíiques, penals o penitenciàries); la concepció del que es considera o no delicte en un determinat país o període temporal; l'especificació de què es considera reincidència (hi ha estudis que inclouen els trencaments de la llibertat condicional, o els delictes comesos en anterioritat, o la imposició d'una mesura penal alternativa); el temps de seguiment al qual se sotmet el delinqüent; i l'espai de control que inclou l'estudi, és a dir, si té només en compte la reincidència que es produeix en la mateixa comunitat autònoma, a nivell estatal o europeu, etc. Funes, Luque i Ruiz (1996, p.99) sintetitzen els aspectes que fan difícil homogeneïtzar els estudis sobre reincidència en els següents: "la

font de recollida de les dades, la definició de la reincidència, la gravetat del delictes, els indicadors de la reincidència i el període de seguiment." També recullen exemples de diverses recerques empíriques en les quals s'aprecia molt clarament la dispersió de plantejaments en relació amb els cinc aspectes assenyalats.

Sánchez-Meca (1996) també esmenta l'especial dificultat d'abordar els aspectes qualitatius en l'estudi de la reincidència: a més de la prevalença (comissió o no comissió de delictes durant el període de seguiment), hauríem de parlar de la incidència (freqüència d'activitat delictiva durant el seguiment), de la gravetat dels delictes, del temps que passa abans de tornar a delinquir, del nombre de detencions, etc. Tota aquesta informació que ens dóna una mesura més qualitativa i que ens permetria establir diferents nivells de risc, és encara més difícil d'obtenir de manera fiable.

A més d'aquestes dificultats generals per estudiar el fenomen de la reincidència i per comparar estudis entre si, existeixen altres limitacions que, com veurem tot seguit, venen determinades per l'objectiu al qual vulguem dirigir la recerca.

1.2.2 La reincidència com a mesura de la criminalitat

Com ja hem dit, els estudis de reincidència han estat tradicionalment una de les maneres de mesurar la delinqüència en un determinat territori i període temporal. Altres sistemes són les estadístiques policíiques (nombre de detinguts) o judicials (nombre de subjectes posats a disposició judicial i/o nombre de subjectes condemnats), els estudis d'autoinculpació i els de victimització.

Però com assenyala García-Pablos (2003, p. 263-264): "Ni todo delito cometido trasciende, ni todo delito conocido se denuncia, ni todo delito denunciado se persigue, ni todo delito perseguido se castiga, ni toda condena impuesta se cumple." I comenta que en l'estudi de la criminalitat és notable la distància entre les xifres oficials i les reals, en detriment de les oficials, molt més reduïdes i que deixen oculta l'anomenada *xifra negra*.

Redondo, Funes, Luque (1993) fan esment d'alguns estudis que han mesurat la distància entre la delinqüència oficial i la real.

Recullen, per exemple, els resultats d'un estudi de Rutter i Giller (1988) en el qual les xifres de delinqüència oficial guarden una relació de 1 a 10 respecte a les xifres "reals" de delinqüència.

Més recentment, Kesteren, Mayhew, Nieuwbeerta (2000) a partir d'una anàlisi dels resultats de les enquestes de victimització dutes a terme en disset països industrialitzats, comparen les xifres policíiques o índexs de denúncia (les quals, d'entre les xifres oficials, són les més àmplies) amb les obtingudes per aquestes enquestes i fan veure la significativa distància que existeix entre elles. En l'anàlisi d'aquests autors s'arriba a diverses conclusions interessants respecte a aquest tema:

- La diferència entre l'índex de denúncies que arriben a la policia i l'índex de criminalitat obtingut mitjançant enquestes de victimització canvia en funció que el delicte sigui més o menys greu.
- Com més greu és el delicte, més es denuncia i més petita és la distància entre les xifres policíiques i les de victimització.
- Però, fins i tot en el cas dels delictes greus, que són els més denunciats, més d'una quarta part resten desconeguts per la policia (de mitjana, respecte als diferents països analitzats).
- Si es consideren globalment el total de delictes, la distància entre les xifres policíiques (oficials) i les obtingudes mitjançant enquestes de victimització (més "reals") varia segons els països²:
- A Catalunya les xifres policíiques només es fan ressò del 40% dels delictes que es comptabilitzen mitjançant les enquestes de victimització (Luque, 1999).

Ara bé, així com la investigació criminològica actual pot obtenir xifres més reals de mesura de la criminalitat, i reduir la *xifra negra*, mitjançant els estudis de victimització o els informes d'autodenúncia o autoinculpació (enquestes de self-report), aquestes tècniques no són fàcilment aplicables a l'estudi de la reincidència, amb la qual cosa es fa molt difícil obtenir-ne taxes

² Les xifres policíiques de Dinamarca, Suècia, Irlanda del Nord i Holanda recullen només un 60% de delictes que consten a les enquestes de victimització d'aquests països; a Bèlgica, Anglaterra i Gales, Suïssa, França i Escòcia a prop del 50%; i a Portugal, Japó, Catalunya i Polònia sobre un 40%.

reals³. Un intent d'aproximació a aquestes taxes reals és el que fan els estudis de seguiment o estudis *follow-up* que segueixen sistemàticament una mostra d'ex-interns durant un període determinat de temps i intenten donar compte de la reincidència o no de tots i cadascun dels subjectes, així com de les seves circumstàncies. Aquests són, però, estudis complexos i costosos, dels quals no hem trobat referències actuals⁴. Com ja assenyalaven Redondo, Funes i Luque (1993, p.19) l'estudi de les xifres reals de reincidència topa amb "greus inconvenients jurídics, ètics i metodològics, que són difícils d'evitar", ja que s'ha de treballar amb subjectes concrets, convenientment identificats, als quals es demana que, d'una o altra manera, facin evidents els seus nous delictes a efectes d'estudi.

1.2.3 La mesura de la reincidència com a avaluació de l'efectivitat del sistema penitenciari

Com ja hem comentat, els estudis de reincidència penitenciària es consideren sovint una manera d'avaluar l'efectivitat del sistema penitenciari. Efectivament, una lectura fàcil ens pot portar a concloure que, si són molts els subjectes que tornen a presó un cop n'han sortit, el sistema penitenciari no funciona en la seva finalitat rehabilitadora i de prevenció especial i que, pel contrari, si en tornen pocs, la presó està obtenint bons resultats.

Però la reincidència és un fenomen complex que aporta informació genèrica sobre múltiples factors. Les taxes de reincidència parlen, de manera global i indiferenciada, del moment que travessen les polítiques de seguretat (major o menor pressió política i/o mediàtica sobre determinats col·lectius o zones geogràfiques, major control vinculat a esdeveniments determinats, etc.); de l'efectivitat del control policíac; de les prioritats que s'estableixen en aquest control; de les polítiques socials i de les possibilitats de reinserció que ofereix la societat (treball, habitatge, tractament de

³ L'estudi de Funes, Luque i Ruiz (1996) anomena algunes recerques que obtenen taxes de reincidència mitjançant informes d'autoinculpació i esmenten la difícil valoració de la fiabilitat d'aquestes dades.

⁴ GARCÍA-PABLOS (2003) en la p.318 recull el plantejament i els resultats d'alguns d'aquests estudis de seguiment.

patologies, abordatge de problemes de toxicomanies, incorporació d'immigrants, etc.); del resultat d'aplicar una determinada legislació; i finalment, de les possibilitats que té cada subjecte (psicològiques, ambientals) de modificar una trajectòria delictiva ja encetada.

L'èxit del sistema penitenciari (en el sentit de disminució de la reincidència i augment de la reinserció) és el resultat de la interacció entre el sistema correccional (més o menys orientat a la rehabilitació), els delinqüents i les possibilitats que ofereix el context social a la seva reinserció. I, paral·lelament, el fet que un determinat subjecte reincideixi o no, ve determinat per múltiples factors com poden ser la voluntat del propi delinqüent⁵, les seves característiques individuals, el suport sociofamiliar que trobi al sortir de la presó, si aconsegueix o no treball, etc., factors que, en tot cas, el sistema penitenciari haurà pogut contribuir a millorar o empitjorar, però que, en cap cas, depenen únicament d'aquest sistema.

Conseqüentment, les taxes de reincidència penitenciària no es poden considerar una mesura directa de l'èxit o fracàs dels serveis correccionals. Amb això no volem dir, però, que no es puguin dur a terme estudis que amb una finalitat i una metodologia orientades a l'avaluació, puguin emprar les dades de reincidència penitenciària amb aquesta finalitat. En aquest sentit, com veurem tot seguit, s'orienten els estudis actuals que duen a terme l'avaluació de programes de tractament penitenciari mesurant la disminució de l'índex de reincidència que impliquen.

1.3 Els estudis actuals

Actualment, els estudis de reincidència penitenciària estan majoritàriament dirigits a dues finalitats: l'avaluació de programes de tractament en l'àmbit penitenciari i la detecció de factors predictors de risc.

⁵ En l'article "Recidivism: how inmates see it" del Correctional Service of Canada es recullen els resultats d'una recerca dirigida a explicar la reincidència des del punt de vista dels interns i es destaca la incidència del factor "voler deixar de delinquir o no".

1.3.1 L'avaluació de programes de tractament en l'àmbit penitenciari

Des dels anys 80 són molts els estudis que s'han fet en aquest sentit i que proven de determinar els efectes que té el fet de seguir un determinat programa o programes de tractament en la reducció de la reincidència.

Com exemples en aquesta línia, podem esmentar que Ortmann (2000) recull diversos estudis que presenten els programes de tractament que obtenen millors resultats en relació amb la disminució de la reincidència. Robinson (1995) presenta un estudi sobre la incidència d'un programa d'aprenentatge cognitiu de competències sobre la reincidència. El Centre d'Estudis jurídics i Formació Especialitzada també va publicar l'any 2001, en el número 18 del butlletí *Invesbreu*, una metanàlisi de diverses recerques d'avaluació de programes a Europa i, amb un objecte d'estudi més restringit, ha publicat una investigació (Roca i Caixal, 2001) sobre el tractament dels toxicòmans en l'àmbit penitenciari i el seu efecte reductor de la reincidència.

En les investigacions i metanàlisis esmentats que mesuren la incidència dels programes de tractament sobre la reincidència, aquests obtenen resultats discrets de reducció de la reincidència (majoritàriament, entre un 10 i un 20%) però que es consideren prou rellevants. Diversos autors manifesten que la presó és un lloc extremadament desfavorable per a una positiva rehabilitació dels delinqüents i que, consegüentment, els programes de tractament només poden obtenir resultats modestos (Ortmann, 2000).

Hi ha algunes crítiques metodològiques a l'ús de la mesura de la reincidència per a l'avaluació de programes. Un tipus de crítica que es fa des del Correctional Service of Canada (1993a) assenyala que sovint es comet una incorrecció en el procediment d'avaluar els programes de tractament a través de la reincidència ja que, si prenem la reincidència com una mesura de l'èxit o fracàs d'un determinat programa, per exemple, el programa de delinqüents violents, només hauríem de mesurar com a reincidència aquella que es produeix en forma de delicte violent. Si l'objectiu del programa era reduir la violència, cal considerar un èxit, l'absència de violència en la comissió de nous delictes i no

exclusivament l'absència de nous delictes. Aquestes apreciacions podrien aplicar-se a un bon nombre d'estudis actuals que se centren a estudiar la reincidència de determinats delinqüents, fonamentalment delinqüents sexuals, delinqüents violents o drogaaddictes i la incidència de determinats programes en la seva disminució.

En un sentit similar, Warner (2002), en un article sobre la possibilitat d'avaluar els programes educatius de l'àmbit penitenciari mitjançant les taxes de reincidència assenyala que l'objectiu dels programes no és directament reduir la reincidència (sobre la qual incideixen múltiples factors), sinó dotar els interns de diferents competències que els possibilitin cercar amb més èxit sistemes de vida alternatius al delicte. Aquest autor assenyala que els programes educatius cal avaluar-los des de la perspectiva de si assolixen o no els objectius propis de l'educació d'adults (i no de si incideixen en una disminució substancial de la reincidència) i recull també la idea que els estudis haurien d'analitzar els efectes de la institució presó sobre la reincidència, que són els que, segons ell, desvirtuen els resultats rehabilitadors dels programes.

Una altra crítica a aquest tipus d'estudis és que la metodologia se sol basar a comparar dos grups d'interns: els que segueixen els programes voluntàriament i els que no, sense considerar suficientment que el fet que un intern vulgui seguir un programa ja implica un pronòstic favorable de no reincidència.

Per tal d'evitar el fet que la mostra d'interns que segueixen voluntàriament programes ja sigui diferent en origen (tingui millor pronòstic) que els que no els volen seguir, Ortmann (2000) va dur a terme un estudi controvertit en què comparava un grup d'interns sotmès al que anomena *correctional treatment* (que inclou la participació en una sèrie de programes de tractament per fases) amb un grup control d'interns als quals se'ls denegà l'accés a programes de tractament malgrat que ho demanessin (d'aquí ve la controvèrsia). En la recerca es va procurar que el grup dels que es van admetre a tractament i el dels que no tinguessin unes característiques similars. Els resultats van ser que els efectes del tractament proposat en la reincidència van ser baixos o molt baixos. Aquest és, però, un estudi aïllat del qual caldria tenir altres exemples que corroboressin efectivament els resultats.

1.3.2 La detecció de factors predictors de risc

Un objectiu comú de diversos estudis de reincidència ha estat, al llarg del temps, descriure els condicionants personals, sociofamiliars i de carrera delictiva dels subjectes d'una determinada mostra que, des d'una anàlisi estadística, s'han relacionat més intensament amb el fet que els subjectes d'aquesta mostra reincidissin o no.

Actualment, els estudis centrats en la predicció de risc de reincidència tracten no sols de descriure sinó de determinar, mitjançant la investigació empírica i amb tècniques estadístiques complexes, quins són els factors predictors de reincidència i d'establir el pes relatiu de cadascun d'aquests factors en la probabilitat de reincidir d'un determinat subjecte. Aquests estudis permeten, en molts casos, atorgar un nivell de risc a cada subjecte i situar-lo en un grau determinat d'un continu de risc: no es tracta de dir si un subjecte reincidirà o no, el que es procura és assenyalar la probabilitat major o menor de reincidència que hi ha al llarg d'aquest continu.

Com assenyala Hilterman (2003) la predicció de risc en l'àmbit de la psiquiatria forense (i podríem afegir que també en la presa de determinades decisions en l'àmbit de l'execució penal) s'ha vingut fent tradicionalment mitjançant l'opinió clínica no estructurada: els professionals encarregats de valorar el risc de reincidència d'un determinat delinqüent o, en general, de fer propostes d'evolució cap a mesures menys repressores (evolució de grau, atorgament de permisos, etc.) han pres les seves decisions basant-se en una interpretació de les dades obtingudes sobre el subjecte (interpretació lliure de dades no sempre iguals i no sempre rellevants). Aquest autor, com d'altres que treballen amb mètodes empírics de predicció del risc, assenyala que tenen de positiu que s'estandaritza la valoració del risc a l'hora de prendre decisions, la qual cosa contribueix a ordenar i a facilitar el treball dels professionals (en menys temps s'aconsegueix una valoració més objectiva) i a valorar d'una manera més homogènia tots els casos.

Com ja hem assenyalat, un dels llocs en què més s'ha investigat sobre el tema de la reincidència és el Correctional Service de

Canadà⁶. Autors com Andrew (1989) defensen que la reincidència es pot predir i pot ser influenciable. Tal i com assenyala aquest autor, hi ha nombroses investigacions que intenten identificar els factors de risc de reincidència amb diverses finalitats:

- Assessorar més efectivament els tribunals sobre la perillositat real dels subjectes
- Identificar grups de risc més alt i més baix per tal d'administrar la condemna en conseqüència: "de manera que els casos de baix risc ho segueixin sent i els d'alt risc s'encaminin en aquesta direcció".

Amb aquesta intenció d'identificar i operativitzar els factors predictors de reincidència neixen instruments i escales que permeten predir-la d'una manera més o menys simple i ràpida.

Algunes d'aquestes escales se centren exclusivament en factors històrics o estàtics (variables de la història dels subjectes que no es poden modificar, com l'edat quan el primer encarcerament, antecedents penals propis o familiars, etc.). Però aquests instruments es consideren incomplets i poc útils. Per exemple, des del CSC (Servei Correccional del Canadà, 1993e) defensen que: "Per a construir un model teòric respecte a què és el que causa la reincidència, cal incloure quelcom més que els factors de la història del subjecte que apareixen en les escales de predicció habituals" ja que, a més, "fonamentar les decisions exclusivament en factors històrics, nega la possibilitat de canvi." Efectivament, les variables històriques ofereixen una perspectiva determinista de les probabilitats de reincidir dels delinqüents i aporten molt poca informació d'utilitat per a la intervenció rehabilitadora.

Un pas més enllà en la determinació de factors predictors de risc, és la combinació de factors estàtics i dinàmics. Els factors dinàmics són aquells que modifiquen el risc estàtic de reincidència i que, alhora, són treballables des de la intervenció correccional (factors com el treball, el consum de drogues, el nivell educatiu, les relacions familiars, etc.). Les recerques que analitzen aquests tipus de factors estan orientades a modificar i millorar la pràctica correccional, sustentada sobre les dades que aporta la investigació

⁶ Consultant la pàgina web d'aquest Servei, hom pot trobar nombrosos textos de recerques sobre el tema, a més dels ja citats.

empírica. Com assenyalen Andrews i Hoge (Andrews i Hoge, 1995) "Los servicios de tratamiento se deben centrar en las características de los individuos de alto riesgo (y en sus circunstancias), las que, si cambian, reducen de hecho la conducta criminal. Ya no constituye una práctica aceptable seleccionar objetivos de tratamiento intermedios sin conectarlos con la posibilidad de volver a delinquir. El concepto es bastante simple – hay que enfocar los factores de riesgo dinámicos."

Aquesta línia de recerca tampoc està exempta de crítiques. Segons Silver i Chow-Martin (2002, p.543) "La principal crítica se centra en els errors de predicció. En general, dos tipus d'errors de predicció són possibles. (a) prediccions positives falses, és a dir, casos que es va predir que reincidirien i que no ho fan; i (b) prediccions negatives falses, és a dir, casos que es va predir que no reincidirien i que ho fan. Com va assenyalar Wilkins (1985), existeix un vincle entre ambdós: "Si ens protegim més contra la reincidència és possible que la comunitat es lliuri de determinats crims, però això només es pot fer al preu d'incrementar la *penositat* individual".

Aquestes crítiques se salven, però, amb instruments que, d'una banda són cada cop més fiables (obtenen alts percentatges d'encert) i, d'altra banda ofereixen, com ja hem dit, una classificació del subjecte en un continu de risc que trenca amb la dicotomia "sí reincidirà / no reincidirà", la qual cosa permet obtenir una valoració més matisada i poder preveure diferents decisions amb un major o menor grau de supervisió de l'infractor. D'altra banda, s'entén el risc de reincidència com quelcom variable en el temps: es determina inicialment, s'intervé per paliar-lo i es va reavaluant periòdicament

El SCC (Servei Correccional del Canadà, 1993) incorpora un altre element de crítica: aquestes escales tenen un alt nivell d'èxit quan parlem de xifres generals, però quan ens referim a individus concrets, el futur dels quals pot dependre de l'ús que fem d'aquests instruments, el risc d'error pot ser molt alt, fins i tot utilitzant les millors escales: "La causalitat psicològica no és estadística; per als individus és sempre personal."

Un pas més enllà en l'ús d'aquests mètodes de predicció de risc que vindria a donar resposta a aquestes darreres crítiques és, com

assenyala Hilterman (2003), la possibilitat de combinar l'ús de factors empírics de predicció de risc, amb una anàlisi dels casos més clínica, en la qual la valoració més qualitativa i personalitzada del cas té també un gran valor sota el principi que no tot és mesurable, ni probabilísticament predible en la conducta humana. La reflexió clínica ha d'estar basada, però, en una informació empírica, rellevant i ben estructurada sobre cada individu que tendeixi a objectivar-la i a garantir la igualtat de judici i d'oportunitats de tots els subjectes i, en últim terme, la igualtat davant la llei.

Motiuk (2003, p.32) assenyala en aquest mateix sentit: "Per estar a l'alçada dels reptes correccionals del nou mil·lenni, és vital harmonitzar els mètodes d'avaluació inicial del delinqüent amb un pla d'intervenció i reavaluacions sistemàtiques (per aconseguir guanys significatius en la gestió del risc). Per a tal fi, les característiques més importants que regeixen la creació, el desenvolupament i la prestació de la pròxima generació de models d'avaluació són la valideça predictiva, que reflecteixi la realitat, i la flexibilitat, en què es doni importància als criteris tècnics, qualitatius i quantitius." Valora els instruments de classificació objectiva però, anant més enllà, considera que: "l'avaluació del risc dels delinqüents ha de superar les limitacions de qualsevol eina i considerar la classificació dels delinqüents com un procés integrat que incorpora tota una sèrie de metodologies."

Motiuk explica, en aquest mateix article, el procediment d'avaluació inicial que s'utilitza al CSC, fonamentat en l'avaluació dels factors de risc estàtics i en la determinació i anàlisi dels factors dinàmics, i que inclou l'estimació del grau de motivació al canvi i les aportacions especialitzades dels professionals. A partir d'aquest procediment es desenvolupa un sistema complex d'obtenció i ordenació de dades, valoració qualitativa, presa de decisions i reavaluació periòdica.

En aquesta línia de combinar factors estàtics i dinàmics, existeixen molts altres instruments dissenyats amb finalitats àmplies (predicció de reincidència a llarg termini, diagnòstic inicial orientador de la intervenció, etc.) i d'altres dissenyats amb

finalitats més concretes i immediates (escales per mesurar el risc de reincidència durant els permisos, per exemple)⁷.

Des d'aquesta perspectiva l'anàlisi del risc de reincidència (i, consegüentment la línia de recerca que permet identificar i avaluar els factors que s'hi relacionen) es converteix en un important instrument per redissenyar la totalitat de la intervenció rehabilitadora que es pugui dur a terme des de la institució penitenciària o la intervenció correccional en general, en el sentit que permet detectar el tipus i nivell d'intervenció que requereix cada subjecte, i seleccionar i gestionar la informació per avaluar-ne l'evolució del seu risc individual i prendre les decisions oportunes de manera empíricament fonamentada.

No és funció d'aquest estudi aprofundir més sobre les actuals línies d'investigació en el tema de la reincidència. Les hem mostrat per destacar que en l'àmbit penitenciari, o en general en tot l'àmbit de l'execució penal a Catalunya, encara resta molt camí per fer en aquest sentit i que l'estudi que presentem és només un pas necessari però no suficient, i que caldrà promoure noves aproximacions a aquest fenomen que proporcionin dades més fines i més útils per orientar la intervenció correccional.

⁷ Sense voler ser exhaustius, alguns exemples poden ser: *A multiple models approach to assessing recidivism risk* (Silver i Chow-Martin, 2002); l'ISR-R1 Escala revisada d'informació estadística sobre la reincidència (SCC, 2002); l'HCR-20 (Webster et al.,1997); Leave Risk Assesment (Hilterman, 2003); l'EID Évaluation initiale du délinquant (Taylor, 1998); el Risk Matrix 2000, etc.

2. El present estudi sobre la reincidència penitenciària a Catalunya: finalitat, objectius i hipòtesis

Després d'aquesta introducció sobre les possibilitats i limitacions que ofereix l'estudi de la reincidència en el delictes, volem concretar l'enfocament de la present investigació i acostar el lector al seu contingut.

Com ja hem vist, les recerques sobre reincidència presenten nombroses possibilitats d'aplicació i no menys abundants dificultats metodològiques. Malgrat aquestes dificultats, la reducció de la reincidència dels interns segueix essent un objectiu clau del sistema penitenciari i abordar la seva mesura i predicció continua sent un repte de la recerca dirigida a la millora dels serveis correccionals.

Ens trobem, doncs, davant l'estudi d'un fenomen complex al qual ens hem pogut aproximar, com veurem, d'una manera parcial i exploratòria: després d'un bon nombre d'anys sense abordar el tema de la reincidència penitenciària a Catalunya era urgent disposar d'algunes dades que mostressin l'estat de la qüestió i que aportessin una primera visió que permetés un posterior aprofundiment.

En primer lloc, considerem important clarificar el concepte de reincidència que s'utilitza en aquesta recerca. La present investigació pretén mesurar la reincidència penitenciària empírica, és a dir, l'índex de reingrés a presó d'una mostra d'interns a la qual se segueix durant un període de temps determinat. S'entén per reingrés el fet que un subjecte de la mostra retorni a presó (preventiu o penat) per ser acusat de cometre un nou delictes posterior a l'inici del període de seguiment. En aquest sentit, aquesta recerca manté la diferenciació, ja comentada, entre reincidència jurídica i reincidència empírica emprada per Redondo, Funes i Luque (1992 i 1993). D'altra banda, les dades que aporta cal entendre que seran més restringides que en el cas que s'hagués optat per partir d'un concepte de reincidència policíaca o

penal. També és cert, però, que aquestes dades informen sobre el tipus de reincidència més greu: quan la comissió d'un nou delictes té com a resultat la privació de llibertat.

En segon lloc, és important delimitar la finalitat i els objectius de la present investigació. Com dèiem al principi d'aquesta introducció, **la finalitat** principal d'aquesta recerca és reprendre la tasca d'abordar d'una manera global l'índex de reincidència penitenciària dels interns de les presons catalanes, i de revisar, actualitzar i verificar la incidència dels factors que es van vincular en estudis anteriors a aquest fenomen.

Aquesta finalitat àmplia es concreta en quatre **objectius bàsics**. El **primer** consisteix a actualitzar la taxa de reincidència penitenciària en relació amb la que va obtenir l'estudi del 93. La intenció és purament descriptiva i no es pretén extreure conclusions de la seva possible coincidència o divergència, la qual cosa requeriria d'una anàlisi exhaustiva dels contextos legal, socioeconòmic, polític i penal-penitenciari de cada moment d'estudi, així com de l'ús d'una metodologia orientada a aquest objectiu. Com ja hem recollit en punts anteriors, són molts els elements que intervenen en el fet que cadascun dels subjectes que componen la mostra d'una recerca sobre reincidència penitenciària acabi essent un reincident i, per tant, molts els elements que condueixen a un augment o disminució de les taxes de reincidència en el temps. Ara bé, malgrat no s'entri en una anàlisi comparativa exhaustiva, sí que es donen elements per contrastar les taxes obtingudes en ambdós estudis. Òbviament, i després de tot el que hem comentat, resta lluny de la nostra intenció el fet de llegir les taxes de reincidència obtingudes amb clau d'èxit o fracàs del sistema penitenciari.

El **segon objectiu** pretén descriure les relacions significatives entre determinades variables individuals i d'història delictiva i penitenciària dels individus de la mostra objecte d'estudi i el fet que reincideixin o no. Com veurem, aquest és un estudi retrospectiu (analitza una mostra d'individus excarcerats l'any 97) i que se serveix de l'explotació de dades oficials (dades secundàries). Hi ha variables estàtiques i dinàmiques que altres estudis assenyalen que poden determinar la reincidència penitenciària a les quals no hem pogut accedir amb aquesta recerca perquè no es trobaven recollides de manera sistemàtica en els expedients penitenciaris

dels quals hem extret les dades. Malgrat això, i essent conscients d'aquesta limitació, l'estudi fa una anàlisi rigorosa de les variables que s'han pogut enregistrar i aporta informació important i actualitzada sobre determinades dimensions que incideixen de manera clara sobre la reincidència. També respecte d'aquest objectiu s'entra en una comparació de determinats resultats amb els de l'estudi anterior i es presenten algunes idees explicatives i hipòtesis.

El **tercer objectiu** es proposa identificar el perfil més comú de les persones reincidents front a les no reincidents, un cop analitzades globalment les variables que correlacionen més intensament amb el fet de reincidir o no.

I finalment, el **quart objectiu** busca aportar un model predictiu de la reincidència mitjançant l'aplicació de tècniques novedoses d'anàlisi multivariat de les dades. Aquesta és una aportació important del present estudi que acaba proposant una fórmula que permet fer un càlcul de la probabilitat de reincidència futura d'un determinat subjecte, la qual cosa cal entendre com una potent eina de treball que, combinada amb d'altres de caràcter més qualitatiu, pot esdevenir un recurs important per a l'avaluació del risc de reincidència dels interns i per al disseny d'intervencions en l'àmbit penitenciari. Novament volem fer esment que el fet que l'estudi no hagi pogut analitzar el total de variables estàtiques i dinàmiques que actualment s'associen a la reincidència fa que aquest model predictiu sigui millorable, però en qualsevol cas aporta una metodologia d'anàlisi de dades pionera en el nostre país i que pot servir de fonament per a noves recerques.

En la presentació de resultats veurem que també es fa una descripció exhaustiva del perfil dels subjectes que componen la mostra objecte d'investigació. Es tracta d'una informació que no respon a un objectiu directament vinculat a l'estudi de la reincidència, però que resulta molt rellevant per emmarcar la resta de dades. D'altra banda, aquesta descripció detallada de la mostra, ofereix informació molt interessant sobre el perfil de la població penitenciària de l'any 1997 (any del qual ha estat extreta).

En definitiva ens trobem davant d'una recerca que fa importants aportacions per a l'estudi de la reincidència, però també per a la

millora de la intervenció correccional i rehabilitadora del sistema penitenciari. Hem fet esment, i en farem en diversos moments de l'estudi, de les limitacions que presenta quant a manca d'informació de base: les limitacions que recollíem en l'apartat 1.3.2, referint-nos en general a les investigacions que analitzen fonamentalment variables estàtiques, són directament extrapolables a aquest estudi. Però malgrat tot, l'escassetat encara a Catalunya de dades empíriques sobre el funcionament del sistema penal en general, i del penitenciari en particular, entenem que fa molt necessària i valuosa qualsevol nova aportació.

Per tal de situar més precisament els aspectes que s'han considerat en aquesta recerca i els que no, presentem tot seguit la Taula 1, en què es recullen les variables que, des dels diversos estudis consultats, es relacionen fortament amb la reincidència (de manera explicativa i/o predictiva). En aquesta mateixa taula s'assenyalen **quines de les variables hem pogut tenir en compte en la nostra recerca i quines no.**

Per acabar amb aquest apartat introductori a la nostra recerca cal fer esment a **les hipòtesis** que l'han orientada, en funció dels resultats dels estudis anteriors i de les referències bibliogràfiques consultades:

- La taxa de reincidència penitenciària ha augmentat des de l'anterior estudi del CEJFE en relació amb aquest tema (Redondo, Funes, Luque, 1993). Una revisió de les dades sobre població encarcerada a Catalunya, informa que al mes de febrer de 1988⁸ el nombre d'interns era de 4.147 i, 10 anys més tard, al febrer de 1998⁹, la xifra es va incrementar fins als 6.034 encarcerats. Aquest important creixement del 46%, juntament amb el fet que cada cop és menor la població general susceptible de començar les seves carreres delictives, a causa de la disminució de població jove en les piràmides d'edat, fan pensar que la reincidència penitenciària ha d'haver crescut per mantenir les presons cada cop més plenes.

⁸ Vegeu Justidata 1.

⁹ Vegeu Justidata 29.

- Els homes presenten major taxa de reincidència penitenciària que les dones.
- Els estrangers presenten una taxa més alta de reincidència, pel fet de no tenir les mateixes oportunitats de reinserció a la sortida de la presó que puguin tenir les persones de nacionalitat espanyola.
- Les persones amb antecedents penitenciaris tenen una taxa de reincidència penitenciària superior a les persones que no tenen ingressos previs a presó.
- L'edat del primer contacte amb l'àmbit penitenciari té a veure amb la posterior reincidència penitenciària: con més jove s'ha produït aquest primer contacte, més possibilitats hi ha de ser reincident.
- Igualment, en relació amb la incidència de la variable edat, com més jove se surti de la presó, més probabilitats hi ha de tornar-hi per una nova causa.
- Les persones que cometen delictes contra la propietat són les que tenen una taxa de reincidència penitenciària més alta.
- Les persones que surten de presó en llibertat condicional tenen menys probabilitats de ser reincidents que les persones que surten en llibertat definitiva. Això té a veure amb que el perfil de les persones excarcerades en llibertat condicional és sensiblement diferent al perfil de les persones excarcerades en llibertat definitiva (les primeres tenen unes característiques personals que apunten a un menor risc de reincidència). No és el tipus d'excarceració la que explica la reincidència.
- Les persones que han tingut en conjunt durant el seu internament a presó un règim de vida més penós, tenen un perfil de major risc per tornar a reingressar a presó per una nova causa. Novament, però, no és la *penositat* la que explica la reincidència sinó el perfil personal que s'associa a tenir un règim de vida de major *penositat*.

Taula 1. Variables que influeixen en la reincidència segons diferents autors recollits en les referències bibliogràfiques. S'indiquen amb un (+) les que influeixen en un augment de la reincidència, i amb un (-) les que influeixen en una disminució de la reincidència. S'han ombrejat les variables incloses, entre d'altres, en el nostre estudi. Els números entre parèntesi fan referència als estudis, relacionats en la Taula 2, que fan esment de les variables indicades.

A. Variables individuals	B. Variables socials, familiars i econòmiques	C. Variables de psicològiques i de salut	D. Variables educatives/formatives	E. Variables penals i d'història delictiu
<ul style="list-style-type: none"> ■ Sexe: ser home (+) (2)(7)(8)(22)(23)(23a)(25)(27) ■ Edat: ser jove (+) (3)(5)(8)(23a)(27)(31) ■ Raça Minoritària (+) (2) Blancs (+) (8)(25) Negre (+) (27) 	<p>FAMÍLIA</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Conflictiva familiar: violència intrafamiliar, maltractaments, abusos. (+) ■ Relacions pobres entre pares-fills. (+) ■ Manca de disciplina (+) (1)(2)(9)(19)(23) ■ Famílies monoparentals (+) (2)(7) ■ Dependència familiar dels serveis socials (+) (19)(23) ■ Tenir parella i estabilitat emocional al sortir de la presó (-) (1)(3)(6)(20)(21)(27a)(32)(38)(39) <p>ENTORN SOCIAL</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Freqüents canvis de domicili (+) (2)(3)(7)(23) ■ Viure a la ciutat (+) ■ Problemes de relació amb els altres (+) ■ Associar-se amb delinqüents (+) (19)(23) <p>SITUACIÓ ECONÒMICA</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Disposar de feina i habitatge estable al sortir de la presó (-). (1)(6)(19)(20)(21)(27)(32)(34)(36)(37) ■ Recursos econòmics carencials (+) (1)(2) ■ Tenir causes pendents per complir (+) (3)(34) 	<p>PSICOLÒGIQUES</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Predisposició biològica (+) ■ Trets innats de personalitat (+) (13) ■ Personalitat egocèntrica (+) (12)(16) ■ C.I. baix (+) (2) ■ Intel·ligència verbal baixa (+) (23) ■ Problemes de conducta en edat temprana (+) (13)(23) ■ Conductes problemàtiques: impulsivitat, baix autocontrol, habilitats baixes per resoldre problemes, actituds antisocials (+) (2)(9)(12)(13)(19)(23) ■ En dones, intents previs de suïcidi i autolesions (+) (32) ■ Voluntat/actitud per delinquir (+) (6)(30)(37) <p>SALUT</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Patologies mentals lleus (+) (2) ■ Variables associades al consum de tòxics: ús i abús, començar de molt jove a consumir (+) ■ Ser consumidor en actiu. (+) ■ Consum d'heroïna, mig-alt, via parental (+) (1)(2)(3)(23)(27)(37) ■ Salut precària (+) (1) 	<p>ESCOLARS</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Sense estudis o només primaris (+) (1)(2)(9)(19)(23) ■ Baix vocabulari (+) (2) ■ Inadaptació a l'escola (+) (2)(9)(19)(23) <p>LLEURE</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Mal ús del temps lleure (+)(23a) ■ Gust pel activitats arriscades (+) ■ Preferència activitats d'oci no supervisades (+) (2)(12)(23) 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ser molt jove en el primer contacte amb la justícia de menors o la presó (+) (1)(2)(2a)(3)(7)(10)(22)(31) ■ Sortir jove de presó (+) (3)(5)(10)(31)(33) ■ Història delinqüencial notable i tenir una <i>carrera criminal</i> (+) (2)(3)(13)(22)(23a)(25)(26)(27)(29)(30)(31)(33) ■ Cometre delictes contra la propietat (+) (1)(8)(10)(22)(31) ■ Tipus de delictes més greu comès de jove (+) (7) ■ Delictes violents (+)(25) ■ Efecte <i>prisionització</i> (+) (1)(2)(3)(5)(6)(17)(21)(27)(27a)(30)(33) ■ Haver participat en programes de tractament dins presó (-) (4)(5)(6)(20)(21)(32)(35) ■ Sortir en llibertat condicional (-) ■ Sortir en llibertat definitiva (+) (3a)(18)(25)(31)(33)

Taula 2. Relació d'estudis indicats en la Taula 1.

(1) Paino Quesada, (96)	(2) Cottle et al (01) (2a) altres estudis citats per (2)	(3) Redondo,Funes, Luque (93) (3a) Estudis de Bèlgica, Dinamarca i França, citats per(3)
(4) Redondo,Garrido,Meca (99)	(5) Roca,Caixal (02)	(6) Warker,K (00)
(7) Funes,Luque,Ruiz (96)	(8) Sanchez-Meca (96)	(9) Sirmound and Andrews (94)
(10) Pierre Tournier et al (97)	(11) Barberet (99)	(12) Vazsonyi
(13) Luengo (99)	(14) Vicente (97)	(15) Larrauri (94)
(16) Revue internationale (01)	17) Diego Torrente (01)	(18) Luciani
(19) Andrews, Hoge	(20) Gordon	(21) Ortmann (00)
(22) Home Office (97)	(23) Andrews (89) (23a) altres estudis citats per (23)	(24) Silver (02)
(25) VVAA (00)	(26) Canada correccional Service (89)	(27) Spohn i Holleran (02) (27a) altres estudis citats per (27)
(28) Correccional Service of Canada (93a)	(29) Correccional Service of Canada (93b)	(30) Correccional Service of Canada (93c)
(31) Correccional Service of Canada (93d)	(32) Blanchette	(33) Kensey (92)
(34) Bessozi (99)	(35) Stener,Smith,Tracy (02)	(36) Gendreau,Goggin,Gray (98)
(37) Taylor (98)	(38) Paolucci,Violato,Schofield (98)	(39) Goggin,Gendreau,Gray (98)

3. Metodologia d'investigació

3.1 La mostra

3.1.1 Població

La població objecte de la nostra recerca són totes aquelles persones penades, estrangers/res i espanyols/les, dones i homes, que van sortir de la presó l'any 1997. En aquesta població penada excarcerada, no es consideren els que van sortir en llibertat essent preventius, i, concretament, està conformada per:

- (1) els que van sortir en llibertat definitiva després del compliment de tota la pena imposada
- (2) els que van sortir en llibertat condicional (sigui per aplicació de l'art. 192, del 196.1, del 196.2 o de l'art. 205 del Reglament Penitenciari)
- (3) els que van sortir en llibertat per la suspensió de l'execució de la pena
- (4) els que van ser alliberats per indult
- (5) els que van ser extradits o expulsats del territori nacional
- (6) els que no van reingressar d'una sortida a diligències als jutjats
- (7) els que no van reingressar per quebrantament de permís ordinari, extraordinari o de cap de setmana
- (8) els que no van tornar de sortides programades
- (9) els que es van evadir d'un centre, centre obert, centre dependent o en un trasllat policial
- (10) els que no van tornar d'una sortida laboral.

En total, aquesta població excarcerada l'any 1997 és de 3.898 persones.

3.1.2 Amplitud de la mostra

L'amplitud de la mostra està sotmesa al nombre d'elements de la població o univers que, en aquest cas, és de 3.898 persones. L'aplicació de la fórmula universal (per determinar una mostra suficient i necessària extreta d'una població finita, per a un error teòric màxim del ± 2 , un nivell de confiança del 95,5% i uns valors iguals de p i q)¹⁰ dona com a resultat un valor de 1.523 elements. L'amplitud de la mostra ha de ser, doncs, igual o superior a aquesta xifra per tal que sigui representativa de la població que estem estudiant. Finalment, la mostra seleccionada va ser de 1.555 persones, la qual cosa va reduir l'error teòric del ± 2 al $\pm 1,97$.

3.1.3 Selecció

La mostra va ser seleccionada aleatòriament per mitjà de l'aplicació del programa estadístic SPSS 8.0 que consisteix a seleccionar n casos aleatòriament a partir dels N casos indicats.

3.2 Fitxa tècnica

Les característiques tècniques de la recerca queden explicitades en la fitxa tècnica de la Taula 3.

Taula 3. Fitxa tècnica

Àmbit territorial	Catalunya
Univers	3.898 persones excarcerades l'any 1997 per un dels motius següents: llibertat definitiva, llibertat condicional, suspensió execució pena, indult, extradició o expulsió del territori, no reingrés de diligències o permís i evasió.
Grandària de la mostra	1.555
Error mostral	Error teòric $\alpha = \pm 1,97$ (11) per a dades globals; interval de confiança 95,5%; $p=q=50$

$$^{10} n = \frac{4 \times p \times q \times N}{\alpha^2 (N - 1) + 4 \times p \times q}$$

$$^{11} \alpha = \sqrt{\frac{4pqN - 4pqn}{n(N-1)}} = \sqrt{\frac{(4 \times 50 \times 50 \times 3.898) - (4 \times 50 \times 50 \times 1.555)}{1.555 \times 3.897}} = \sqrt{3,866} = \pm 1,97$$

L'amplitud d'aquesta mostra com també el procediment empleat per a la selecció dels elements o subjectes que la conformen caracteritzen la mostra com a plenament representativa de la població, cosa que permet generalitzar els resultats obtinguts a la població i realitzar les inferències que siguin necessàries.

3.3 Les dades recollides

3.3.1 Font de les dades

Les dades han estat extretes de l'aplicació informàtica de la Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil que funcionava abans del 20 de febrer de 2003, anomenada *Programa Catalunya* i que recollia, de la mateixa manera que ho fa l'aplicació actual anomenada *SIPC*, dades penals, penitenciàries, de règim de vida, de permisos de sortida i d'incidents i faltes, entre d'altres. Actualment l'aplicació ha estat millorada i migrada a entorn *windows*, cosa que millora sensiblement l'obtenció de dades. Tanmateix, en el moment d'extreure la informació de l'antic *Programa Catalunya*, juliol de 2002, es va haver de llistar per impressora tota la informació necessària per omplir la plantilla que més tard es presenta. Cada informació temàtica sortia d'un menú concret, amb la qual cosa es van haver d'imprimir 6 fitxes (anomenades fitxa bàsica, situació processal-penal, fitxa resum, arrestos de cap de setmana, incidents i expedients disciplinaris) per a cada element de la mostra, cosa que eleva a més de 9.330 les fitxes impreses, una a una, i que van facilitar que posteriorment s'omplís la plantilla de recollida d'informació creada per a aquesta investigació.

Ara bé, aquesta font de dades se circumscriu únicament a l'àmbit territorial de Catalunya. Una persona que hagi estat ingressada des de llibertat en una presó de l'Administració Central s'escapa del nostre control. Aquest fet va forçar a fer una recerca en el *programa ANITA* de tots aquells interns i internes excarcerats l'any 1997 i que no havien tingut cap nou ingrés a Catalunya. L'*ANITA*, font secundària de dades, és el programa que gestiona la informació penitenciària de l'Administració Central.

Una tercera font de recollida de dades hauria hagut d'haver estat el registre de defuncions, que hauria permès treure de la mostra aquells

subjectes en que la no reincidència hagués estat per aquesta causa, però no va ser possible accedir a la base de dades de Sanitat.

3.3.2 Plantilla de recollida de dades

La plantilla de recollida de dades consta de quatre parts ben diferenciades.

En primer lloc, la part que engloba les *variables individuals* com ho són la identificació del subjecte –CIC i NIS- la data de naixement, el sexe i la nacionalitat. La identificació del subjecte ha permès la recerca tant en el *Programa Catalunya* com en l'*ANITA*.

En segon lloc, s'ha recollit la informació del *període pre*, o període d'encarcerament previ a la *condemna base*. Aquest *període pre* pot recollir informació sobre *n* ingressos previs en presó anteriors a la *condemna base*. En la nostra recerca s'ha trobat un màxim de 30 ingressos previs, fet que ha generat informació sobre les dates d'ingrés i de sortida de la presó, delictes principals, durada de la condemna imposada i forma d'excarceració, a més d'informació sobre l'arrest de cas de setmana, si era el cas (vegeu Annex 1. Plantilla de recollida de dades, pàg. 163).

En tercer lloc, s'ha recollit la informació referida a la *condemna base*, condemna i excarceració de la qual es produeix l'any 1997, i que abasta dades sobre les dates d'ingrés i d'excarceració, el tipus d'excarceració, la durada de la condemna imposada (com a suma de totes les condemes que provoquen aquesta estada en presó), el nombre de causes que conformen la *condemna base*, el delictes més importants de la causa principal (com aquell que té una condemna més gran), dades referides al règim de vida (com ara els dies passats en règim tancat i en règim obert), els dies gaudits de permís, els incidents (que en la *condemna base* han estat un màxim de 22) i, finalment, informació sobre els expedients disciplinaris i les faltes i sancions que representen (amb un màxim de 18 expedients disciplinaris).

El quart i últim apartat de la plantilla està destinat a recollir la informació bàsica del període posterior a l'excarceració de la *condemna base*, anomenat *període post*. Aquesta informació, amb un màxim de 40 ingressos posteriors per subjecte, recull per a cada intern les dates d'ingrés i sortida de la presó, el delictes principals, la data de la causa, que permet discriminar si es tracta de una causa nova que significaria una reincidència, i informació sobre l'arrest de cap de setmana, si fos el cas.

3.3.3 Variables

Algunes de les dades recollides en la plantilla passen a ser directament variables. Altres variables, però, davant la impossibilitat d'obtenir-les directament, han estat generades a partir de les dades recollides.

A continuació es relacionen les variables explicatives i explicades de la recerca com també les seves tipologies (quantitativa o qualitativa, dicotòmica o politòmica) i categories. En el cas que hagi estat una variable creada a partir de dades de la plantilla s'explicita de quina manera s'ha generat.

3.3.3.1 Variables explicatives

Les mateixes 3 primeres agrupacions esmentades en la plantilla de recollida de dades, són las que s'enumeraran en aquest apartat:

- (1) variables individuals
- (2) variables referides al període previ
- (3) variables referides a la *condemna base*.

Les variables referides al període posterior són tractades com a variables explicades.

3.3.3.1.1 Variables individuals

La utilització del *programa Catalunya* com a font de les dades de l'estudi comporta avantatges i inconvenients. Un clar avantatge és la reducció de costos que suposa el no recórrer als expedients físics, en suport paper. Un gran inconvenient, però, és l'escassa informació individual que recull el sistema informàtic. Aquest fet ha comportat que, com a variables individuals només puguem disposar de les referides al gènere, la nacionalitat i l'edat amb què el subjecte va ingressar a presó la primera vegada (vegeu Taula 4).

En la recerca sobre reincidència realitzada per Redondo Funes i Luque (1993) fa més de 10 anys no va ser considerada la variable nacionalitat atesa l'escassa importància de la població estrangera encarcerada en aquelles dates. En el decurs d'aquest temps, però, la nacionalitat ha esdevingut una variable individual, com es veurà en els resultats, amb gran potència predictora sobre la reincidència futura, sobretot quan

l'anàlisi es fa agrupant les nacionalitats en grans àmbits o àrees geogràfiques.

Taula 4. Variables individuals pertanyents al grup de les variables explicatives.

Variable	Definició	Tipus	Categories	Directament recollida o generada
Sexe		Qualitativa dicotòmica	(1) Home i (2) Dona	Es recull directament
Nacionalitat		Qualitativa politòmica	Alemanya, Algèria, Angola, Argentina, Bèlgica, Bolívia, Bòsnia-Hercegovina, Brasil, Camerun, Colòmbia, Cuba, Dinamarca, Equador, Espanya, França, Gàmbia, Ghana, Guinea Bissau, Guinea Conakry, Itàlia, Jamaica, Kuwait, Líban, Libèria, Mali, Marroc, Martinica, Mauritània, Moçambic, Níger, Palestina, Perú, Portugal, Regne Unit, República Dominicana, Romania, Salvador, Senegal, Sierra Leone, Sudàfrica, Sudan, Tunísia, Txad, Uruguai, Veneçuela i Xile	Es recull directament
Àrea geogràfica de procedència		Qualitativa politòmica	(1) Àfrica (llevat el Magrib), (2) Amèrica Central i del Sud, (3) Espanya, (4) Europa Est, (5) Europa Occidental (espanyols exclosos), (6) Magrib i Pròxim Orient	Es genera a partir de la nacionalitat
Espanyol / estranger		Qualitativa dicotòmica	(1) Espanyol i (2) estranger	Es genera a partir de la nacionalitat

3.3.3.1.2 Variables del període previ a la *condemna base*

Pel que fa a les variables explicatives del període previ a la *condemna base*, només s'ha recollit la informació necessària per obtenir les variables relatives al nombre de vegades que ha ingressat en presó, sigui amb condemna o no, el temps d'estada prèvia, com a suma de les estades parcials anteriors a la *condemna base* i el tipus de delicte principal que ha motivat cadascuna de les, com a màxim, 30 possibles estades prèvies en presó (vegeu Taula 5).

Taula 5. Variables del període previ a la *condemna base* pertanyents al grup de les variables explicatives.

Variable	Definició	Tipus	Categories	Directament recollida o generada
Edat quan el primer ingrés en presó	Edat del subjecte quan va entrar per primera vegada en un centre penitenciari, sigui com a preventiu sigui com a penat	Quantitativa		Generada a partir de la data de naixement i la data en què ingressa per primera vegada en presó
Nombre d'ingressos previs en presó	Nombre de vegades que un subjecte ingressa a presó, sigui com a penat o com a preventiu, abans d'ingrés en la <i>condemna base</i>	Quantitativa		Generada a partir del còmput de períodes d'ingrés i sortida previs a la <i>condemna base</i>
Ha ingressat prèviament a la presó?	Categorització del subjecte en funció de si ha entrat o no prèviament a presó i, en cas	Qualitativa politòmica	(1) No; (2) Sí, amb condemna; (3) Sí, sense	Generada a partir del nombre d'ingressos previs, tot considerant si en alguna de

	que sí ho hagi fet, explicita si ha estat amb condemna o només com a preventiu	condemna	les estades prèvies el subjecte va ser excarcerat pel compliment d'una condemna
Tipus de delictes	Delicte principal de cada un dels 30 ingressos previs analitzats	Qualitativa Politòmica	Vegeu variable delictes principal de la <i>condemna base</i> , de la Taula 6.
Dies d'estada prèvia en presó	Total de dies que un subjecte està a presó abans d'ingressar per complir la <i>condemna base</i>	Quantitativa	Generada a partir del sumatori de tots els períodes d'estada prèvia en dies

3.3.3.1.3 Variables de la *condemna base*

Les variables explicatives circumscrites al període anomenat *condemna base* es refereixen a temes diversos:

- (1) delicte més important de la causa principal (es considera més important com més greu és la condemna imposada)
- (2) variables del temps de condemna, tant pel que fa a la estada real en presó com pel que fa al temps de condemna imposat
- (3) el nombre de causes que conformen aquesta *condemna base*
- (4) variables referides al règim de vida i als permisos de sortida, com ara els dies passats en règim obert, els dies passats en règim tancat, la variació de la *penositat* carcerària (variable que s'explica a continuació) i els dies de permís gaudits en el decurs de la *condemna base*
- (5) variables relatives a la seguretat com ho són el nombre d'incidents en què el subjecte s'ha vist implicat, el nombre de faltes comeses o la seva gravetat
- (6) el tipus d'excarceració que permet la sortida en llibertat
- (7) l'edat amb què el subjecte és excarcerat de la *condemna base*

El terme *variació de la penositat*, ja va ser utilitzat en la recerca de Redondo, Funes i Luque (1993). La seva construcció té la base en la idea que un determinat temps d'estada en presó viscut en un règim de vida més lax no té equivalència, quant a la seva *penositat*, amb un mateix temps d'estada en un règim més dur. Una i altra estada en presó seran equivalents pel que fa al temps, però no ho seran pel que fa a les condicions de vida, més o menys laxes, menys o més dures. D'aquesta manera una persona que visqui 1 any en un règim de vida obert, amb els beneficis d'accés al carrer que comporta, tindrà una *penositat* molt menor

que una altra que visqui el mateix temps en un règim de vida tancat, amb les restriccions, aïllament i rigidesa que comporta.

Per fer operativa la variable *variació de la penositat* cal valorar la diferent opressivitat dels tres règims de vida principals en presó: règim tancat, règim ordinari i règim obert, per ordre de més a menys penós. Així, cal determinar el valor que té 1 dia passat en règim tancat i el valor que té 1 dia passat en règim obert, sempre respecte al valor que té 1 dia en presó en règim ordinari al qual estan sotmesos la major part dels encarcerats i que seria el règim de vida "normal" en una presó. Si a 1 dia passat en règim ordinari li donem el valor d'opressivitat 1, 1 dia passat en règim tancat ha d'augmentar necessàriament el valor d'opressivitat i 1 dia en règim obert l'ha de minvar. Donar valors a aquestes diferents opressivitats és una decisió subjectiva. La nostra decisió ha estat identificar el règim tancat amb una opressivitat d'1,2 i el règim obert amb una opressivitat de 0,8.

Ara bé, fixem-nos que es parla de *variació de la penositat*. El *substantiu* variació és utilitzat perquè es mesura la *penositat* viscuda respecte a la que s'hauria viscut si l'intern hagués estat sotmès a un règim de vida ordinari durant tota la seva estada en presó. Un intern A que passi 100 dies en règim ordinari tindrà una *penositat* de 100; un altre intern B que passi 100 dies en règim tancat la tindrà de 120, mentre que un tercer intern C amb una estada de 100 dies en règim obert informarà d'una *penositat* de 80. Pel que fa al segon intern, l'intern B, la seva *penositat* és de 120, però la seva variació de *penositat* serà de 20, atès que 20 és la variació de l'intern B respecte de l'intern A. Quant a l'intern C, la seva *penositat* és de 80 i la seva variació de *penositat* és de -20. Es pot veure que l'intern B, que ha passat 100 dies en règim tancat, ha vist la seva *penositat* incrementada en 20, mentre que per a l'intern C, que ha passat 100 dies en règim obert, la *penositat* s'ha vist decrementada en 20.

En definitiva, la *penositat* pot ser calculada a partir dels dies que l'intern passa en els cadascun dels tres règims de vida:

$$Penositat = 1,2 \times d_{\text{tancat}} + 1 \times d_{\text{ordinari}} + 0,8 \times d_{\text{obert}}$$

I la *variació de penositat*, en termes de decrement o increment, pot ser calculada a partir de la *penositat* menys el valor de la *penositat* si hagués passat tota l'estada en règim ordinari, dada que coincideix amb els dies d'estada efectiva en la *condemna base*:

$$Variació_de_penositat = (1,2 \times d_{\text{tancat}} + 1 \times d_{\text{ordinari}} + 0,8 \times d_{\text{obert}}) - d_{\text{estada}}$$

On d_{tancat} és el nombre de dies passats en règim tancat; $d_{ordinari}$, dies passats en règim ordinari; d_{obert} , dies passats en règim obert, i d_{estada} és el nombre de dies d'estada real en la *condemna base*.

Taula 6. Variables del període de la *condemna base* pertanyents al grup de les variables explicatives.

Variable	Definició	Tipus	Categories	Directament recollida o generada
Delicte principal de la <i>condemna base</i>	Delicte més greu de la causa més important	Qualitativa politèmica	Destaquem: robatori amb violència o intimidació, robatori, furt, utilització il·legal de vehicle a motor aliè, alçament de béns, apropiació indeguda, receptació o encobriment, incendi, estralls, danys, estafa, contra la salut pública i el medi ambient, elaboració, tinença i tràfic de drogues, homicidi, assassinat, parricidi, lesions, robatori amb homicidi, violació, abús deshonest, estupe, corrupció de menors, rapte, agressió sexual, prostitució.	Recollida directament
Dies d'estada en la <i>condemna base</i>	Temps efectiu de presó que compleix el subjecte en la <i>condemna base</i>	Quantitativa		Generada a partir de la data d'entrada i la data de sortida a/de la <i>condemna base</i>
Condemna imposada	Suma de les condemnes de totes les causes que conformen la <i>condemna base</i>	Quantitativa		Recollida directament
Nombre de causes	Nombre de causes que conformen la <i>condemna base</i>	Quantitativa		Recollida directament
Dies en règim tancat	Nombre de dies passats en règim tancat en el decurs de la <i>condemna base</i>	Quantitativa		Recollida directament
Dies en règim obert	Nombre de dies passats en règim obert en el decurs de la <i>condemna base</i>	Quantitativa		Recollida directament
Variació de la <i>penositat</i>	Variació de la <i>penositat</i> del règim de vida en comparació amb un règim de vida considerat "normal"	Quantitativa		Generada a partir dels dies en règim tancat, dies en règim obert i dies d'estada efectiva en la <i>condemna base</i>
Dies de permís	Nombre de dies de permís que intern ha gaudit en el decurs de la <i>condemna base</i>	Quantitativa		Recollida directament
Nombre d'incidents	Nombre d'incidents en què el subjecte està implicat en el transcurs de	Quantitativa		Generada a partir del còmput dels incidents recollits en la plantilla

	la <i>condemna base</i>			
Nombre de faltes	Nombre de faltes, amb sanció, que un subjecte comet en el decurs de la <i>condemna base</i>	Quantitativa		Generada a partir del còmput de les faltes recollides en la plantilla
Gravetat de les faltes	Mitjana de la gravetat de les faltes que comet el subjecte	Quantitativa		Generada a partir de la suma de la gravetat de totes les faltes (cada una d'elles computada com a 3, si és molt greu, 2, si és greu, i 1, si és lleu) dividit entre el nombre de faltes.
Tipus d'excarceració	Manera en què el subjecte és excarcerats en la <i>condemna base</i>	Qualitativa politòmica	llibertat definitiva, llibertat condicional, suspensió en l'execució de la pena, extradició o expulsió, evasió, no presentació de permís i no presentació de diligències.	Recollida directament
Edat quan l'excarceració de la <i>condemna base</i>	Edat del subjecte quan surt en llibertat després del compliment de la <i>condemna base</i>	Quantitativa		Generada a partir de la data de naixement i la data d'excarceració de la <i>condemna base</i>

3.3.3.2 Variables explicades

Les variables explicades d'aquesta recerca, ubicades en el període posterior a la *condemna base*, giren al voltant de si el subjecte ha tornat a presó per una nova causa en el decurs dels 5 anys de seguiment de l'estudi (5 anys i 6 mesos de màxim, per als excarcerats a començament de 1997 i 4 anys i 6 mesos, de mínim, per als excarcerats a les acaballes de 1997), del nombre de vegades que el subjecte torna a presó per una nova causa durant aquest període i del temps que passa en llibertat fins que ingressa a presó per una nova causa, variables que podrien ser anomenades reincidència, multireincidència i temps que triguen a reincidir, respectivament (Taula 7).

Taula 7. Variables del període posterior a la *condemna base* pertanyents al grup de les variables explicades.

Variable	Definició	Tipus	Categories	Directament recollida o generada
Torna a presó?	Indica si el subjecte torna a presó després de l'excarceració de la <i>condemna base</i> , i si ho fa per una causa nova, per una antiga o anterior a la <i>condemna base</i> o per ambdós tipus de causes	Qualitativa Politòmica	(1) no torna; (2) torna per causes noves; (3) torna per causes antigues; (4) torna per causes noves i antigues	Generada a partir dels períodes d'ingrés posterior i de la data de la causa per la qual reingressen
Reincidència	Reingrés a presó després de l'excarceració el 1997 per una	Qualitativa dicotòmica	(1) sí i (2) no	Generada a partir de l'anterior variable

nova causa		
Nombre de reincidències	Nombre de vegades que un subjecte torna a la presó després de l'excarceració l'any 1997 per una nova causa	Quantitativa
Generada a partir de la determinació de si cada un dels 30 ingressos posteriors analitzats ha estat considerat reincidència o no		
Temps que triga a reincidir	Temps que el subjecte passa en llibertat des de la data de sortida de la <i>condemna base</i> fins a la data de reingrés per una nova causa	Quantitativa
Generada a partir de la suma de temps que el subjecte està en llibertat abans d'un ingrés que suposa una reincidència		

3.4 Anàlisi de les dades

Són diverses les tècniques estadístiques utilitzades en l'anàlisi de dades. Pel que fa a l'anàlisi de dades categòriques, s'ha utilitzat *Chi-quadrat* per a la comparació entre grups independents. Pel que fa a la comparació de mitjanes, s'ha utilitzat la prova T-test de comparació de mitjanes per a grups independents i 'ANOVA (anàlisi de la variància) que permet la comparació entre més de dos grups independents.

En un estadi més avançat, quan la finalitat ha estat establir l'equació lineal de predicció de la reincidència, s'ha dut a terme una anàlisi de la regressió logística.

El model de regressió logística és, actualment, la manera més eficaç per estudiar la relació entre una o més variables explicatives i una variable explicada dicotòmica. En el cas que ens ocupa, la regressió logística possibilita establir una relació entre un conjunt de variables explicatives de les estudiades i la variable explicada reincidència, mesurada de manera dicotòmica en termes de *reincident/no reincident*, de manera tal que es pugui:

- (1) definir el perfil d'una persona reincident
- (2) predir o estimar la probabilitat que un delinqüent té de tornar a presó per un nou delicte (reincidència).

Així, el model de regressió logística actua a tres nivells:

- (1) determina l'existència o absència de relació entre les variables explicatives i la variable explicada
- (2) mesura la magnitud d'aquesta relació
- (3) estima o prediu la probabilitat que es produeixi un succés en funció dels valors que adopten les variables explicatives.

Són pocs encara els estudis de l'àmbit de la criminologia al nostre país que han aplicat aquesta tècnica estadística, molt més desenvolupada en l'àmbit de les ciències de la salut, fet, sens dubte, motivat per tractar-se d'una tècnica força recent i per la complexitat del procediment. La construcció d'un model de regressió logística implica, com es veurà:

- (1) determinar el nivell d'associació entre cada una de les variables explicatives que es volen incloure en el model i la variable explicada
- (2) determinar el nivell de correlació entre les variables explicatives amb la finalitat d'evitar la presència de multicolinealitat
- (3) determinar el nivell d'associació entre les interaccions de les variables explicatives no colineals i la variable explicada
- (4) determinar quina serà la estratègia del model estadístic escollit en l'anàlisi de les dades

3.5 Els resultats de la recerca

L'exposició de resultats en aquesta recerca consta de tres parts ben diferenciades. La primera, que anomenarem *Característiques de la població excarcerada l'any 1997*, informa de:

- (1) els trets bàsics d'aquesta població
- (2) les diferències que s'estableixen entre els homes i les dones pel que fa a les variables individuals, els antecedents i les variables de la *condemna base*
- (3) les diferències entre els espanyols i estrangers respecte a aquests mateixos tres grups de variables
- (4) les diferències entre els que han ingressat prèviament en presó i els que no ho han fet –també pel que fa a les variables individuals, d'antecedents i de *condemna base*
- (5) les diferències entre els grups categoritzats en funció del delicte més greu pel qual compleixen la pena de la *condemna base*
- (6) les diferències entre els que han estat excarcerats per llibertat definitiva i els que ho han estat en llibertat condicional.

En la segona part, es donen dades sobre les taxes de reincidència obtingudes i s'analitzen quines són les diferències¹² entre:

- (1) els homes i les dones
- (2) els espanyols i els estrangers
- (3) els que tenen antecedents penitenciaris i els que no
- (4) els que han comès un o altre tipus de delicte en la *condemna base*
- (5) entre els que han sortit en llibertat condicional i els que han complert íntegrament la pena.

En tots aquests grups es compararan les variables referides al període post, és a dir, la reincidència, la multireincidència i el temps que triguen a reincidir. Finalment, en aquest segon apartat de resultats es donarà un perfil del subjecte reincident i del no reincident des d'una anàlisi bivariada de les dades, això és, s'analitzaran les diferències entre els grups de reincidentes i no reincidentes per a cada una de les variables individuals, d'antecedents i de *condemna base*.

Pel que fa a la tercera part dels resultats, la nostra intenció és facilitar una fórmula matemàtica que indiqui quines són les variables estudiades que, integrades en una equació lineal, expliquen i prediuen la reincidència, a partir del pes de les diferents categories de les diverses variables, com s'ha vist en l'apartat de metodologia. Amb aquesta finalitat s'aplicarà el que s'anomena anàlisi de la regressió logística.

¹² Quan es parla de diferències entre dos grups ens referim sempre a diferències estadísticament significatives, amb un error màxim del $\pm 0,05$ i un nivell de confiança del 95,5%.

4. Resultats (1): Característiques de la població excarcerada l'any 1997

Aquest apartat abordarà quines són les característiques que defineixen la població que estem estudiant. La nostra intenció és contestar, abans d'endinsar-nos en resultats relacionats amb la reincidència, les preguntes que se'ns puguin plantejar sobre la població estudiada: com són?, què han fet?, han tornat a ingressar?, van ser-hi abans?, ¿són diferents els homes i les dones, els espanyols i els estrangers, els que tenien antecedents penitenciaris i els que no, els que cometen un o un altre delicte, els que van sortir en llibertat condicional o no, respecte a les variables individuals, els antecedents penitenciaris, les faltes comeses, el règim de vida viscut en presó o els permisos gaudits, entre d'altres variables?

4.1 Característiques individuals

Pel que fa al **gènere** la població objecte del nostre estudi es caracteritza, en primer lloc, per ser majoritàriament masculina. Només el 8,4% dels subjectes estudiats són dones (130), percentatge extraordinàriament representatiu de la població de dones encarcerades en aquelles dates¹³.

Pel que fa a la **nacionalitat**, un 81,7% de les persones estudiades són espanyoles, la resta, el 18,3%¹⁴, són estrangers, percentatge format per un 8,4% de magribins, un 4,9% procedents de països de l'Europa Occidental, un 2,2% de l'Àfrica subsahariana, un 2% de Centre i Sudamèrica, un 0,7% del Pròxim Orient i un 0,1% de l'Europa de l'Est. Pel que fa a les nacionalitat, cal destacar que els estrangers més representats són els algerians, que representen un 5% de la mostra estudiada, els marroquins, que en representen el 3,2% i els francesos, que són el 1,9% de la nostra mostra.

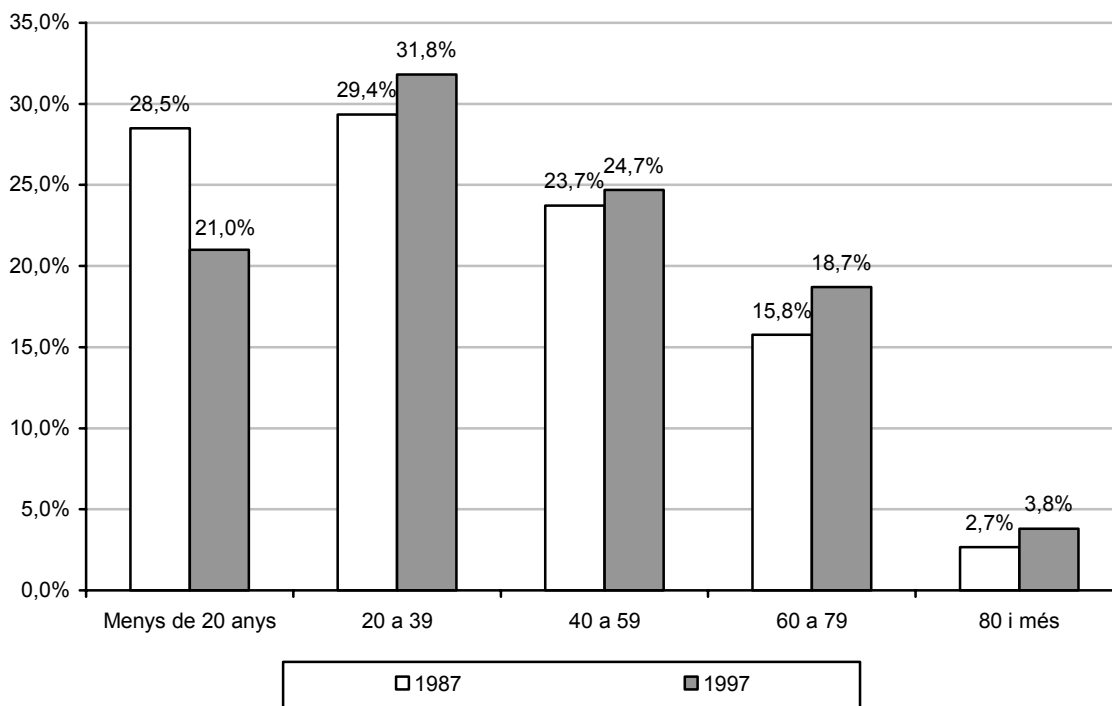
¹³ El mes de juny de 1997, el 8% de les persones encarcerades eren dones.

¹⁴ El mes de juny de 1997, els estrangers representaven un 18% de la població excarcerada.

4.2 Els antecedents

Pel que fa a **l'edat del primer ingrés en presó**, aquesta població estudiada va ingressar amb una edat mitjana de 27,8 anys. En l'estudi de Redondo, Funes i Luque (1993), sobre la població d'excarcerats a Catalunya l'any 1987, els autors van trobar que la mitjana d'edat del primer ingrés en presó era de 25,7 anys. Dit d'una altra manera, en la nostra recerca hem trobat que un 53% de la mostra va ingressar per primera vegada en presó amb 25 anys o menys, mentre que en la població estudiada per Redondo, Funes i Luque (1993)¹⁵, aquest percentatge ascendia al 60%. La comparació entre aquestes dues xifres indica que la població penitenciària s'ha vist envellida en el decurs dels últims anys. Aquest fet té a veure, entre altres possibles factors, amb l'envelliment general de la població en el decurs dels 10 anys compresos entre el 1987 i el 1997. Dades de l'IDESCAT així ho indiquen. Tal com es pot veure en el Gràfic 1, és evident que la població general està patint un envelliment: a l'any 1987, un 28,5% de la població a Catalunya tenia edats inferiors als 20 anys, i 10 anys més tard, l'any 1997, aquest percentatge descendí fins al 21%.

¹⁵ En endavant, es farà referència a aquest estudi com el primer estudi de sobre la reincidència penitenciària a Catalunya, o com l'estudi dels excarcerats l'any 1987.

Gràfic 1. Comparació de l'estructura per edats de la població de 1987 i de 1997. Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya (www.idescat.es).

Pel que fa als **ingressos previs en presó**, la majoria de la població estudiada ha estat a presó prèviament: un 81,5% (1.268). En el primer estudi sobre la reincidència penitenciària a Catalunya, el percentatge de població amb antecedents penitenciaris era del 73,6%, la qual cosa indica un augment del contacte previ amb la presó, en el decurs dels últims anys.

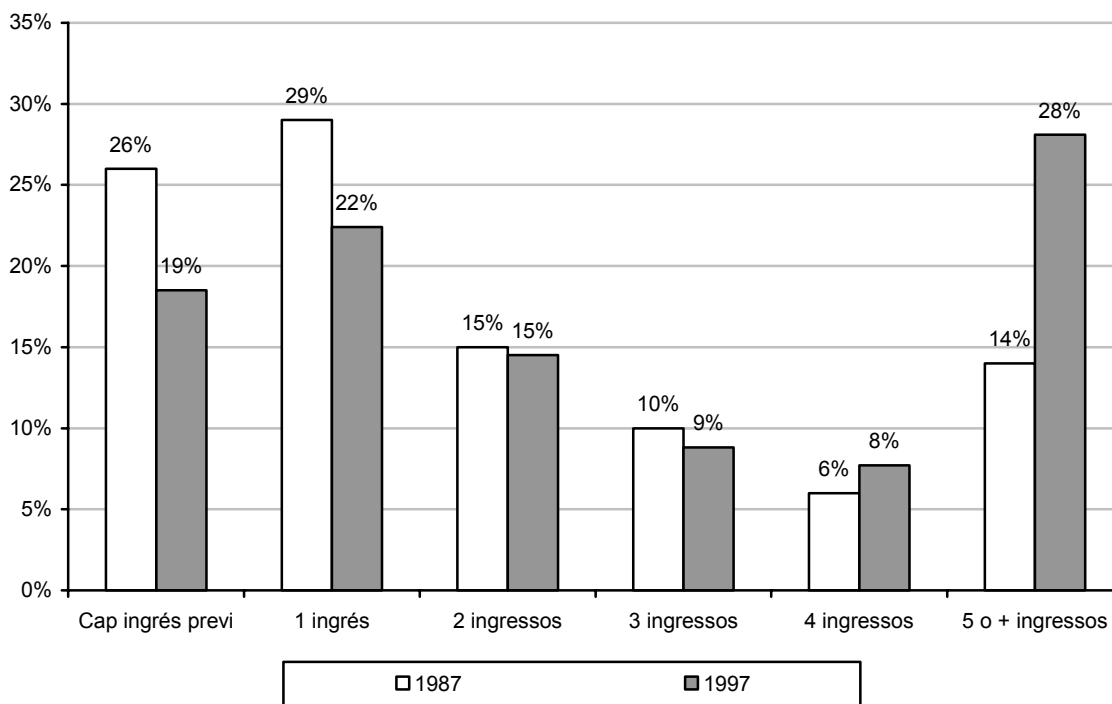
Un 45% de la mostra aquí estudiada ha ingressat prèviament a presó amb alguna condemna i un 36,5%, que ho va fer només com a preventiu. S'ha de destacar que en la primera recerca sobre reincidència penitenciària a Catalunya, aquesta última dada era molt superior: 72,5% dels excarcerats l'any 1987 havia estat prèviament a presó com a preventiu. Aquesta disminució dels interns amb antecedents com a preventius pot indicar que, actualment, els preventius resten a presó més temps de tal manera que els arriba la condemna quan encara no han estat alliberats provisionalment. I aquest fet podria estar condicionat per una major alarma social envers el delictes, per una major població estrangera encarcerada que compleixen més temps com a preventius o, fins i tot, per una major rapidesa de la justícia penal que indicaria una menor dilació en el temps entre la data de comissió del fet i l'enjudiciament.

Malauradament, no es pot dur a terme una comparació del motiu de les baixes que es van produir en el sistema penitenciari entre l'any 1987 i l'any 1997, atès que el sistema informàtic *Programa Catalunya*, actualment *SIPC*, no va funcionar plenament fins l'any 1992. Tanmateix, l'any 1992, de totes les excarceracions motivades per llibertat condicional, llibertat definitiva i llibertat provisional¹⁶, un 56,8% corresponien a llibertats provisionals, mentre que aquesta mateixa dada per a l'any 1997, només 5 anys després, es redueix al 34,5%. És, doncs, una evidència que, sí més no fins a l'any 1997, les excarceracions per llibertat provisional s'han vist considerablement reduïdes.

La **mitjana d'ingressos en presó**, ja sigui com a preventiu o com a penat, en aquest període previ a la *condemna base* és de 3,61 vegades.

La comparació amb el primer estudi de reincidència penitenciària a Catalunya és possible amb la distribució de freqüències expressada en el Gràfic 2. Les dades evidencien que la carrera delictiva de la mostra del nostre estudi està molt més consolidada. El percentatge d'interns del nostre estudi amb 5 o més ingressos previs en presó duplica el percentatge de fa 10 anys: 28% *versus* 14%. Contràriament, els interns amb cap ingrés previ són el 19%, enfront un 26% dels que van ser excarcerats l'any 1987; i els interns amb només un ingrés previ han disminuït del 29% al 22%.

¹⁶ Es fa referència als motius de baixa. Una persona pot haver estat implicada en més d'un motiu de baixa en el decurs d'un any, en funció de la intensitat de la seva carrera delictiva.

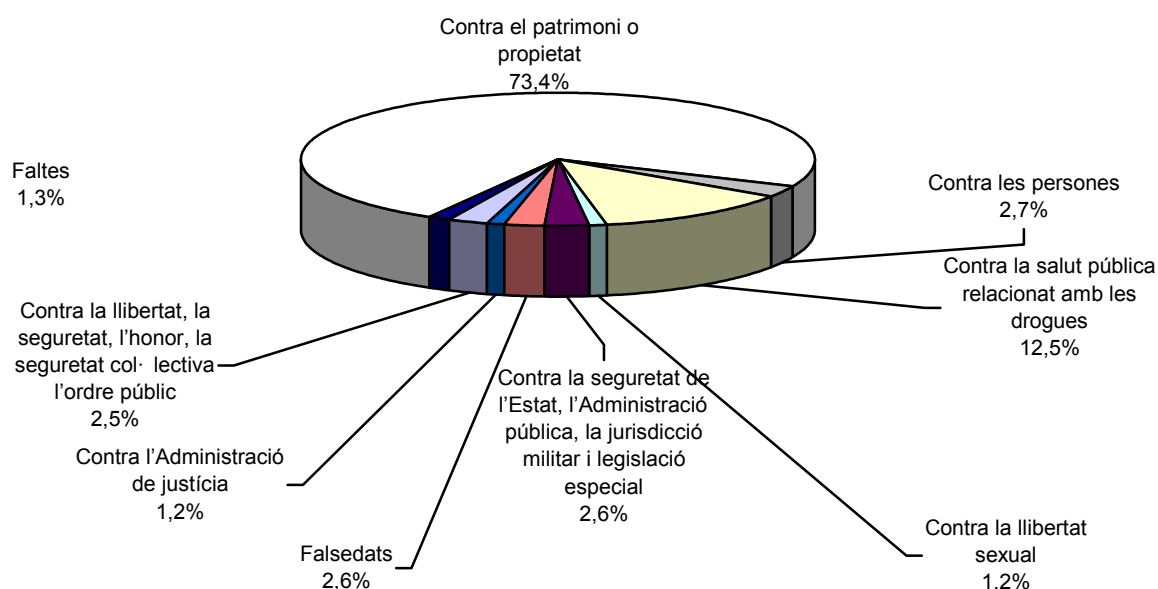
Gràfic 2. Comparació dels ingressos previs en presó de la població excarcerada l'any 1987 (Redondo, Funes, Luque, 1993) i de la mostra d'excarcerats de 1997 del nostre estudi.

Pel que fa a **l'activitat delictiva**, les 1.268 persones amb ingressos previs en presó són responsables de 5.612 causes, xifra que representa una proporció de 4,4 causes per persona. Quant a la tipologia delictiva:

- Un 40,6% d'aquestes causes inclouen, com a delictes principals, un delictes contra el patrimoni o propietat (2.276 delictes);
- un 6,9% contra la salut pública relacionat amb les drogues (386 delictes);
- l'1,5%, un delictes contra les persones (85);
- un 1,5% (82) delictes relacionats amb la seguretat de l'Estat, l'Administració pública, la jurisdicció militar i legislació especial;
- un 1,4% (80) de falsedats;
- un 1,4% (76) delictes contra la llibertat, la seguretat, l'honor, la seguretat col·lectiva i l'ordre públic;
- un 0,7 (41) fets principals tipificats com a faltes;
- un 0,7% (37) de delictes principals contra la llibertat sexual;
- un 0,7%(37) contra l'Administració de justícia;

- i, finalment, un gruix de 2.512 delictes principals en el període previ dels quals no consta la tipificació (44,8%), gruix segurament motivat perquè no hem disposat de la tipologia delictiva de molts preventius.

Si s'elimina aquest gran gruix de delictes desconeguts, la tipologia delictiva prèvia de la mostra estudiada seria la que es descriu en el Gràfic 3.

Gràfic 3. Distribució de la mostra estudiada en funció dels delictes principals pels quals han estat en presó en l'etapa anterior a la *condemna base*. S'ha eliminat el gruix de delictes la tipificació dels quals no constava.

4.3 La condemna base

La *condemna base* és la condemna l'excarceració de la qual va ser l'any 1997 i que origina la població objecte d'aquest estudi. L'anàlisi de la *condemna base* de la mostra estudiada ens porta a una **mitjana de temps de presó efectiva** d'1,54 anys (562,16 dies), malgrat que la **mitjana de condemna** imposada pels jutges i tribunals és de 4,2 anys.

La Taula 8 informa dels intervals de temps d'estada efectiva en presó, durant la *condemna base*, i del temps de condemna imposat per sentència

i que determina la *condemna base*. Pel que fa al temps que realment passen els interns en presó, pràcticament 1 de cada 2 s'hi està menys de 6 mesos; quasi 84 de cada 100, s'hi estan menys de 3 anys; un 11,4% informa d'una estada de 3 a 6 anys; i, finalment, un 5% compleixen estades continuades superiors als 6 anys.

Altrament, quan a la condemna imposada pels jutges i tribunals, 1 de cada 3 té una condemna de fins a 6 mesos; un 61%, una condemna de fins a 3 anys; un 17%, una condemna de 3 a 6 anys; i, finalment, un important percentatge del 21,8% compleix presó per una *condemna base* superior a 6 anys.

Taula 8. Distribució de la mostra estudiada en funció dels intervals de temps efectivament complert de presó en el decurs de la *condemna base* i *condemna base* imposada pels tribunals.

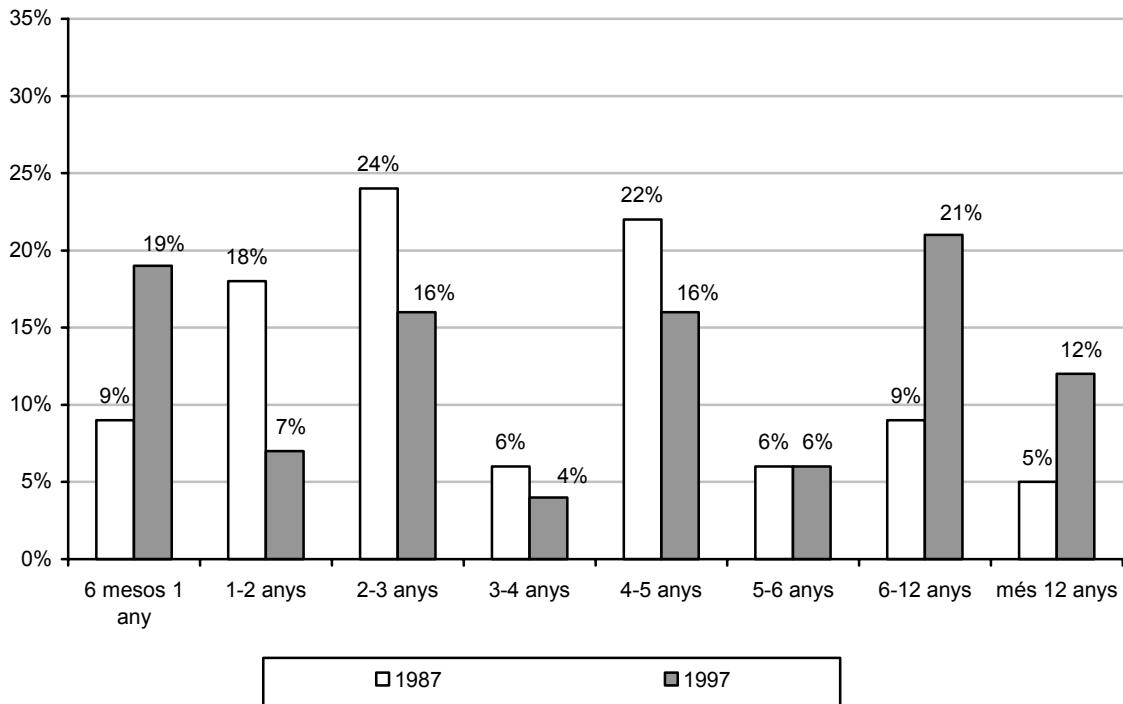
Intervals de temps	% de subjectes (condemna imposada)	% de subjectes (presó efectiva)
Fins a 6 mesos	33,4%	49,8%
+ de 6 mesos a 1 any	12,6%	9,4%
+ d'1 any a 2 anys	4,5%	14,3%
+ de 2 anys a 3 anys	10,7%	10,0%
+ de 3 anys a 4 anys	2,5%	5,8%
+ de 4 anys a 5 anys	10,5%	3,3%
+ de 5 anys a 6 anys	4,0%	2,3%
+ de 6 anys a 12 anys	13,7%	4,2%
+ de 12 anys	8,1%	,8%
Total	100,0%	100,0%

Aquestes distribucions en intervals de temps, tant del temps efectiu complert com de la condemna imposada, no permeten establir una comparació amb els respectius resultats de la primera recerca sobre reincidència penitenciària a Catalunya, atès que en aquella mostra van ser descartats els interns la condemna dels quals era inferior a 3 mesos a causa de la poca repercussió que l'efecte de la presó podia tenir sobre els interns. Tanmateix, en el nostre estudi sí que han estat considerats aquests interns.

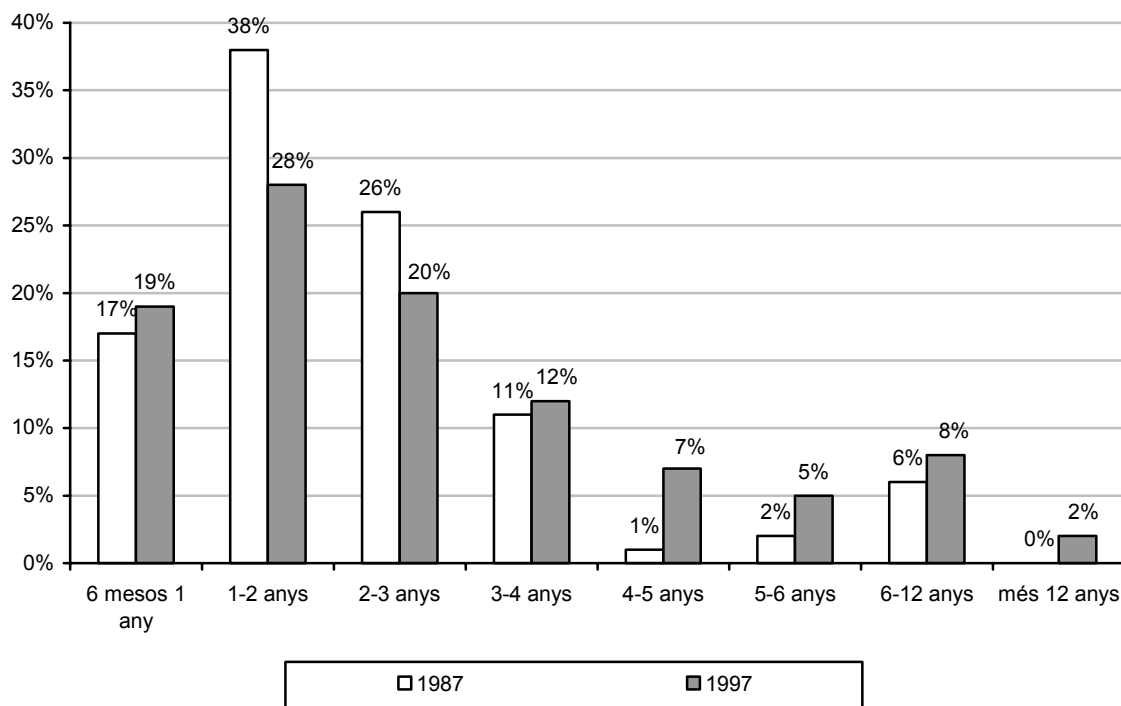
La única manera d'establir una comparació entre la població excarcerada l'any 1987 i la nostra mostra d'excarcerats l'any 1997, consisteix a prescindir del primer interval (fins a 6 mesos de presó efectiva o condemna, respectivament) i recalculer la distribució de les mostres en la resta d'intervals de temps. Els resultats d'aquesta comparació, que es poden veure en el Gràfic 4, respecte a la condemna imposada per

sentència, i el Gràfic 5, respecte al temps efectiu de presó complerta en la *condemna base*, evidencien que:

- ✓ Són més els excarcerats l'any 1997 amb condemnes més elevades: un 21% i un 12%, quant als intervals "de 6 a 12 anys" i de "més de 12 anys", enfront un 9% i un 5%, respectivament, de la població d'excarcerats l'any 1987. Aquestes dades impliquen que els subjectes de la nostra recerca superen en 19 punts percentuals els excarcerats el 1987 que havien estat condemnats a més de 6 anys de presó.
- ✓ La nostra mostra també supera, en 10 punts percentuals, els interns amb condemna "de 6 mesos a 1 any" de la mostra d'excarcerats l'any 1987.
- ✓ Aquesta mateixa tendència d'augment cap als extrems pel que fa a la condemna imposada es reproduïx quan es compara el temps real de presó complerta. Efectivament, el nostre estudi informa que un 34% de la mostra estudiada en aquesta recerca passa més de 3 anys en presó, 14 punts percentuals més que en la població d'excarcerats l'any 1987, el percentatge dels quals va se del 20%. En l'extrem inferior quant a la temporalitat d'estada en presó, un 19% de la nostra mostra, envers un 17% de la població d'excarcerats l'any 1987, passen entre 6 mesos i 1 any en presó.

Gràfic 4. Comparació del temps de condemna imposada pels jutges i tribunals, referida a la *condemna base*, de la població excarcerada l'any 1987 (Redondo, Funes, Luque, 1993) i de la mostra d'excarcerats de 1997 del nostre estudi. S'ha prescindit dels interns amb penes inferiors a 6 mesos, atès que la recerca sobre reincidència dels excarcerats l'any 1987 va excloure de l'estudi els subjectes amb condemnes inferiors a 3 mesos.

Gràfic 5. Comparació del temps de presó efectiva complerta en la *condemna base* de la població excarcerada l'any 1987 (Redondo, Funes, Luque, 1993) i de la mostra d'excarcerats de 1997 del nostre estudi. S'ha prescindit dels interns amb compliment efectiu inferior a 6 mesos, atès que la recerca sobre reincidència dels excarcerats l'any 1987 va excloure de l'estudi els subjectes amb condemes inferiors a 3 mesos.

Pel que fa al **compliment real i efectiu de condemna** és del 36,7% del temps de condemna i té a veure amb la manera en què va ser excarcerada la mostra seleccionada, com veurem.

En relació amb el **nombre de causes que consten la condemna base**, 67,3% de la població només en té una; el 14,6% en té dues; el 9%, 3 o 4 causes; i el restant 9,1% en té 5 o més. Així, la mitjana de causes dels interns en la *condemna base* és de 2,04. Una comparació amb la recerca duta a terme per Redondo, Funes i Luque (1993), reforça la idea segons la qual la mostra excarcerada l'any 1997 té una carrera delictiva més consolidada. Així, a més de tenir un major nombre d'ingressos previs, també la nostra mostra informa d'un percentatge més elevat de causes per les quals compleixen la *condemna base*. Efectivament, la població analitzada en la primera recerca sobre reincidència penitenciària a Catalunya informa de taxes superiors d'interns amb només una causa (77,5%, pràcticament 10 punts percentuals per sobre de la nostra taxa) i, consegüentment, d'una menor proporció d'interns amb 2 o més causes (22,5% en la recerca d'excarcerats l'any 1987 *versus* un 32,7% de la nostra mostra). Crida especialment l'atenció que mentre que a l'any 1987

hi havia un 2,3% d'interns excarcerats amb 5 causes o més, 10 anys més tard, en la mostra d'excarcerats de l'any 1997 aquest percentatge augmenta i es situa en el 9,1% dels subjectes estudiats.

Pel que fa al **delicte principal** de les causes de què es compona la *condemna base*, la Taula 9 distribueix la mostra en 10 categories. Destaquem que hi ha 685 persones els delictes principals de les quals en la *condemna base* ha estat contra el patrimoni o la propietat¹⁷ (44,1%); 289, amb un delicte principal contra la salut pública¹⁸ (18,6%); 91, amb un delicte principal contra les persones¹⁹ (5,9%); i 36 amb un delicte principal contra la llibertat sexual²⁰ (2,3%). Altres tipologies delictives són: contra la seguretat de l'Estat, l'Administració pública, jurisdicció militar i legislació especial (2,8%); falsedats (1,7%); contra l'Administració de justícia (2,6%); contra la llibertat, la seguretat, l'honor, la seguretat col·lectiva, l'ordre públic (2,8%); i faltes (1,4%). Cal observar que hi ha 279 subjectes (17,9%) el tipus de delicte dels quals es desconeix i que, per tant, han de ser exclosos per a determinades anàlisis.

Tanmateix, considerem més rellevant una anàlisi de les dades excloent la categoria "no consta delicte". El Gràfic 6 recull aquesta informació. Les dades són molt properes a les publicades en el número 15 del butlletí estadístic *Justidata*, referides a la població ingressada a presó el mes d'octubre de 1997. Segons aquesta publicació, un 52,5% estava ingressat

¹⁷ Els delictes tipificats contra el patrimoni (o contra la propietat) inclouen:

- Referits al Codi penal derogat: contra la propietat (1 cas), robatori amb violència o intimidació (241 casos), robatori (245 casos), furt (49), utilització il·legal de vehicle a motor aliè (26), alçament de béns (1), apropiació indeguda (12), receptació o encobriment (6), incendi (2), estralls (3), i danys (5).
- Referits al Codi penal de 1995: furt (24 casos), robatori (57), robatori i furt d'ús de vehicles (7), estafa (1), danys (4), receptació (1).

¹⁸ Els delictes tipificats contra la salut pública inclouen:

- Referits al Codi penal derogat: contra la salut pública i el medi ambient (257), elaboració, tinença i tràfic de drogues (19).
- Referits al Codi penal de 1995: contra la salut pública (12 casos), elaboració i tràfic de drogues (1).

¹⁹ Els delictes tipificats contra les persones inclouen:

- Referits al Codi penal derogat: homicidi (18 casos), assassinat (9 casos), parricidi (2), lesions (40), robatori amb homicidi (2).
- Referits al Codi penal de 1995: homicidi (4 casos), assassinat (7), lesions (9).

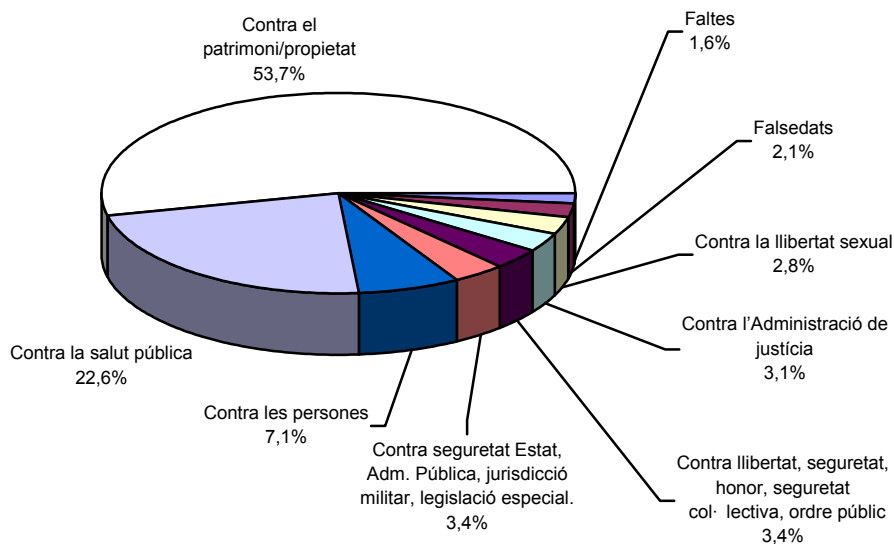
²⁰ Els delictes tipificats contra la llibertat sexual inclouen:

- Referits al Codi penal derogat: violació (13 casos), abús deshonest (2 casos), estupro (2), corrupció de menors (2), rapte (2), agressions sexuals (6).
- Referits al Codi penal de 1995: agressió sexual (8 casos), prostitució (1).

per delictes contra la propietat, un 25,9% per delictes contra la salut pública, un 8,8% per delictes contra les persones i, finalment, un 6,6% per delictes contra la llibertat sexual.

Taula 9. Tipus de delictes principals de la *condemna base*. S'informa de les freqüències i dels percentatges (considerant la categoria "no consta" i exclouent-la).

Delicte principal de la <i>condemna base</i>	N	% considerant els "no consta"	% sense considerar els "no consta"
Contra el patrimoni/propietat	685	44,1%	53,7%
Contra la salut pública	289	18,6%	22,6%
Contra les persones	91	5,9%	7,1%
Contra seguretat Estat, Adm. Pública, jurisdicció militar, legislació especial.	44	2,8%	3,4%
Contra llibertat, seguretat, honor, seguretat col·lectiva, ordre públic	43	2,8%	3,4%
Contra l'Administració de justícia	40	2,6%	3,1%
Contra la llibertat sexual	36	2,3%	2,8%
Falsedats	27	1,7%	2,1%
Faltes	21	1,4%	1,6%
No consta	279	17,9%	---

Gràfic 6. Distribució de la mostra en funció del tipus de delicte principal de la *condemna base*. S'ha exclòs la categoria "no consta delicte".

Una comparació amb les dades sobre el delicte principal de la *condemna base* de la primera recerca de reincidència penitenciària a Catalunya indica que els tipus evolutius han variat en el decurs dels 10 anys compresos entre una mostra i l'altra. La població d'excarcerats l'any 1987 comptava

amb un major percentatge de delictes contra la propietat que la mostra d'excarcerats l'any 1997 (73% enfront el 53,7%), uns menors percentatges de delictes contra la salut pública i contra les persones (9% enfront el 22,6%, i un 5% *versus* el 7,1%, respectivament) i, finalment, un percentatge iguals quant als delictes contra la llibertat sexual (3%).

Igualment, les xifres de la recerca sobre els excarcerats de 1987 són molt coincidents amb les dades, quant a la tipologia delictiva, referides a les persones ingressades a presó el mes d'octubre de 1987, en què eren un 67,3% els ingressats per delictes contra la propietat; un 8,9% els ingressats per delictes contra la salut pública, un 6,3%, contra les persones; i, finalment, un 3,4% contra la llibertat sexual (vegeu *Justidata* número 1).

Ambdues comparacions, la que s'estableix entre una mostra i altra d'excarcerats, amb motiu de sendes recerques sobre reincidència, i la que s'estableix entre el *Justidata* número 1 i el *Justidata* número 15 que dona, entre altres dades, informació referida al delicte que motiva l'encarcerament, apunten que la tipologia delictiva contra la propietat està minvant alhora que augmenten els delictes contra les persones i contra la salut pública, amb un augment molt considerable, d'aquesta última tipologia.

Pel que fa als **incidents** protagonitzats per la mostra objecte d'estudi, el 78,4% de la nostra mostra no va protagonitzar cap incident en el decurs de la *condemna base*, mentre que un 11,9% va estar implicat en un incident, i un 9,7% en 2 o més. Quant a les **faltes**, 88 de cada 100 interns no va tenir cap falta disciplinària, més de 7 de cada 100 en va ser objecte d'una, i 4 de cada 100 en va cometre 2 o més. Les faltes comeses han estat d'una gravetat mitjana de 2,18²¹, la qual cosa indica que la mitjana de faltes comeses en el decurs de la *condemna base* és lleugerament superior a *greu*.

Quant al règim de vida, 55 de les 1.555 persones estudiades van estar en **règim tancat** en algun moment de la *condemna base*, la qual cosa suposa un 3,5% de la població. Aquestes 55 persones van estar en règim tancat una mitjana de 192,51 dies. Aquesta mitjana, però, es converteix en 6,81 dies de règim tancat quan es fa referència al total de la mostra analitzada, dies que representen l'1,2% del temps de condemna que efectivament han passat en presó.

²¹ La gravetat de la falta s'ha calculat a partir del següent barem: lleu=1; greu=2; molt greu=3.

Contràriament, la dada és molt més important quan es parla del **règim obert**. Un total de 645 persones va estar en règim obert una mitjana de 228,16 dies. Els que van poder gaudir d'aquest privilegi representen el 41,5% de la població estudiada. Ara bé, quant a la totalitat de la població, la mitjana de dies de gaudiment del règim obert és de 94,64 dies, cosa que representa el 16,8% dels temps efectiu de condemna en presó.

Així, es pot afirmar que la població excarcerada l'any 1997 va passar un 1,2% del seu temps de presó en règim tancat, i un 16,8% del temps en règim obert.

D'altra banda, un 44,4% de la població estudiada va gaudir de **permisos de sortida** i/o sortides programades (691 subjectes), col·lectiu que va gaudir d'una mitjana de 52,46 dies de permís. Aquesta mitjana, per al conjunt de la mostra, representa 23,3 dies de permís gaudit per cada subjecte investigat.

Quant a **la variació de penositat** (vegeu l'apartat Variables de la *condemna base*, pàg. 35), en realitat caldria parlar de decrement de *penositat*. La població estudiada informa d'un decrement mitjà de la *penositat* de -40,5. Aquesta dada indica que el pes del règim obert sobre el règim de vida dels interns és molt més important que el pes del règim tancat. Això és, els empresonats gaudeixen molt més dels beneficis que comporta el règim obert que de les restriccions inherents al règim tancat. En apartats posteriors veurem com aquesta variació o decrement de la *penositat* (des d'ara variació de la *penositat*) és diferent segons algunes característiques individuals estudiades.

Pel que fa a la **manera en què va ser excarcerada** la mostra seleccionada, un 7,1% dels subjectes (111) no ha sortit de presó l'any 1997 per una llibertat definitiva o una llibertat condicional, sinó per una suspensió en l'execució de la pena (1,5%), una extradició o expulsió (0,5%) o per una evasió o no presentació, sigui de permís o de diligències (5,1%).

Altrament, 366 persones van ser excarcerades per llibertat condicional (23,5%) i 1.078 per llibertat definitiva (69,3%). Així, 7 persones de cada 10 que surten de presó, ho fan havent exhaurit totalment el temps total de condemna imposat a la sentència.

Pel que fa a les dades sobre llibertat condicional, cal dir que també varien substancialment de les derivades de la primera recerca sobre reincidència penitenciària a Catalunya en què eren proporcionalment més els excarcerats en llibertat condicional (el 46%). Sembla que en el decurs

dels 10 anys que han passat entre una recerca i una altra, el gaudiment de la llibertat condicional ha anat minvant considerablement. Aquesta idea es reforça si parem atenció a les dades publicades en el número 33 del butlletí estadístic *Justidata* en què s'informa, entre d'altres aspectes, que l'any 1997 van gaudir de la llibertat condicional un 81,5% del total de classificats en 3r grau, xifra que disminueix els anys 1998, 1999, 2000 i 2001 al 72,1%, 66,2%, 55,1% i 50,8%, respectivament.

L'edat mitjana quan van ser excarcerats l'any 1997 es situa en els 33,4 anys, 5,6 anys de diferència amb l'edat mitjana del primer ingrés en presó. Aquesta mitjana d'edat és superior a la que es va trobar amb la població excarcerada l'any 1987, que situava la mitjana d'edat quan l'excarceració de la *condemna base* en els 30,7 anys. Així, es verifica el fet que la població penitenciària és cada cop més gran.

4.4 Les diferències entre grups

4.4.1 Les diferències entre els homes i les dones

L'estudi ha determinat importants diferències estadísticament significatives entre els homes i les dones de la població estudiada. Vegem-les.

4.4.1.1 Característiques individuals

Pel que fa a la **procedència geogràfica** de la població estudiada, hi ha marcades diferències entre els homes i les dones. Proporcionalment, hi ha més homes estrangers que dones estrangeres: un 19,2% dels homes són estrangers enfront un 8,5% de les dones, diferència que ha resultat estadísticament significativa (Taula 10).

Taula 10. Distribució d'homes i dones segons la seva condició d'espanyols/les o estrangers/res. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Espanyols/les o estrangers/res	Sexe				Total	
	Home		Dona		N	%
	N	%	N	%		
Espanyols/les	1.152	80,8%	119	91,5%	1.271	81,7%
Estranger/res	273	19,2%	11	8,5%	284	18,3%
Total	1.425	100,0%	130	100,0%	1.555	100,0%
Chi-quadrat	Valor				Sig.	
	9,131				0,003	

Pel que fa a les àrees geogràfiques, proporcionalment són més les dones que procedeixen de l'Amèrica central i del Sud, un 3,8% enfront un 1,8% dels homes, i espanyoles, un 91,5% enfront un 80,8% dels homes. Ara bé, els homes provenen més del Magrib, un 9,1% enfront un 0,8% de les dones, de l'Àfrica (un 2,4%, enfront un 0% de les dones) i de l'Europa occidental, d'on provenen un 5% dels homes i un 3,8% de les dones. Aquest conjunt de diferències quant a l'àrea geogràfica de procedència ha resultat ser estadísticament significatiu (vegeu Taula 11).

Taula 11. Distribució d'homes i dones segons la seva àrea geogràfica d'origen. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Àrea geogràfica de procedència	Sexe				Total	
	Home		Dona		N	%
	N	%	N	%		
Àfrica (llevat el Magrib)	34	2,4%			34	2,2%
Amèrica Central i del Sud	26	1,8%	5	3,8%	31	2,0%
Europa Est	2	0,1%			2	0,1%
Europa Occidental (espanyols exclosos)	71	5,0%	5	3,8%	76	4,9%
Magrib	129	9,1%	1	0,8%	130	8,4%
Pròxim Orient	11	0,8%			11	0,7%
Espanya	1.152	80,8%	119	91,5%	1.271	81,7%
Total	1.425	100,0%	130	100,0%	1.555	100,0%
Chi-quadrat	Valor				Sig.	
	27,880				0,000	

4.4.1.2 Els antecedents

Una altra dada comparativa estadísticament rellevant és la diferència existent entre **l'edat del primer ingrés en presó** dels homes i de les dones. Aquestes ingressen per primera vegada a presó amb una edat mitjana de 29,9 anys, 2,3 anys més tard que els homes, els quals entren el primer cop a presó amb 27,6 anys d'edat (vegeu Taula 12). En el primer estudi sobre la reincidència penitenciària a Catalunya, ja es destacava una diferència d'edat entre els homes i les dones quant a l'edat del primer ingrés a presó, essent la mitjana de 25,6 anys, en el cas dels primers, i de 26,6 anys en el cas de les segones. Les nostres dades, més actuals, reforcen aquella diferència d'edats i el fet que les dones són més tardanes a incorporar-se a les carreres delictives.

Taula 12. Comparació de les mitjanes de les categories de la variable "Sexe". En la columna "variable" es relacionen les variables quantitatives analitzades. La columna "mitjana" informa de les mitjanes de les variables relacionades. Les columnes de les diferents categories de la variable qualitativa estudiada recullen les mitjanes

de les variables quantitatives obtingudes per a cada categoria, mitjanes que són l'objecte de la comparació. La columna "t" informa de l'estadístic de la prova T-test que determina si hi ha diferències entre les mitjanes. La columna "Sig" conté el nivell de significació de les diferències. Aquestes dues últimes columnes només són informades quan hi ha diferències significatives entre les mitjanes de les categories.

Variable	Mitjana	Sexe		t	Sig
		Homes	Dones		
Edat quan el primer ingrés en presó (anys)	27,8	27,6	29,9	-2,667	0,008
Ingressos previs en presó	3,61	3,61	3,62		
Estada prèvia en presó (dies)	371,65	375,4	330,7		

Per intervals d'edat, s'aprecia que hi ha una marcada diferència en els intervals d'edat extrems: un 9,4% de les dones va ingressar en presó per primera vegada entre els 16 i els 18 anys, percentatge que en el cas dels homes és del 15,5%; aquesta diferència queda invertida en l'extrem superior, mentre que un 14,8% de les dones comença la seva carrera amb 41 anys o més, en el cas dels homes, aquesta proporció decreix al 9,3% (vegeu la Taula 13).

Taula 13. Distribució dels homes i les dones segons l'edat en què van ingressar a presó per primera vegada.

Edat quan el primer ingrés en presó (interval)	Sexe				Total	
	Homes		Dones		N	%
	N	%	N	%		
16-18 anys	221	15,5%	12	9,4%	233	15,0%
19-21 anys	239	16,8%	24	18,8%	263	16,9%
22-25 anys	297	20,8%	32	25,0%	329	21,2%
26-30 anys	265	18,6%	18	14,1%	283	18,2%
31-40 anys	271	19,0%	23	18,0%	294	18,9%
41 o més	132	9,3%	19	14,8%	151	9,7%
Total	1.425	100,0%	128	100,0%	1.553	100,0%

Pel que fa a **l'estada prèvia en presó** no s'han trobat diferències significatives quant al nombre de vegades que van ingressar prèviament en presó ni quant als dies totals d'estada prèvia (vegeu Taula 12).

Sí s'han trobat, però, diferències en relació amb els **tipus de delictes** més importants que van motivar les entrades prèvies en presó dels uns i de les altres. Malgrat que a la Taula 14, es recull la distribució en les diferents tipologies delictives dels homes i les dones tot considerant els qui no tenen informació quant als delictes que van motivar els ingressos previs, centrarem el nostre comentari en la distribució esdevinguda en descartar aquests subjectes els delictes dels quals no consten. Sembla que les dones estan més especialitzades en delictes contra la salut pública (un 25,2% enfront un 11,3% dels homes), mentre que aquests estan més especialitzats en delictes contra les persones (3,0% enfront el 0,4% de les dones) i en delictes contra la propietat (74,4% *versus* 63,0%).

Taula 14. Distribució dels homes i les dones segons els tipus de delictes del període previ a la *condemna base*. S'ha calculat la distribució de dues maneres: (1) tenint en compte les persones el delicte principal de les qual no consta; (2) exclouent aquest col·lectiu.

Delictes de les entrades prèvies a presó	Considerant els "no consta delicte"						Sense considerar els "no consta delicte"		
	Homes		Dones		Total		Homes	Dones	Total
	N	%	N	%	N	%	%	%	%
Contra seg. Estat, Adm. púb., jurisd. militar, leg. especial	78	1,5	4	0,9	82	1,5	2,7	1,5	2,6
Falsedats	68	1,3	12	2,6	80	1,4	2,4	4,6	2,6
Contra patrimoni / propietat	2.111	41,1	165	35,1	2.276	40,6	74,4	63,0	73,4
Contra llibertat sexual	35	0,7	2	0,4	37	0,7	1,2	0,8	1,2
Contra Adm. de justícia	36	0,7	1	0,2	37	0,7	1,3	0,4	1,2
Contra llib., seguretat, honor, seg. col·lectiva, ordre púb.	74	1,4	2	0,4	76	1,4	2,6	0,8	2,5
Contra les persones / homicidi / lesions	84	1,6	1	0,2	85	1,5	3,0	0,4	2,7
Contra salut pública	320	6,2	66	14,0	386	6,9	11,3	25,2	12,5
Faltes	32	0,6	9	1,9	41	0,7	1,1	3,4	1,3
No consta	2.304	44,8	208	44,3	2.512	44,8	---	---	---
Total	5.142	100,0%	470	100,0%	5.612	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

4.4.1.3 La condemna base

Sis de les variables quantitatives estudiades en la *condemna base* informen de mitjanes significativament diferents per a homes i per a dones: el nombre de causes, la condemna imposada, el nombre de faltes, la intensitat de la gravetat de les faltes, la variació de la *penositat* i l'edat de sortida de la *condemna base* (vegeu Taula 19).

Quant a la primera, la *condemna base* dels homes està formada per una mitjana de 2,1 **causes**, mentre que la de les dones ho està per 1,42. La Taula 15 distribueix els homes i les dones del nostre estudi en el nombre de causes, i mostra que mentre que un 33,8% dels homes tenen 2 causes o més en la *condemna base*, les dones són el 21,6%. En l'extrem superior, hi ha un 9,7% d'homes amb 5 causes o més en la *condemna base*, mentre que les dones representen el 2,6%.

Respecte a les dades de la primera recerca sobre reincidència penitenciària, es palesa que la carrera delictiva dels homes del nostre estudi és més procliu que la de la mostra de 10 anys enrera. Així, mentre que el 33,8% de la mostra actual té 2 causes o més, van ser 22,3% en la recerca duta a terme per Redondo, Funes i Luque (1993), vegeu la Taula 15).

Taula 15. Distribució dels homes i les dones en funció del nombre de causes que componen la *condemna base*. Es recullen dades sobre la població estudiada en la primera recerca sobre reincidència penitenciària a Catalunya i dades sobre la mostra del nostre estudi.

Causas de la <i>condemna base</i>	Excrcerats l'any 1987		Excrcerats l'any 1997		
	Homes	Dones	Homes	Dones	Total

	(%)	(%)	N	%	N	%	N	%
1 causa	77,7%	75,7%	771	66,2%	91	78,4%	862	67,3%
2 causes	11,6%	18,9%	170	14,6%	17	14,7%	187	14,6%
3 o 4 causes	8,5%	2,7%	110	9,5%	5	4,3%	115	9,0%
5 o més	2,2%	2,7%	113	9,7%	3	2,6%	116	9,1%
Total	100,0%	100,0%	1.164	100,0%	116	100,0%	1.280	100,0%
			Chi-quadrat: 14,029; sig. = 0,003					

Quant a la **condemna imposada**, els homes sumen una mitjana de 1.584,6 dies, és a dir, 4,3 anys, mentre que les dones tenen un *condemna base* de 1.069,7 dies, és a dir, 2,9 anys.

Una anàlisi per intervals ens permet establir dues comparacions: (1) entre les nostres dades i les derivades de l'estudi de Redondo, Funes i Luque (1993); (2) entre els homes i les dones de la nostra mostra d'excarcerats l'any 1997. Quant a la comparació entre aquest estudi i l'anterior, s'ha de tornar a destacar que en la recerca de Redondo, Funes i Luque (1993) van ser excloses de l'estudi les persones amb una condemna inferior a 3 mesos a causa de la poca incidència que es pressuposava que la presó tindria en aquests interns. Per aquest motiu, l'interval "fins als 6 mesos" recull el 32,9% dels homes del nostre estudi i el 38,3% de les dones, i només el 6% tant dels homes com de les dones de la recerca primera. Una dada important és que mentre que en la nostra recerca hi ha un 22,5% dels homes amb penes en la *condemna base* superiors als 6 anys, aquest percentatge només era del 14% en la població que va ser excarcerada l'any 1987.

Quant a la comparació entre els homes i les dones de la nostra mostra, s'ha de destacar que en l'extrem superior del temps de condemna hi ha una proporció molt més elevada d'homes que de dones, motivada segurament per la diferent tipologia delictiva de cada un dels grups: el 22,5% dels homes i el 13,9% de les dones informen de condemes superiors als 6 anys en la *condemna base* (vegeu Taula 16).

Taula 16. Distribució dels homes i les dones en funció de la *condemna base* imposada. Es recullen dades sobre la població estudiada en la primera recerca sobre reincidència penitenciària a Catalunya i dades sobre la mostra del nostre estudi.

Condemna imposada (interval·s)	Excarcerats l'any 1987		Excarcerats l'any 1997					
	Homes (%)	Dones (%)	Homes		Dones		Total	
			N	%	N	%	N	%
Fins a 6 mesos	6%	6%	379	32,9%	44	38,3%	423	33,4%
+ de 6 mesos a 1 any	8%	8%	145	12,6%	14	12,2%	159	12,6%
+ d'1 any a 2 anys	16%	25%	53	4,6%	4	3,5%	57	4,5%
+ de 2 anys a 3 anys	24%	17%	119	10,3%	17	14,8%	136	10,7%
+ de 3 anys a 4 anys	6%	6%	29	2,5%	3	2,6%	32	2,5%
+ de 4 anys a 5 anys	20%	25%	118	10,3%	15	13,0%	133	10,5%
+ de 5 anys a 6 anys	7%	---	49	4,3%	2	1,7%	51	4,0%

+ de 6 anys a 12 anys	9%	6%	162	14,1%	11	9,6%	173	13,7%
+ de 12 anys	5%	6%	97	8,4%	5	4,3%	102	8,1%
Total	100,0	100,0	1.151	100,0%	115	100,0%	1.266	100,0%

Si bé hem trobat diferències significatives entre els homes i les dones pel que fa al temps de condemna imposat en la *condemna base*, no s'han trobat diferències estadísticament significatives entre homes i dones pel que fa al temps de presó efectiva. En la Taula 17 es recullen els resultats per intervals de temps, comparant-los amb els resultats de la recerca del 93. Destaquem que la meitat de la població excarcerada l'any 1997 va complir un màxim de 6 mesos en la *condemna base*.

Taula 17. Distribució dels homes i les dones en funció del temps de presó que han complert efectivament en la *condemna base*. Es recullen dades sobre la població estudiada en la primera recerca sobre reincidència penitenciària a Catalunya i dades sobre la mostra del nostre estudi.

Temps de presó efectivament complert (intervalls)	Excercerats l'any 1987		Excercerats l'any 1997					
	Homes (%)	Dones (%)	Homes		Dones		Total	
			N	%	N	%	N	%
Fins a 6 mesos	11%	11%	703	49,3	72	55,4	775	49,8
+ de 6 mesos a 1 any	15%	19%	129	9,1%	17	13,1%	146	9,4%
+ d'1 any a 2 anys	35%	24%	208	14,6%	14	10,8%	222	14,3%
+ de 2 anys a 3 anys	22%	35%	145	10,2	11	8,5	156	10,0%
+ de 3 anys a 4 anys	10%	---	83	5,8	7	5,4	90	5,8%
+ de 4 anys a 5 anys	1%	---	49	3,4	3	2,3	52	3,3%
+ de 5 anys a 6 anys	2%	5%	35	2,5	1	0,8	36	2,3%
+ de 6 anys a 12 anys	5%	5%	60	4,2	5	3,8	65	4,2%
+ de 12 anys	---	---	13	0,9	---	---	13	0,8%
Total	100,0	100,0	1.425	100,0%	130	100,0%	1.555	100,0%

Pel que fa a les **faltes**, els homes han comès una mitjana de 0,19 en el decurs de la *condemna base*, mentre que les faltes comeses per les dones augmenta fins al 0,54. Quant a la gravetat, els homes, malgrat que cometin menys faltes, les fan més greus. La mitjana de **gravetat de les faltes** atribuïbles als homes és de 2,21 (mitjana que es pot qualificar *per sobre de greu*), mentre que la de les dones és de 2 (mitjana de *greu*).

Respecte a la variació de la **penositat**, les dones han vist com les seves condicions d'estada en la presó han estat més benèvols que les dels homes. Malgrat que tant les unes com els altres han gaudit d'un decrement de *penositat*, el cert és que el decrement de les dones és superior al dels homes: -60,4 *versus* -38,7.

Quant a l'**edat d'excarceració**, les dones són més grans quan surten de la *condemna base* (35,5 anys, enfront 33,2 anys dels homes), de la mateixa manera que són més grans quan entren a presó per primera vegada. Una prova més del fet que la població penitenciària s'està fent

més gran ve aportada per la comparació amb les mitjanes d'edat quan l'excarceració de la *condemna base* informades per la recerca de Redondo, Funes i Luque (1993): 30,8 anys per als homes i 30,3 anys per a les dones.

Pel que fa als **delictes principals**, o més greus, pels quals homes i dones compleixen la *condemna base* són diferents. Sembla evident (*Chi-quadrat*= 23,723; sig. = 0,003), que les dones estan més especialitzades en delictes contra la salut pública (un 36,5% enfront un 21,3% dels homes), mentre que aquests estan més especialitzats en delictes contra les persones (7,6% enfront el 2,6% de les dones) i en delictes contra la propietat (54,5% *versus* 45,2%) (vegeu la Taula 18).

Taula 18. Distribució dels homes i les dones segons el tipus de delicte principal de la *condemna base*. S'ha calculat la distribució de dues maneres: (1) tenint en compte les persones el delicte principal de les qual no consta; (2) excloent aquest col·lectiu.

Delicte principal de la <i>condemna base</i>	Considerant els "no consta delicte"						Sense considerar els "no consta delicte"		
	Homes		Dones		Total		Homes	Dones	Total
	N	%	N	%	N	%	%	%	%
Contra seg. Estat, Adm. púb., jurisd. militar, leg. especial	43	3,0%	2	1,5%	45	2,9%	3,7%	1,7%	3,5%
Falsedats	22	1,5%	4	3,1%	26	1,7%	1,9%	3,5%	2,0%
Contra patrimoni / propietat	633	44,4%	52	40,0%	685	44,1%	54,5%	45,2%	53,7%
Contra llibertat sexual	35	2,5%	1	,8%	36	2,3%	3,0%	,9%	2,8%
Contra Adm. de justícia	34	2,4%	6	4,6%	40	2,6%	2,9%	5,2%	3,1%
Contra llib., seguretat, honor, seg. col·lectiva, ordre púb.	41	2,9%	2	1,5%	43	2,8%	3,5%	1,7%	3,4%
Contra les persones / homicidi / lesions	88	6,2%	3	2,3%	91	5,9%	7,6%	2,6%	7,1%
Contra salut pública	247	17,3%	42	32,3%	289	18,6%	21,3%	36,5%	22,6%
Faltes	18	1,3%	3	2,3%	21	1,4%	1,6%	2,6%	1,6%
No consta	264	18,5%	15	11,5%	279	17,9%	---	---	---
Total	1.425	100,0%	130	100,0%	1.555	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Chi-quadrat	28,091 (Sig.= 0,001)						23,725 (Sig.= 0,003)		

En la Taula 19, es recullen a manera de resum les mitjanes de les variables quantitatives analitzades. Al costat de les mitjanes de les categories de la variable sexe, en aquells casos en què les diferències han estat estadísticament rellevants entre homes i dones, s'indica la significació estadística.

Taula 19. Comparació de les mitjanes de les categories de la variable "Sexe". En la columna "variable" es relacionen les variables quantitatives analitzades. La columna "mitjana" informa de les mitjanes de les variables relacionades. Les columnes de les diferents categories de la variable qualitativa estudiada recullen les mitjanes de les variables quantitatives obtingudes per a cada categoria, mitjanes que són l'objecte de la comparació. La columna "t" informa de l'estadístic de la prova T-test que determina si hi ha diferències entre les mitjanes. La columna "Sig" conté el nivell de significació de les diferències. Aquestes dues últimes columnes només són informades quan hi ha diferències significatives entre les mitjanes de les categories.

	Variable	Mitjana	Sexe		t	Sig
			Homes	Dones		
Condemna base	Nombre de causes	2,04	2,1	1,42	2,728	0,006
	Estada real (dies)	562,16	574,06	431,65		
	Condemna base (dies)	1.537,8	1.584,6	1.069,7	1,959	0,050
	Dies en règim tancat (total mostra)	6,81	7,24	2,06		
	Dies en règim obert (total mostra)	94,64	91,88	124,92		
	Variació de la penositat	-40,5	-38,7	-60,4	1,997	0,046
	Dies de permís (total mostra)	23,31	23,18	24,81		
	Nombre d'incidents	0,47	0,48	0,32		
	Nombre de faltes	0,22	0,19	0,54	-4,305	0,000
	Intensitat de la gravetat de les faltes	2,18	2,21	2,00	2,046	0,042
	Edat quan l'excarceració l'any 1997 (anys)	33,4	33,2	35,5	-2,726	0,006

4.4.2 Les diferències entre espanyols i estrangers

4.4.2.1 Característiques individuals

Pel que fa al **sexe**, hi ha menys dones entre el total d'estrangers que dones entre el total d'espanyols: les primeres representen un 3,9% dels estrangers, mentre que les segones representen un 9,4% dels nacionals encarcerats (vegeu Taula 20). Tanmateix, el col·lectiu centre i sud americà de dones representa un 16,1% del total d'encarcerats d'aquesta àrea geogràfica, percentatge estadísticament superior al de la resta de col·lectius (Taula 21). D'altra banda, les dones de l'Europa occidental són el col·lectiu més similar al de dones espanyoles, pel que fa a la representació sobre llurs col·lectius geogràfics.

Taula 20. Distribució d'espanyols i estrangers en funció del gènere. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Sexe	Espanyol o estranger				Total	
	Espanyol		Estranger		N	%
	N	%	N	%		
Home	1.152	90,6%	273	96,1%	1.425	91,6%
Dona	119	9,4%	11	3,9%	130	8,4%
Total	1.271	100,0%	284	100,0%	1.555	100,0%
Chi-quadrat	Valor				Sig.	
	9,131				0,003	

Taula 21. Distribució de la població de les diferents àrees geogràfiques de procedència (africans, magribins, europeus, etc.) en funció del gènere. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Sexe	Àrea geogràfica de procedència														Total	
	Àfrica (llevat el Magrib)		Amèrica Central i del Sud		Europa Est		Europa Occidental (espanyols exclosos)		Magrib		Pròxim Orient		Espanya			
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Home	34	100,0%	26	83,9%	2	100,0%	71	93,4%	129	99,2%	11	100,0	1.152	90,6%	1.425	91,6%
Dona			5	16,1%			5	6,6%	1	0,8%			119	9,4%	130	8,4%
Total	34	100,0%	31	100,0%	2	100,0%	76	100,0%	130	100,0%	11	100,0%	1.271	100,0%	1.555	100,0%
Chi-quadrat													Valor		Sig.	
													27,880		0,000	

4.4.2.2 Els antecedents

Si bé no apareixen diferències significatives pel que fa a **l'edat quan el primer ingrés** a presó dels estrangers i espanyols, si que se n'han trobat quan s'ha fet una anàlisi ANOVA per àrees geogràfiques (vegeu Taula 25): la mitjana dels espanyols és de 27,6 anys, mentre que la de la resta d'interns de l'Europa Occidental és de 31,6 (sig. 0,048). Una possible explicació d'aquest fet seria que els interns de l'Europa Occidental podrien tenir antecedents previs en els seus respectius països d'origen. Respecte a la resta de col·lectius, l'edat del primer ingrés a presó no difereix significativament.

El espanyols amb **antecedents previs d'estada en presó** són estadísticament més que els estrangers. Un 84,5% els primers tenen antecedents (un 45,8% amb condemna), mentre que un 68,3% dels estrangers han estat prèviament en presó (i només un 26,8% amb condemna) (Taula 22).

Per àmbits geogràfics, a continuació dels espanyols emplaçats en la primera posició, els orientals, magribins i africans són els que amb una proporció superior a la resta d'estrangers han estat prèviament empresonats. Pel que fa als sud-americans i europeus, tant de l'est com occidentals, 1 de cada 2 té encarceraments previs (Taula 23).

Ara bé, si considerem les estades prèvies amb condemna, els magribins i orientals (malgrat que presenten percentatges inferiors d'estada prèvia respecte als espanyols) superen la proporció dels interns espanyols en estades prèvies amb condemna. Així, 72,7% dels orientals i el 48,5% dels magribins han estat encarcerats amb condemes prèvies, enfront un 45,8% dels espanyols.

Taula 22. Distribució d'espanyols i estrangers segons si han ingressat prèviament a presó o no. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Ha ingressat prèviament a presó?	Espanyol o estranger				Total	
	Espanyol		Estranger		N	%
	N	%	N	%		
No ha ingressat abans	197	15,5%	90	31,7%	287	18,5%
Sí, amb condemna	582	45,8%	118	41,5%	700	45,0%
Sí, sense condemna	492	38,7%	76	26,8%	568	36,5%
Total	1.271	100,0%	284	100,0%	1.555	100,0%
Chi-quadrat	Valor				Sig.	
	39,265				0,000	

Taula 23. Distribució de la població de les diferents àrees geogràfiques de procedència (africans, magribins, europeus, etc.) segons si han ingressat prèviament a presó o no. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Ha ingressat prèviament a presó?	Àrea geogràfica de procedència														Total	
	Àfrica (llevat el Magrib)		Amèrica Central i del Sud		Europa Est		Europa Occidental (espanyols exclosos)		Magrib		Pròxim Orient		Espanya		N	%
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
No ha ingressat abans	7	20,6%	16	51,6%	1	50,0%	39	51,3%	25	19,2%	2	18,2%	197	15,5%	287	18,5%
Sí, amb condemna	14	41,2%	12	38,7%			21	27,6%	63	48,5%	8	72,7%	582	45,8%	700	45,0%
Sí, sense condemna	13	38,2%	3	9,7%	1	50,0%	16	21,1%	42	32,3%	1	9,1%	492	38,7%	568	36,5%
Total	34	100,0%	31	100,0%	2	100,0%	76	100,0%	130	100,0%	11	100,0%	1.271	100,0%	1.555	100,0%
Chi-quadrat	Valor														Sig.	
	79,822														0,000	

No s'han trobat diferències significatives quant al **nombre d'estades prèvies en presó**: espanyols i estrangers han ingressat, de mitjana, el mateix nombre de vegades: 3,61 (Taula 24).

Malgrat això, el nombre de dies que conformen aquesta estada prèvia sí que és significativament diferent per a ambdós col·lectius: els espanyols han estat una mitjana de **394 dies en presó durant el període previ a la condemna base**, mentre que la mitjana dels estrangers és de 272 dies. Aquesta és una diferència important ja que implica que els espanyols han estat un 45% de temps més que els estrangers (vegeu Taula 24).

Taula 24. Comparació de les mitjanes de les categories de la variable "Espanyols/estrangers". En la columna "variable" es relacionen les variables quantitatives analitzades. La columna "mitjana" informa de les mitjanes de les variables relacionades. Les columnes de les diferents categories de la variable qualitativa estudiada recullen les mitjanes de les variables quantitatives obtingudes per a cada categoria, mitjanes que són l'objecte de la comparació. La columna "t" informa de l'estadístic de la prova T-test que determina si hi ha diferències entre les mitjanes. La columna "Sig" conté el nivell de significació de les diferències. Aquestes dues últimes columnes només són informades quan hi ha diferències significatives entre les mitjanes de les categories.

Variable	Mitjana	Espanyols/estrangers		t	Sig
		Espanyols	Estrangers		
Edat quan el primer ingrés en presó (anys)	27,8	27,6	28,7		

Ingressos previs en presó	3,61	3,60	3,63		
Estada prèvia en presó (dies)	371,65	393,96	271,8	2,735	0,006

Taula 25. Comparació de les mitjanes de les categories de la variable "Àrea geogràfica de procedència". En la columna "variable" es relacionen les variables quantitatives analitzades. La columna "mitjana" informa de les mitjanes de les variables relacionades. Les columnes de les diferents categories de la variable qualitativa estudiada recullen les mitjanes de les variables quantitatives obtingudes per a cada categoria, mitjanes que són l'objecte de la comparació. La columna "F" informa de l'estadístic de la prova ANOVA que determina si hi ha diferències entre les mitjanes. La columna "Sig" conté el nivell de significació de les diferències. Aquestes dues últimes columnes només són informades quan hi ha diferències significatives entre les mitjanes de les categories. Hi ha mitjanes de diferents categories d'una variable amb un número entre parèntesi [(1)] que indiquen que entre ambdues mitjanes no hi ha diferències significatives, això és, que són estadísticament iguals.

Variable	Mitjana	Area geogràfica de procedència						F	Sig	
		Àfrica (llevat el Magrib)	Amèrica Central i del Sud	Europa Est	Europa Occidental (espanyols exclosos)	Magrib	Pròxim Orient			Espanya
Edat quan el primer ingrés en presó (anys)	27,8				31,6	26,5(1)		27,6(1)	3,9	0,001
Ingressos previs en presó	3,61				2,29	4,62(1)	7,36(1)		4,519	0,000
Estada prèvia en presó (dies)	371,65									

4.4.2.3 La condemna base

L'estada en presó que determina l'anomenada *condemna base* es caracteritza bàsicament per l'existència de 6 diferències estadísticament significatives entre els espanyols i els estrangers: el nombre de causes de què es compona la *condemna base*, el temps passat en règim obert, la variació de la *penositat*, el nombre de faltes comeses, la forma d'excarceració i el tipus de delicte principal.

En primer lloc, la *condemna base* dels espanyols està conformada per una mitjana de 2,18 **causes**, enfront 1,38 causes dels estrangers (Taula 26).

Taula 26. Comparació de les mitjanes de les categories de la variable "Espanyols/estrangers". En la columna "variable" es relacionen les variables quantitatives analitzades. La columna "mitjana" informa de les mitjanes de les variables relacionades. Les columnes de les diferents categories de la variable qualitativa estudiada recullen les mitjanes de les variables quantitatives obtingudes per a cada categoria, mitjanes que són l'objecte de la comparació. La columna "t" informa de l'estadístic de la prova T-test que determina si hi ha diferències entre les mitjanes. La columna "Sig" conté el nivell de significació de les diferències. Aquestes dues últimes columnes només són informades quan hi ha diferències significatives entre les mitjanes de les categories.

Variable	Mitjana	Espanyols/estrangers		t	Sig
		Espanyols	Estrangers		
Nombre de causes	2,04	2,18	1,38	4,257	0,000
Estada real (dies)	562,16	574,6	506,6		
Condemna base (dies)	1537,8	1579,6	1338		
Dies en règim tancat (total mostra)	6,81	7,08	5,58		
Dies en règim obert (total mostra)	94,64	104,14	52,11	3,835	0,000
Variació de la <i>penositat</i>	-40,5	-45,0	-20,5	-3,156	0,002
Dies de permís (total mostra)	23,31	25,74	12,43	3,810	0,000
Nombre d'incidentes	0,47	0,5	0,35		
Nombre de faltes	0,22	0,24	0,13	2,032	0,042

Intensitat de la gravetat de les faltes	2,18	2,18	2,16
Edat quan l'excarceració l'any 1997 (anys)	33,4	33,5	32,6

Taula 27. Comparació de les mitjanes de les categories de la variable "Àrea geogràfica de procedència". En la columna "variable" es relacionen les variables quantitatives analitzades. La columna "mitjana" informa de les mitjanes de les variables relacionades. Les columnes de les diferents categories de la variable qualitativa estudiada recullen les mitjanes de les variables quantitatives obtingudes per a cada categoria, mitjanes que són l'objecte de la comparació. La columna "F" informa de l'estadístic de la prova ANOVA que determina si hi ha diferències entre les mitjanes. La columna "Sig" conté el nivell de significació de les diferències. Aquestes dues últimes columnes només són informades quan hi ha diferències significatives entre les mitjanes de les categories. Hi ha mitjanes de diferents categories d'una variable amb un número entre parèntesi [(1)] que indiquen que entre ambdues mitjanes no hi ha diferències significatives, això és, que són estadísticament iguals.

Variable	Mitjana	Area geogràfica de procedència						F	Sig
		Àfrica (llevat el Magrib)	Amèrica Central i del Sud	Europa Est	Europa Occidental (espanyols exclosos)	Magrib	Pròxim Orient		
Nombre de causes	2,04								
Estada real (dies)	562,16		1.000,7(1)			286,3		574,6(1)	4,413 0,000
Condemna base (dies)	1537,8		2.814,5			694,8			2,647 0,015
Dies en règim tancat (total mostra)	6,81								
Dies en règim obert (total mostra)	94,64					22,9		104,1	4,285 0,000
Variació de la <i>penositat</i>	-40,5								
Dies de permís (total mostra)	23,31					6,3		25,7	4,198 0,000
Nombre d'incidents	0,47								
Nombre de faltes	0,22								
Intensitat de la gravetat de les faltes	2,18								
Edat quan l'excarceració l'any 1997 (anys)	33,4					30		33,5	4,122 0,000

D'altra banda, els espanyols passen un 50% de temps més que els estrangers en **règim obert**: 239,8 dies de mitjana dels primers *versus* una mitjana de 159,13 dies dels segons. Aquest fet, indubtablement, provoca que els estrangers hagin viscut en unes condicions de vida menys beneficioses o més penoses que els nacionals, fet que queda reflectit en la **variació de la *penositat***, que és molt superior en termes de decrement: -45,0 per als nacionals *versus* -20,5 per als estrangers (Taula 26).

Malgrat gaudir de més règim obert, els espanyols cometem més faltes, amb una mitjana de 0,24 **faltes** per intern, mentre que la mitjana dels estrangers és la meitat, 0,13 faltes per intern (Taula 26). Obtenir un règim de vida més beneficiós no es vincula, en aquest cas, al comportament en l'interior de la presó.

Malgrat que no s'han trobat diferències entre espanyols i estrangers pel que fa als dies d'estada efectiva en *condemna base* i quant a l'edat de sortida de la *condemna base*, sí s'han trobat algunes diferències significatives entre espanyols i magribins. En primer lloc, pel que fa als **dies d'estada real en *condemna base***, els espanyols dupliquen el temps efectiu de presó dels magribins, amb una mitjana de 574,6 dies enfront 286,3 (sig. 0,033,). En segon lloc, pel que fa a l'**edat quan la**

sortida de la condemna base, els espanyols són excarcerats amb una mitjana de 33,5 anys, mentre que els magribins ho són amb 30 anys (sig. 0,010) (Taula 27).

Respecte a la **manera en què han estat excarcerats** els uns i els altres, espanyols i estrangers, una anàlisi mitjançant *chi-quadrat* determina que no hi ha diferències rellevants (Taula 28), i que aproximadament 1 de cada 4 surt en llibertat provisional. Tanmateix, una anàlisi més detallada en funció de les àrees geogràfiques informa que els orientals, magribins i africans són els que amb una proporció major compleixen tota la condemna (100,0%, 87,8% i 88,2%, respectivament, vegeu Taula 29), mentre que a prop d'1 de cada 2 llatinoamericans i europeus (tant de l'Est com occidentals) són excarcerats en llibertat condicional, taxes superiors a les dels espanyols, amb una proporció d'1 de cada 4 interns.

Taula 28. Distribució d'espanyols i estrangers segons el tipus d'excarceració de la *condemna base*. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Tipus d'excarceració	Espanyol o estranger				Total	
	Espanyol		Estrangers		N	%
	N	%	N	%		
Llibertat condicional	307	25,8%	59	23,0%	366	25,3%
Llibertat definitiva	881	74,2%	197	77,0%	1.078	74,7%
Total	1.188	100,0%	256	100,0%	1.444	100,0%
Chi-quadrat	Valor				Sig.	
	0,869				0,351	

Taula 29. Distribució de la població de les diferents àrees geogràfiques de procedència (africans, magribins, europeus, etc.) segons el tipus d'excarceració de la *condemna base*. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Tipus d'excarceració	Àrea geogràfica de procedència														Total	
	Àfrica (llevat el Magrib)		Amèrica Central i del Sud		Europa Est		Europa Occidental (espanyols exclosos)		Magrib		Pròxim Orient		Espanya		N	%
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
Llibertat condicional	4	11,8%	11	44,0%	1	50,0%	28	45,9%	15	12,2%			307	25,8%	366	25,3%
Llibertat definitiva	30	88,2%	14	56,0%	1	50,0%	33	54,1%	108	87,8%	11	100,0%	881	74,2%	1.078	74,7%
Total	34	100,0%	25	100,0%	2	100,0%	61	100,0%	123	100,0%	11	100,0%	1.188	100,0%	1.444	100,0%
Chi-quadrat	Valor														Sig.	
	40,214														0,000	

També hi ha importants diferències quant al **delicte principal de la condemna base**. Els espanyols estan més especialitzats que els estrangers en delictes contra la propietat (57,2% *versus* 36,9%, Taula 30) i contra les persones (7,9% *versus* 3,6%). Els estrangers, per la seva part, estan més especialitzats en delictes relacionats amb les drogues: en

un 45,5% dels estrangers hi consta com a delictes principals, enfront un 17,8% dels espanyols. Hi ha, però, diferències molt importants entre els propis estrangers. Així, els africans, llatinoamericans i europeus occidentals (espanyols exclosos) presenten percentatges molt alts quant als delictes contra la salut pública: un 86,7%, 60,7% i 58,7%, respectivament. No és així en el cas dels magribins que es dediquen més que la resta d'estrangers als delictes contra la llibertat sexual (7,4%) (Taula 31).

Taula 30. Distribució d'espanyols i estrangers segons el delictes principals de la *condemna base*. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Delictes principals <i>condemna base</i>	Espanyol o estranger				Total	
	Espanyol		Estranger		N	%
	N	%	N	%		
Contra seg. Estat, Adm. púb., jurisd. militar, leg. especial	39	3,7%	6	2,7%	45	3,5%
Falsedats	23	2,2%	3	1,4%	26	2,0%
Contra patrimoni / propietat	603	57,2%	82	36,9%	685	53,7%
Contra llibertat sexual	26	2,5%	10	4,5%	36	2,8%
Contra Adm. de justícia	38	3,6%	2	0,9%	40	3,1%
Contra llib., seguretat, honor, seg. col·lectiva, ordre púb.	35	3,3%	8	3,6%	43	3,4%
Contra les persones / homicidi / lesions	83	7,9%	8	3,6%	91	7,1%
Contra salut pública / tinença drogues	188	17,8%	101	45,5%	289	22,6%
Faltes	19	1,8%	2	0,9%	21	1,6%
Total	1.054	100,0%	222	100,0%	1.276	100,0%
Chi-quadrat	Valor				Sig.	
	82,398				0,000	

Taula 31. Distribució de la població de les diferents àrees geogràfiques de procedència (africans, magribins, europeus, etc.) segons el delictes principals de la *condemna base*. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades. S'ha omès la informació referida a Europa de l'Est (2 persones) i al Pròxim Orient (5 persones).

Delictes principals <i>condemna base</i>	Àrea geogràfica de procedència									
	Àfrica (llevat el Magrib)		Amèrica Central i del Sud		Europa Occidental (espanyols exclosos)		Magrib		Espanya	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Contra seg. Estat, Adm. púb., jurisd. militar, leg. especial	1	3,3%			4	6,3%	1	1,1%	39	3,7%
Falsedats					1	1,6%	2	2,1%	23	2,2%
Contra patrimoni / propietat	2	6,7%	6	21,4%	16	25,4%	53	56,4%	603	57,2%
Contra llibertat sexual	1	3,3%	1	3,6%	1	1,6%	7	7,4%	26	2,5%
Contra Adm. de justícia					1	1,6%	1	1,1%	38	3,6%
Contra llib., seguretat, honor, seg. col·lectiva, ordre púb.			3	10,7%			5	5,3%	35	3,3%
Contra les persones / homicidi / lesions					3	4,8%	5	5,3%	83	7,9%
Contra salut pública / tinença drogues	26	86,7%	17	60,7%	37	58,7%	19	20,2%	188	17,8%
Faltes			1	3,6%			1	1,1%	19	1,8%
Total	30	100,0%	28	100,0%	63	100,0%	94	100,0%	1.054	100,0%
Chi-quadrat	Valor						Sig.			
	170,544						0,000			

4.4.3 Diferències en funció de si ha ingressat prèviament a presó

4.4.3.1 Característiques individuals

La variable **estranger o espanyol** es distribueix diferencialment en cadascuna de les tres categories que defineixen si hi ha hagut ingressos previs en presó: la proporció d'estrangers entre aquells que no han ingressat mai en presó abans de l'ingrés que motiva la *condemna base* és molt superior a la proporció d'estrangers existents entre els que sí han ingressat prèviament, sigui l'ingrés motivat per condemna o no ho sigui. O, el que és el mateix, la proporció d'espanyols és superior entre els que han ingressat prèviament a presó que entre els que no ho han fet (vegeu Taula 32).

Taula 32. Distribució dels que han ingressat prèviament (amb condemna o sense) i dels que no han ingressat segons el gènere. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Espanyol o estranger	Ha ingressat prèviament a presó?						Total	
	No ha ingressat abans		Sí, amb condemna		Sí, sense condemna		N	%
	N	%	N	%	N	%		
Espanyol	197	68,6%	582	83,1%	492	86,6%	1.271	81,7%
Estranger	90	31,4%	118	16,9%	76	13,4%	284	18,3%
Total	287	100,0%	700	100,0%	568	100,0%	1.555	100,0%
Chi-quadrat	Valor					Sig.		
	39,265					0,000		

4.4.3.2 Els antecedents

Hi ha diferències significatives pel que fa a **l'edat d'ingrés en presó**, per primera vegada, de cadascun dels tres grups. Els que no van ingressar prèviament en presó informen d'una edat mitjana del primer ingrés de 32,8 anys, dada que no és sorprenent. El que sí és important és que els que van ingressar prèviament amb condemna, són significativament més joves (mitjana de 25,5 anys) que els que van ingressar però sense cap condemna (mitjana de 28 anys, vegeu Taula 33).

Taula 33. Comparació de les mitjanes de les categories de la variable "Ha ingressat prèviament a presó?". En la columna "variable" es relacionen les variables quantitatives analitzades. La columna "mitjana" informa de les mitjanes de les variables relacionades. Les columnes de les diferents categories de la variable qualitativa estudiada recullen les mitjanes de les variables quantitatives obtingudes per a cada categoria, mitjanes que són l'objecte de la comparació. La columna "F" informa de l'estadístic de la prova ANOVA que determina si hi ha diferències entre les mitjanes. La columna "Sig" conté el nivell de significació de les diferències. Aquestes dues

últimes columnes només són informades quan hi ha diferències significatives entre les mitjanes de les categories. Hi ha mitjanes de diferents categories d'una variable amb un número entre parèntesi [(1)] que indiquen que entre ambdues mitjanes no hi ha diferències significatives, això és, que són estadísticament iguals.

Variable	Mitjana	Ha ingressat prèviament a presó?		F	Sig
		No	Sí, amb condemna		
Edat quan el primer ingrés en presó (anys)	27,8	32,8	25,5	63,668	0,000
Ingressos previs en presó	3,61	--	6,25	397,996	0,000
Estada prèvia en presó (dies)	371,65	--	732,22	235,193	0,000

Pel que fa al **nombre d'ingressos previs** en presó, la carrera delictiva d'aquells que van ingressar prèviament amb condemna està molt més consolidada. Aquests presenten una mitjana de 6,25 ingressos previs, que contrasta significativament amb la mitjana de 2,18 ingressos previs dels que tenen ingressos abans de la *condemna base* com a preventius (Taula 33).

L'altra dada que destaca en aquest punt és la diferència significativa en el nombre de **dies d'estada prèvia**, que és de 732,2 dies, en el cas dels que han rebut condemna, i de 115,1 dies en el cas que ingressen com a preventius. Així, l'estada mitjana dels preventius en presó és de pràcticament 4 mesos (vegeu Taula 33).

4.4.3.3 La condemna base

Primerament, hi ha importants diferències pel que fa al **nombre de causes** que componen la *condemna base*. Els qui van ingressar prèviament amb condemna són, com hem dit, els que més delictes acumulen, amb una mitjana de 2,42 causes, seguits dels que van ingressar prèviament sense condemna, amb una mitjana de 1,96 causes i, per últim, els que no van tenir ingressos previs, amb una mitjana de 1,44 causes en la *condemna base*.

El segon lloc, pel que fa als **dies d'estada efectiva en presó** que defineix la *condemna base*, la relació és inversa a la de les causes: aquells que tenen menys causes passen més dies en la presó, atès que, com veurem, la tipologia del delictes principal dels uns i dels altres també és diferent. Doncs bé, aquells que no van estar en presó prèviament passen una mitjana de 1.016 dies; la mitjana d'estada dels que van ingressar sense condemna prèviament a la *condemna base* és de 581,9 dies i, finalment, de 360 dies l'estada mitjana en la *condemna base* dels qui van ingressar amb condemna en el període *pre*.

La diferència de la **condemna base imposada** a cadascun del tres grups també indica significació. Els que no tenen ingressos previs, 2.437 dies de condemna²²; els qui van ingressar prèviament en presó sense condemna, 1.535 dies; i, per últim, aquells que van ingressar prèviament amb condemna, 1.092,5 dies.

Una anàlisi de la relació existent entre dies d'estada efectiva en la *condemna base* i dies de condemna imposada indica que a condemnes inferiors, menor és el percentatge de dies d'estada efectiva respecte al total de condemna imposada. Així, que tenen major condemna, els qui no van ingressar prèviament en presó, passen en presó un 41,7% dels temps que indica la condemna (1.016 / 2.436,9); el grup amb una condemna intermitja, el que va ingressar en presó prèviament sense condemna, compleix un 37,9% del temps de condemna (581,9 / 1.535,3); finalment, el grup amb menor condemna, el que va estar empresonat en el període *pre* amb condemna, passa a presó un 32,9% dels temps que determina la condemna (360 / 1.092,5), vegeu la Taula 36.

Quant al règim de vida, i començant pel **règim obert**, hi ha diferències importants entre aquells que no van ingressar en presó prèviament i els que ho van fer sense condemna, d'una banda, i aquells que van estar en la presó amb condemna durant el període *pre*. Els primers han estat a l'entorn de 134-163²³ dies, de mitjana, en règim obert. Els segons, només han gaudit d'una mitjana de 34,42 dies.

Aquest fet influeix directament en la *penositat* que l'estada en presó ha suposat per a uns i altres. Els qui no van ingressar prèviament i els que sí ho van fer, però sense condemna, informen d'un **decrement de la penositat** de -72 a -58²⁴, mentre que els que van ingressar abans amb condemna observen un decrement mitjà de la *penositat* de -13. La diferència entre aquests últims i els dos grups primers sí que és rellevant a efectes estadístics.

Quant als **dies de permís** que van gaudir, els tres col·lectius informen de mitjanes diferents, relacionades amb la gravetat de l'estada prèvia en presó. És a dir, els qui no van estar prèviament en presó són el grup amb una mitjana superior de dies de gaudiment de permís (42,62). Els que

²² Recordem que la condemna fa referència a la suma de les diferents possibles condemnes incloses en la *condemna base*.

²³ Aquesta diferència no és estadísticament significativa.

²⁴ Aquesta diferència no és estadísticament significativa.

tenen ingressos previs sense condemna van fruir d'una mitjana de 29,97 dies de permís. Finalment, els qui van ingressar amb condemna només va gaudir d'una mitjana de 10 dies de permís en el decurs de la *condemna base*.

Hi ha una diferència rellevant entre els dos grups extrems (aquells que no van estar prèviament a presó i aquells que van ser-hi amb condemna) pel que fa a la **gravetat de les faltes**, si bé no hi ha diferències pel que fa al nombre de faltes comeses ni a la xifra d'incidents. Els primers, van cometre faltes d'una gravetat mitjana d'1,96; els segons, de 2,25²⁵. Això és, la mitjana de gravetat de les faltes comeses per aquells que no van tenir ingressos previs no arriba a ser greu, mentre que la dels que van tenir ingressos previs amb condemna sobrepassen aquest llindar.

Pel que fa a la tipologia del **delicte principal** pel qual compleixen la *condemna base*, ens centrarem en les quatre tipologies que per a nosaltres tenen un major interès²⁶. Proporcionalment hi ha més delinqüents contra la propietat entre els que van estar prèviament en presó, sigui amb condemna o sense, el 65,8% i el 53,5%, respectivament (vegeu Taula 34), més agressors sexuals entre els que no van ingressar prèviament (3,9%) i els que ho van fer però sense condemna (4,5%), i més delinqüents contra la salut pública (38,4%) i contra les persones (12,5%) entre els que no van ingressar prèviament a presó. Com hem dit anteriorment, la tipologia del delicte més específic que ha comès cada grup repercuteix directament en el nombre de dies de *condemna base* imposada i en el nombre de dies d'estada efectiva en presó.

Quant a la **manera en què van ser excarcerats** en la *condemna base*, hi ha relació entre les categories d'estada prèvia i la manera en què abandonen la presó quan la *condemna base*. S'ha trobat importants diferències entre els tres grups (Taula 35) en aquest sentit. Un 52,8% dels que no van ingressar prèviament en la presó, són excarcerats en llibertat condicional; enfront un 30,4% dels que tenen ingressos previs sense condemna, i un 11,1% dels qui tenen ingressos previs amb condemna.

²⁵ Recordeu que la intensitat 1 correspon a faltes lleus; la intensitat 2, a faltes greus; i la intensitat 3, a faltes molt greus.

²⁶ Delictes contra la propietat, contra la llibertat sexual, contra les persones i contra la salut pública.

Taula 34. Distribució dels que han ingressat prèviament (amb condemna o sense) i dels que no han ingressat segons el delictes principal de la *condemna base*. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Delictes principal de la <i>condemna base</i>	Ha ingressat prèviament a presó?						Total	
	No ha ingressat abans		Sí, amb condemna		Sí, sense condemna			
	N	%	N	%	N	%	N	%
Contra seg. Estat, Adm. púb., jurisd. militar, leg. especial	7	2,7%	18	3,5%	20	3,9%	45	3,5%
Falsedats	4	1,6%	12	2,3%	10	2,0%	26	2,0%
Contra patrimoni / propietat	76	29,8%	338	65,8%	271	53,5%	685	53,7%
Contra llibertat sexual	10	3,9%	3	0,6%	23	4,5%	36	2,8%
Contra Adm. de justícia	5	2,0%	24	4,7%	11	2,2%	40	3,1%
Contra llib., seguretat, honor, seg. col·lectiva, ordre púb.	15	5,9%	15	2,9%	13	2,6%	43	3,4%
Contra les persones / homicidi / lesions	32	12,5%	22	4,3%	37	7,3%	91	7,1%
Contra salut pública / tinença drogues	98	38,4%	73	14,2%	118	23,3%	289	22,6%
Faltes	8	3,1%	9	1,8%	4	0,8%	21	1,6%
Total	255	100,0%	514	100,0%	507	100,0%	1.276	100,0%
Chi-quadrat	Valor				Sig.			
	140,1				0,000			

Taula 35. Distribució dels que han ingressat prèviament (amb condemna o sense) i dels que no han ingressat segons el tipus d'excarceració de la *condemna base*. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Tipus d'excarceració de la <i>condemna base</i>	Ha ingressat prèviament a presó?						Total	
	No ha ingressat abans		Sí, amb condemna		Sí, sense condemna			
	N	%	N	%	N	%	N	%
Llibertat condicional	131	52,8%	74	11,1%	161	30,4%	366	25,3%
Llibertat definitiva	117	47,2%	593	88,9%	368	69,6%	1.078	74,7%
Total	248	100,0%	667	100,0%	529	100,0%	1.444	100,0%
Chi-quadrat	Valor				Sig.			
	176,883				0,000			

Finalment, no hi ha diferències, pel que fa a **l'edat quan la sortida de la *condemna base***, entre els grups que van tenir ingressos previs, amb condemna o sense, ja que uns van sortir de presó amb una mitjana d'edat de 32,6 anys i els altres de 33,2 anys. Si que hi ha diferències entre ambdós grups amb antecedents penitenciaris i els qui no van tenir ingressos previs, ja que aquests últims van sortir de presó amb una edat mitjana de 35,6 anys, xifra que els diferencia estadísticament dels altres dos grups.

Taula 36. Comparació de les mitjanes de les categories de la variable "Ha ingressat prèviament a presó?". En la columna "variable" es relacionen les variables quantitatives analitzades. La columna "mitjana" informa de les mitjanes de les variables relacionades. Les columnes de les diferents categories de la variable qualitativa estudiada recullen les mitjanes de les variables quantitatives obtingudes per a cada categoria, mitjanes que són l'objecte de la comparació. La columna "F" informa de l'estadístic de la prova ANOVA que determina si hi ha

diferències entre les mitjanes. La columna "Sig" conté el nivell de significació de les diferències. Aquestes dues últimes columnes només són informades quan hi ha diferències significatives entre les mitjanes de les categories. Hi ha mitjanes de diferents categories d'una variable amb un número entre parèntesi [(1) o (2)] que indiquen que entre ambdues mitjanes no hi ha diferències significatives, això és, que són estadísticament iguals.

Variable	Mitjana	Ha ingressat prèviament a presó?			F	Sig
		No	Sí, amb condemna	Sí, sense condemna		
Nombre de causes	2,04	1,44	2,42	1,96	12,987	0,000
Estada real (dies)	562,16	1016,1	360,0	581,9	66,190	0,000
<i>Condemna base (dies)</i>	1.537,8	2.436,9	1.092,5	1.535,3	21,777	0,000
Dies en règim tancat (total mostra)	6,81	9,52	4,13	8,74		
Dies en règim obert (total mostra)	94,64	163,17(1)	34,42	134,23(1)	59,568	0,000
Variació de la <i>penositat</i>	-40,5	-72,1(1)	-13,1	-58,4(1)	36,878	0,000
Dies de permís (total mostra)	23,31	42,62	10	29,97	47,516	0,000
Nombre d'incidentes	0,47	0,36	0,56	0,41		
Nombre de faltes	0,22	0,17	0,29	0,17		
Intensitat de la gravetat de les faltes	2,18	1,96(1)	2,25(2)	2,17(1)(2)	4,232	0,016
Edat quan l'excarceració l'any 1997 (anys)	33,4	35,6	32,6(1)	33,2(1)	10,285	0,000

4.4.4 Diferències en funció del delicte principal

Quant a l'estudi dels diferents col·lectius d'individus agrupats pel tipus de delicte principal pel qual van estar encarcerats en la *condemna base*, s'ha optat per analitzar les diferències atenent-nos, només, a 4 grups de delictes, els que destaquen per la seva importància, ja sigui per la gravetat que representen, la seva repercussió social o per la freqüència amb que es donen. Aquests 4 grups són: delictes contra el patrimoni o propietat; delictes contra la llibertat sexual, delictes contra les persones i delictes contra la salut pública (vegeu les subtipologies compreses en els aquests diferents tipus delictius en les notes a peu de pàgina 17-20, pàgina 52).

4.4.4.1 Característiques individuals

Pel que fa al **sexe**, una dada a destacar té a veure amb la major o menor presència de les dones en els diferents tipus de delictes. Com ja s'ha fet palès anteriorment, és una major dedicació de les dones als delictes relacionats amb els estupefaents. Efectivament, aquesta és la tipologia delictiva amb una major representació de dones: el 14,5% de les persones amb un delicte principal d'aquest grup és femení, *versus* un 3,3% de dones en el grup que ha comès delictes contra les persones i, com és d'esperar, un 2,8% en el grup amb delictes contra la llibertat sexual (vegeu Taula 37).

Taula 37. Distribució dels interns que tenen, com a delicte principal de la *condemna base*, un dels 4 tipus indicats, segons el gènere. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Sexe	Delicte principal <i>condemna base</i>								Total	
	Contra patrimoni / propietat		Contra llibertat sexual		Contra les persones / homicidi / lesions		Contra salut pública / tinença drogues			
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Home	633	92,4%	35	97,2%	88	96,7%	247	85,5%	1.003	91,1%
Dona	52	7,6%	1	2,8%	3	3,3%	42	14,5%	98	8,9%
Total	685	100,0%	36	100,0%	91	100,0%	289	100,0%	1.101	100,0%
Chi-quadrat	Valor						Sig.			
	17,947						0,000			

Quant a la **nacionalitat**, el percentatge major d'estrangers es troba en el col·lectiu que com a delicte principal té un delicte contra la salut pública: 34,9%. El segon major percentatge d'estrangers es troba en els delictes contra la llibertat sexual (27,8%). En aquest dos casos, la proporció d'estrangers és superior a la mitjana, que es situa en un 18,3% d'estrangers en la mostra estudiada. Per sota d'aquesta xifra general, el 12,0% i el 8,8%, respectivament, dels col·lectius que han comès un delicte contra la propietat i dels que han comès un delicte contra les persones són estrangers (Taula 38). Això és, en els delictes relacionats amb les drogues i contra la llibertat sexual, els estrangers estan sobrerrepresentats. Contràriament, estan infrarepresentats en els delictes relacionats amb la propietat i contra les persones.

Taula 38. Distribució dels interns que tenen, com a delicte principal de la *condemna base*, un dels 4 tipus indicats, segons la seva condició d'espanyols/les o estrangers/res. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Espanyol o estranger	Delicte principal <i>condemna base</i>								Total	
	Contra patrimoni / propietat		Contra llibertat sexual		Contra les persones / homicidi / lesions		Contra salut pública / tinença drogues			
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Espanyol	603	88,0%	26	72,2%	83	91,2%	188	65,1%	900	81,7%
Estranger	82	12,0%	10	27,8%	8	8,8%	101	34,9%	201	18,3%
Total	685	100,0%	36	100,0%	91	100,0%	289	100,0%	1.101	100,0%
Chi-quadrat	Valor						Sig.			
	73,866						0,000			

Una anàlisi més detallada en funció dels diferents **àmbits geogràfics** (Taula 39) indica que hi ha algunes especificacions a fer. En el cas dels europeus occidentals, l'única sobrerrepresentació es dona en els delictes

relacionats amb les drogues (12,8% dels que han comès aquest tipus de delicte envers un 5,2% que representen els europeus occidentals sobre la totalitat de persones incloses en aquesta anàlisi. D'altra banda, els africans subsaharians també estan sobrerepresentats en aquest tipus de delicte: un 9,0% del total d'excarcerats amb aquesta tipologia delictiva, quan representen només el 2,6% de les persones estudiades. I finalment els originaris d'Amèrica Central i del Sud: un 5,9% del total quan representen només el 2,2% de les persones estudiades. Pel que fa als originaris del Magrib, estan molt sobrerepresentats en els delictes contra la llibertat sexual. En aquest cas, un 19,4% d'aquesta agrupació de delinqüents són magribins, quant el percentatge total de magribins és del 7,6%.

Taula 39. Distribució dels interns que tenen, com a delicte principal de la *condemna base*, un dels 4 tipus indicats, segons la seva àrea geogràfica d'origen. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Àrea geogràfica de procedència	Delicte principal <i>condemna base</i>								Total	
	Contra patrimoni / propietat		Contra llibertat sexual		Contra les persones / homicidi / lesions		Contra salut pública / tinença drogues			
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Àfrica (llevat el Magrib)	2	0,3%	1	2,8%			26	9,0%	29	2,6%
Amèrica Central i del Sud	6	0,9%	1	2,8%			17	5,9%	24	2,2%
Europa Est	1	0,1%					1	0,3%	2	0,2%
Europa Occidental (espanyols exclosos)	16	2,3%	1	2,8%	3	3,3%	37	12,8%	57	5,2%
Magrib	53	7,7%	7	19,4%	5	5,5%	19	6,6%	84	7,6%
Pròxim Orient	4	0,6%					1	0,3%	5	0,5%
Espanya	603	88,0%	26	72,2%	83	91,2%	188	65,1%	900	81,7%
Total	685	100,0%	36	100,0%	91	100,0%	289	100,0%	1.101	100,0%
Chi-quadrat	Valor						Sig.			
	139,227						0,000			

4.4.4.2 Els antecedents

S'han trobat algunes diferències pel que fa a **l'edat mitjana en què van ingressar per primera vegada a la presó** els subjectes inclosos en aquestes 4 tipologies delictives: les persones el delicte principal de les quals és contra el patrimoni són més joves que les persones que han comès qualsevol dels altres delictes de les 3 categories restants (25,5 anys *versus* 29,2, 31,3 i 33,8 anys referents als interns amb delictes contra les persones, contra la salut pública i contra la llibertat sexual, respectivament. Les diferències de mitjanes entre aquestes darreres 3 categories, no són estadísticament significatives. La diferència important

és la marcada pel col·lectiu que ha comès un delictes principal contra la propietat en relació amb els tres altres grups de subjectes (vegeu Taula 40).

Taula 40. Comparació de les mitjanes de les categories de la variable "Delictes principal de la *condemna base*". En la columna "variable" es relacionen les variables quantitatives analitzades. La columna "mitjana" informa de les mitjanes de les variables relacionades. Les columnes de les diferents categories de la variable qualitativa estudiada recullen les mitjanes de les variables quantitatives obtingudes per a cada categoria, mitjanes que són l'objecte de la comparació. La columna "F" informa de l'estadístic de la prova ANOVA que determina si hi ha diferències entre les mitjanes. La columna "Sig" conté el nivell de significació de les diferències. Aquestes dues últimes columnes només són informades quan hi ha diferències significatives entre les mitjanes de les categories. Hi ha mitjanes de diferents categories d'una variable amb un número entre parèntesi [(1)] que indiquen que entre ambdues mitjanes no hi ha diferències significatives, això és, que són estadísticament iguals.

Variable	Mitjana	Delictes principal de la <i>condemna base</i>				F	Sig
		Contra patrimoni / propietat	Contra llibertat sexual	Contra les persones / homicidi / lesions	Contra salut pública / tinença drogues		
Edat quan el primer ingrés en presó (anys)	27,8	25,5	33,8 (1)	29,2 (1)	31,3 (1)	36,639	0,000
Ingressos previs en presó	3,61	3,99	1,25 (1)	1,77 (1)	1,93 (1)	30,511	0,000
Estada prèvia en presó (dies)	371,65	395,6 (1)	171,9	303,6 (1)	266,9 (1)	3,578	0,014

Quant als **antecedents d'estada en la presó**, en el grup en què com a delictes principal consta contra el patrimoni, estan sobrerrepresentats els interns amb antecedents penitenciaris i, especialment, antecedents amb condemna (49,3%, enfront un 39,6% de persones amb antecedents amb condemna). En canvi, el col·lectiu sense antecedents penitenciaris estan sobrerrepresentats en els delictes contra les persones (35,2%), contra la salut pública (33,9%) i contra la llibertat sexual (27,8%) mentre que representen el 19,6% de les persones estudiades (Taula 41).

Taula 41. Distribució dels interns que tenen, com a delictes principal de la *condemna base*, un dels 4 tipus indicats, segons si han ingressat prèviament a presó o no. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Ha ingressat prèviament a presó?	Delictes principal <i>condemna base</i>								Total	
	Contra patrimoni / propietat		Contra llibertat sexual		Contra les persones / homicidi / lesions		Contra salut pública / tinença drogues			
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
No ha ingressat abans	76	11,1%	10	27,8%	32	35,2%	98	33,9%	216	19,6%
Sí, amb condemna	338	49,3%	3	8,3%	22	24,2%	73	25,3%	436	39,6%
Sí, sense condemna	271	39,6%	23	63,9%	37	40,7%	118	40,8%	449	40,8%
Total	685	100,0%	36	100,0%	91	100,0%	289	100,0%	1.101	100,0%
Chi-quadrat	Valor						Sig.			

Pel que fa a les variables nombre d'ingressos previs i dies d'estada prèvia en presó (vegeu Taula 40), cal destacar les següents diferències:

Els que han comès un delicte principal contra la propietat tenen una mitjana molt superior **d'ingressos previs en presó**: 3,99 *versus* 1,93, 1,77 i 1,25 dels interns amb delictes principals contra la salut pública, contra les persones i contra la llibertat sexual, respectivament. La diferència entre els primers i tota la resta és estadísticament rellevant. Els interns amb un delicte principal contra la propietat ha ingressat prèviament a presó més del doble de vegades que els interns amb delictes principals contra les persones i contra la salut pública, alhora que tripliquen els ingressos previs dels qui han comès un delicte principal contra la llibertat sexual.

Respecte al nombre de **dies d'estada prèvia en presó**, la diferència respecte a la resta de grups ve determinada pels interns que han comès un delicte principal contra la llibertat sexual. Aquest col·lectiu ha estat significativament menys temps a presó, abans de la *condemna base*, (171,9 dies) que els interns amb delictes contra la propietat, contra les persones o contra la salut pública (395,6, 303,6 i 266,9 dies, respectivament).

4.4.4.3 *La condemna base*

Pràcticament en totes les variables de la *condemna base* s'ha trobat diferències entre els quatre grups de delictes (vegeu Taula 43). Les úniques variables referides a la *condemna base* que no indiquen diferències en funció del tipus de delicte són el temps passat en règim tancat i la gravetat de les faltes comeses.

Pel que fa al **nombre de causes** que componen la *condemna base*, els que han comès com a delicte principal un fet contra la propietat tenen una mitjana de 2,4 causes, dada estadísticament superior a la mitjana dels que han delinquit contra la salut pública que informen d'una mitjana de 1,6 causes. Els altres dos grups delictius no presenten cap diferència ni entre ells ni entre els dos esmentats en aquest paràgraf.

Quant als dies **d'estada efectiva en la condemna base**, s'han trobat dos grups ben diferenciats. D'una banda, els qui han comès un delicte principal contra el patrimoni i els qui l'han comès contra la salut pública informen de 549,6 i 701,2 dies, respectivament, d'estada real en

condemna base, diferència que no és estadísticament significativa. D'altra banda, els qui compten amb un delictes principal contra la llibertat sexual i contra les persones han passat 1.578,9 i 1.274,6 dies empresonats en la *condemna base*, respectivament, diferència que tampoc no és estadísticament rellevant. Ara bé, les estades dels dos primers i les referides als dos segons grups, sí que són estadísticament significatives. Així, els qui han comès un delictes principal contra la llibertat sexual o contra les persones passen més dies efectius en la *condemna base* que els delinqüents contra la propietat o contra la llibertat sexual.

Respecte a la **condemna total imposada** pels jutges i tribunals, i que conforma el que hem anomenat *condemna base*, la situació és la mateixa: els qui tenen com a delictes principal un fet contra la propietat i els que el tenen contra la salut pública tenen una condemna imposada de 1.345,3 i 1.704 dies, respectivament, mitjanes que entre elles no marquen cap diferència però que sí són estadísticament diferents a les mitjanes de condemna dels delinqüents contra la llibertat sexual (3.867,4 dies) i dels empresonats per delictes contra les persones (3.076,4 dies de condemna). En relacionar aquesta variable amb la anterior, s'observa que aquests quatre grups (delinqüents contra la propietat, contra la llibertat sexual, contra les persones i contra la salut pública) compleixen un percentatge de presó efectiva, respecte a la condemna imposada, similar: el 40,9%, 40,8%, 41,4% i 41,2%, respectivament.

Pel que fa al gaudiment del **règim obert**, el col·lectiu que menys dies n'ha fruit és el de delinqüents contra la propietat, amb una mitjana de 79,8 dies. Aquest grup es diferencia significativament de tota la resta: contra la llibertat sexual (248,2), contra les persones (185,1) i contra la salut pública (171,9). Aquests últims tres col·lectius no són significativament diferents entre sí.

Una variable molt relacionada amb aquesta és la de la **variació de la penositat**. En aquest cas, els resultats apunten cap al mateix sentit: els delinqüents contra la propietat són els que informen d'un menor decrement de la *penositat*, és a dir, són els que tenen una major *penositat* atès que han fruit menys del tercer grau. Contràriament, els delinqüents contra la llibertat sexual, contra les persones i contra la salut pública tenen una majors decrements de *penositat* (vegeu Taula 43).

Quant als **dies de permís** gaudits, els que han comès com a delictes principal un delictes contra la propietat han sortit de permís menys dies que cap altre col·lectiu dels quatre estudiats, amb una mitjana de 21,6

dies. Contràriament, són els delinqüents contra la llibertat sexual els que més dies de permís han tingut: una mitjana de 69,2.

I sembla ser que el gaudiment d'aquests permisos té a veure amb la inseguretat que els interns creen en la presó. Els interns que han participat en un major **nombre d'incidents** durant la condemna són els que han delinquit contra la propietat, amb una mitjana de 0,61 incidents per intern, mentre que els que han comès un delicte contra la salut pública informen d'una mitjana de 0,34 incidents (diferència estadísticament significativa).

Quant al **nombre de faltes**, s'ha trobat que els delinqüents contra la propietat són els qui comptabilitzen més faltes: 0,28 per intern, enfront les 0,03 faltes dels empresonats per delictes contra les persones, que són els qui compten amb un menor nombre (diferència estadísticament significativa). Tanmateix, no s'han trobat diferències pel que fa a la gravetat de les faltes comeses pels quatre col·lectius estudiats.

El col·lectiu de delinqüents contra la llibertat sexual, a més de gaudir de més dies de permís també ha estat més beneficiat que la resta per la **llibertat condicional**, després dels que han delinquit contra la salut pública. El resultat ha estat el següent: el 59,1%, el 42,4%, el 40,2% i el 19,2%, respectivament, dels que han comès un delicte principal contra la salut pública, la llibertat sexual, les persones i la propietat, han estat beneficiats per la llibertat condicional (vegeu Taula 42). El col·lectiu que més compleix la pena en la seva integritat és el que comet com a delicte principal un delicte contra la propietat.

Taula 42. Distribució dels interns que tenen, com a delicte principal de la *condemna base*, un dels 4 tipus indicats, segons el tipus d'excarceració de la *condemna base*. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Tipus excarceració <i>condemna base</i>	Delicte principal <i>condemna base</i>								Total	
	Contra patrimoni / propietat		Contra llibertat sexual		Contra les persones / homicidi / lesions		Contra salut pública / tinença drogues			
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Llibertat condicional	122	19,2%	14	42,4%	33	40,2%	159	59,1%	328	32,2%
Llibertat definitiva	513	80,8%	19	57,6%	49	59,8%	110	40,9%	691	67,8%
Total	635	100,0%	33	100,0%	82	100,0%	269	100,0%	1.019	100,0%
Chi-quadrat	Valor						Sig.			
	139,579						0,000			

Per acabar amb les variables relacionades amb la *condemna base*, falta comentar les diferències existents pel que fa a **l'edat quan**

l'excarceració. El grup de delinqüents contra la propietat va ser excarcerat de la *condemna base* amb una edat mitjana de 31,5 anys, significativament més joves que la resta de grups, que van ser excarcerats amb 40,6, 36,1 i 35,8 anys, delinqüents contra la llibertat sexual, contra la salut pública i contra les persones, respectivament (Taula 43).

Taula 43. Comparació de les mitjanes de les categories de la variable "Delicte principal de la *condemna base*". En la columna "variable" es relacionen les variables quantitatives analitzades. La columna "mitjana" informa de les mitjanes de les variables relacionades. Les columnes de les diferents categories de la variable qualitativa estudiada recullen les mitjanes de les variables quantitatives obtingudes per a cada categoria, mitjanes que són l'objecte de la comparació. La columna "F" informa de l'estadístic de la prova ANOVA que determina si hi ha diferències entre les mitjanes. La columna "Sig" conté el nivell de significació de les diferències. Aquestes dues últimes columnes només són informades quan hi ha diferències significatives entre les mitjanes de les categories. Hi ha mitjanes de diferents categories d'una variable amb un número entre parèntesi [(1) o (2)] que indiquen que entre ambdues mitjanes no hi ha diferències significatives, això és, que són estadísticament iguals.

Variable	Mitjana	Delicte principal de la <i>condemna base</i>				F	Sig
		Contra patrimoni / propietat	Contra llibertat sexual	Contra les persones / homicidi / lesions	Contra salut pública / tinença drogues		
Nombre de causes	2,04	2,4			1,6	6,829	0,000
Estada real (dies)	562,16	549,6 (1)	1.578,9 (2)	1.274,6 (2)	701,2 (1)	33,010	0,000
<i>Condemna base</i> (dies)	1.537,8	1.345,3 (1)	3.867,4 (2)	3.076,4 (2)	1.704,0 (1)	20,849	0,000
Dies en règim tancat	6,81						
Dies en règim obert	94,64	79,8	248,2 (1)	185,1 (1)	171,9 (1)	19,585	0,000
Variació de la penositat	-40,5	-28,8	-124,1 (1)	-82,8 (1)	-83,2 (1)	18,564	0,000
Dies de permís	23,31	21,6	69,2 (1)	44,4 (1) (2)	37,1 (2)	14,150	0,000
Nombre d'incidents	0,47	0,61			0,34	3,639	0,012
Nombre de faltes	0,22	0,28		0,03		5,149	0,002
Intensitat de la gravetat de les faltes	2,18						
Edat quan l'excarceració l'any 1997 (anys)	33,4	31,5	40,6 (1)	35,8 (1) (2)	36,1 (2)	28,897	0,000

4.4.5 Diferències en funció del tipus d'excarceració

Malgrat que les maneres en què van ser excarcerats els subjectes de la mostra abasten altres formes que la llibertat condicional i la llibertat definitiva, com ara la suspensió de l'execució de la pena, l'extradició, l'expulsió i l'evasió o no presentació de permís o diligències, en aquest apartat s'analitzarà les diferències existents entre aquells que van complir la totalitat de la pena i aquells que van gaudir de la llibertat condicional,

atès que ambdues maneres de ser excarcerats són les més habituals i van afectar el 93% de la població excarcerada l'any 97.

4.4.5.1 Característiques individuals

Si bé no hi ha diferències significatives en la manera en què són excarcerats els espanyols i els estrangers (sig = 0,351, Taula 44), una anàlisi més detallada de diferents **àrees geogràfiques** de procedència indica que tant els magribins com la resta d'africans estan sobrerrepresentats en el grup excarcerats per llibertat definitiva. Contràriament, els centre i sudamericans i els europeus occidentals (exclosos els espanyols) es troben més sobrerrepresentats en el col·lectiu excarcerat per llibertat condicional. (Taula 45).

Taula 44. Distribució dels que han estat excarcerats de la *condemna base* en llibertat condicional i dels que ho han estat en llibertat definitiva segons la seva condició d'espanyols o estrangers. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Espanyol o estranger	Tipus excarceració <i>condemna base</i>				Total	
	Llibertat condicional		Llibertat definitiva		N	%
	N	%	N	%		
Espanyol	307	83,9%	881	81,7%	1.188	82,3%
Estranger	59	16,1%	197	18,3%	256	17,7%
Total	366	100,0%	1.078	100,0%	1.444	100,0%
Chi-quadrat	Valor			Sig.		
	0,869			0,351		

Taula 45. Distribució dels que han estat excarcerats de la *condemna base* en llibertat condicional i dels que ho han estat en llibertat definitiva segons l'àrea geogràfica de procedència. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Àrea geogràfica de procedència	Tipus excarceració <i>condemna base</i>				Total	
	Llibertat condicional		Llibertat definitiva		N	%
	N	%	N	%		
Àfrica (llevat el Magrib)	4	1,1%	30	2,8%	34	2,4%
Amèrica Central i del Sud	11	3,0%	14	1,3%	25	1,7%
Europa Est	1	0,3%	1	0,1%	2	0,1%
Europa Occidental (espanyols exclosos)	28	7,7%	33	3,1%	61	4,2%
Magrib	15	4,1%	108	10,0%	123	8,5%
Pròxim Orient			11	1,0%	11	0,8%
Espanya	307	83,9%	881	81,7%	1.188	82,3%
Total	366	100,0%	1.078	100,0%	1.444	100,0%
Chi-quadrat	Valor			Sig.		
	40,214			0,000		

4.4.5.2 Els antecedents

Quant a l'edat amb què van ingressar per primera vegada en presó, els alliberats condicionals ho van fer amb una mitjana de 30,6 anys, mentre que els que van ser excarcerats en llibertat definitiva van començar molt més joves, amb una mitjana de 26,6 anys la seva història penitenciària (vegeu Taula 46).

El 35,8% dels alliberats condicionals no tenen antecedents d'estada prèvia en presó, enfront al 10,9% els que van exhaurir la condemna imposada. Contràriament, més de la meitat dels que van sortir en llibertat definitiva, el 55%, van tenir ingressos previs amb condemna, *versus* un 20,2% dels que van sortir en llibertat condicional (Taula 47).

El nombre d'ingressos previs en presó és molt més gran en el grup d'excarcerats per compliment definitiu, que assoleix la mitjana de 4,43 ingressos previs en presó. Tanmateix, els alliberats condicionals informen d'1,59 ingressos previs (Taula 46).

Taula 46. Comparació de les mitjanes de les categories de la variable "Tipus d'excarceració de la *condemna base*". En la columna "variable" es relacionen les variables quantitatives analitzades. La columna "mitjana" informa de les mitjanes de les variables relacionades. Les columnes de les diferents categories de la variable qualitativa estudiada recullen les mitjanes de les variables quantitatives obtingudes per a cada categoria, mitjanes que són l'objecte de la comparació. La columna "t" informa de l'estadístic de la prova T-test que determina si hi ha diferències entre les mitjanes. La columna "Sig" conté el nivell de significació de les diferències. Aquestes dues últimes columnes només són informades quan hi ha diferències significatives entre les mitjanes de les categories.

Variable	Mitjana	Tipus d'excarceració		t	Sig
		Llibertat condicional	Llibertat definitiva		
Edat quan el primer ingrés en presó (anys)	27,8	30,6	26,6	7,158	0,000
Ingressos previs en presó	3,61	1,59	4,43	-11,160	0,000
Estada prèvia en presó (dies)	371,65	225,04	420,6	-4,869	0,000

Taula 47. Distribució dels que han estat excarcerats de la *condemna base* en llibertat condicional i dels que ho han estat en llibertat definitiva segons si havien ingressat en presó prèviament a la *condemna base*. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Ha ingressat prèviament a presó?	Tipus excarceració <i>condemna base</i>				Total	
	Llibertat condicional		Llibertat definitiva		N	%
	N	%	N	%		
No ha ingressat abans	131	35,8%	117	10,9%	248	17,2%
Sí, amb condemna	74	20,2%	593	55,0%	667	46,2%
Sí, sense condemna	161	44,0%	368	34,1%	529	36,6%
Total	366	100,0%	1.078	100,0%	1.444	100,0%
Chi-quadrat	Valor			Sig.		
	176,883			0,000		

En conseqüència amb les dades anteriors, la mitjana de **dies passats en presó prèviament** a la *condemna base* dels subjectes excarcerats per llibertat definitiva és molt superior: 420,6 dies, enfront els 225,04 dies dels alliberats condicionals (Taula 46).

4.4.5.3 La condemna base

Ara bé, quan es tracta dels **dies d'estada efectiva en la condemna base**, els que es beneficien de la llibertat condicional han complert 970,6 dies en presó, enfront 397,6 dies d'estada efectiva en la *condemna base* dels alliberats definitivament.

El total de **condemna** imposada, també és molt més gran en els alliberats condicionals, amb una mitjana de 2.463,7 dies de condemna (aproximadament 6 anys i 8 mesos). D'altra banda, els que han sortit en llibertat definitiva tenen una condemna mitjana de 988,2 dies (al voltant de 2 anys i 8 mesos). Ambdós col·lectius, els alliberats condicionalment i els que exhaureixen la pena han passat en presó aproximadament un 40% del temps de condemna. El fet que els que han sortit en llibertat definitiva hagin complert el 40% del temps efectiu en *condemna base* pot ser explicat perquè han passat més temps en presó preventiva en ingressos anteriors per la causa que motiva la *condemna base*. Efectivament, aquest col·lectiu ha ingressat prèviament una mitjana de 4,43 vegades (la mitjana dels que van sortir en llibertat condicional és de 1,59). Si bé aquestes estades prèvies poden obeir a altres causes, com la reducció de pena per treball que permetia l'antic Codi penal, també és possible que es tractés de presó preventiva per la causa que motiva la *condemna base* estudiada.

Quant al **delicte principal** pel qual compleixen la *condemna base*, cal destacar que els qui han comès un delicte contra la propietat gaudeixen menys de la llibertat condicional, mentre que en l'altre extrem, els qui han comès un delicte contra la salut pública són els que més es beneficien de la llibertat condicional, amb diferències que són estadísticament significatives. (Taula 48).

Taula 48. Distribució dels que han estat excarcerats de la *condemna base* en llibertat condicional i dels que ho han estat en llibertat definitiva segons el delicte principal de la *condemna base*. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Delicte principal de la <i>condemna base</i>	Tipus excarceració <i>condemna base</i>	Total
---	--	--------------

	Llibertat condicional		Llibertat definitiva		N	%
	N	%	N	%		
Contra seg. Estat, Adm. púb., jurisd. militar, leg. especial	6	1,7%	38	4,6%	44	3,7%
Falsedats	9	2,6%	16	1,9%	25	2,1%
Contra patrimoni / propietat	122	34,7%	513	61,7%	635	53,6%
Contra llibertat sexual	14	4,0%	19	2,3%	33	2,8%
Contra Adm. de justícia	2	0,6%	37	4,4%	39	3,3%
Contra llib., seguretat, honor, seg. col·lectiva, ordre púb.	4	1,1%	36	4,3%	40	3,4%
Contra les persones / homicidi / lesions	33	9,4%	49	5,9%	82	6,9%
Contra salut pública / tinença drogues	159	45,2%	110	13,2%	269	22,7%
Faltes	3	0,9%	14	1,7%	17	1,4%
Total	352	100,0%	832	100,0%	1.184	100,0%
Chi-quadrat	Valor		Sig.			
	174,854		0,000			

Pel que fa al règim de vida, és lògic que el gaudiment del **règim obert** i el decrement de la **penositat** siguin superiors en el col·lectiu que ha gaudit de la llibertat condicional. Així és, els que han sortit en llibertat condicional han fruit d'una mitjana de 283,8 dies de règim obert *versus* 35,2 dies dels que han estat alliberats definitivament. Respecte a la variació de la **penositat**, els que han sortit en llibertat condicional informen d'un decrement mitjà de la **penositat** de -135,5, *versus* un decrement del -10,6 del grup d'alliberats definitius.

Quant al gaudiment de **permisos**, els resultats indiquen que els que van sortir en llibertat condicional van gaudir d'una mitjana de 63 dies de permís, enfront només 10,25 dies dels alliberats definitius.

La tònica queda invertida quan es tracta de temes relatius a la seguretat. Els alliberats definitius compten amb una mitjana de 0,28 **faltes**, xifra que és de 0,06 en el cas dels alliberats condicionals. Quant a la **gravetat de les faltes**, els primers computen una mitjana de 2,2 i els segons de 1,84 (Taula 49).

Finalment, els alliberats condicionals surten de la **condemna base** amb una mitjana de 36 anys, mentre que els que exhaureixen la condemna compten amb 32,2 anys d'**edat quan són excarcerats de la condemna base**.

Taula 49. Comparació de les mitjanes de les categories de la variable "Tipus d'excarceració de la **condemna base**". En la columna "variable" es relacionen les variables quantitatives analitzades. La columna "mitjana" informa de les mitjanes de les variables relacionades. Les columnes de les diferents categories de la variable qualitativa estudiada recullen les mitjanes de les variables quantitatives obtingudes per a cada categoria, mitjanes que són l'objecte de la comparació. La columna "t" informa de l'estadístic de la prova T-test que determina si hi ha diferències entre les mitjanes. La columna "Sig" conté el nivell de significació de les diferències. Aquestes dues últimes columnes només són informades quan hi ha diferències significatives entre les mitjanes de les categories.

Variable	Mitjana	Tipus d'excarceració	t	Sig
----------	---------	----------------------	---	-----

		Llibertat condicional	Llibertat definitiva		
<i>Condemna base</i>	Nombre de causes	2,04	2,08	1,94	
	Estada real (dies)	562,16	970,6	397,6	11,853 0,000
	<i>Condemna base</i> (dies)	1.537,8	2.463,7	988,2	9,112 0,000
	Dies en règim tancat	6,81	6,40	6,96	
	Dies en règim obert	94,64	283,8	35,2	22,392 0,000
	Variació de la <i>penositat</i>	-40,5	-135,5	-10,6	-18,980 0,000
	Dies de permís	23,31	63	10,25	17,506 0,000
	Nombre d'incidents	0,47	0,38	0,47	
	Nombre de faltes	0,22	0,06	0,28	-4,078 0,000
	Intensitat de la gravetat de les faltes	2,18	1,84	2,20	-2,936 0,004
	Edat quan l'excarceració l'any 1997 (anys)	33,4	36	32,2	6,739 0,000

5. Resultats (2): la reincidència penitenciària

5.1 Les taxes generals

En el decurs d'aquests 5 anys de seguiment, 5 anys i 6 mesos, de màxim, per als excarcerats a començament de 1997, i 4 anys i 6 mesos, de mínim, per als excarcerats a les acaballes de 1997, més de la meitat **han tornat a reingressar a la presó**: un 51,8% (vegeu Taula 50).

Ara bé, un 14,4% del total d'excarcerats va tornar per causes antigues, és a dir, per delictes que van ser comesos amb anterioritat a l'entrada a presó que va motivar l'excarceració l'any 1997 o *condemna base*. La resta, fins a completar el 51,8% de nous ingressos, retornen per causes noves (el 23%) o per causes noves i també antigues (el 14,4%). Aquests, els que tornen per causes noves o per causes noves i antigues són el col·lectiu de **reincidents** i que representen el 37,4% del total d'excarcerats l'any 1997. En comparació amb la primera recerca sobre reincidència penitenciària a Catalunya, actualment són, proporcionalment, més els interns que tornen a presó després de l'excarceració de la *condemna base*. Aquest augment, però, no indica una major taxa de reincidència, que pràcticament no ha variat (37,9%, dels excarcerats l'any 1987, i 37,4%, dels excarcerats l'any 1997), sinó que indica que hi ha més persones que tornen per complir la condemna d'un delicte comès amb anterioritat a la *condemna base*. El percentatge de persones que ingressen posteriorment per una causa antiga s'ha duplicat i ha passat del 7,01% al 14,4% en 10 anys. Aquesta dada reforça la idea, de la qual ja hem parlat, segons la qual la població recusa actualment té unes carreres delictives més intenses o, si més no, estan més temps en contacte amb el sistema penitenciari.

Taula 50. Distribució de la població excarcerada els anys 1987 i 1997 segons hagin tornat o no a ingressar en presó després de l'excarceració de la *condemna base*. Es remarca en negreta el percentatge de reincidents de la recerca de Redondo, Funes i Luque (1993) i de la recerca actual.

	Excarcerats l'any 1987	Excarcerats l'any 1997
No tornen a ingressar	55,05%	48,2%

Tornen a ingressar	44,95%	51,8%
Per causes antigues	7,01%	14,4%
Per noves causes	37,94%	37,4%
Per causes noves i antigues	8,25%	14,4%
Només per nous delictes	29,69%	23%

Pel que fa al **nombre de vegades** que els subjectes reincidents han tornat a presó per una causa nova, en el decurs d'aquest període de seguiment, la **mitjana de reincidències** per al total dels subjectes és d'1,02. És a dir, hi ha 1,02 ingressos posteriors per nous delictes per cada persona estudiada. Ara bé, si només considerem els que han reingressat per un nou delicte, la mitjana és superior: els reincidents han tornat a presó per una nova causa una mitjana de 2,73 vegades en el decurs dels 5 anys de seguiment. La distribució del nombre de reincidències es presenta en la Taula 51.

Taula 51. Nombre de reincidències en el decurs dels 5 anys de seguiment. Dades per al total de la mostra.

Reincidències (en intervals)	Total	
	N	%
0	974	62,6%
1	250	16,1%
2-3	204	13,1%
4-5	58	3,7%
6-10	54	3,5%
11 o més	15	1,0%
Total	1.555	100,0%

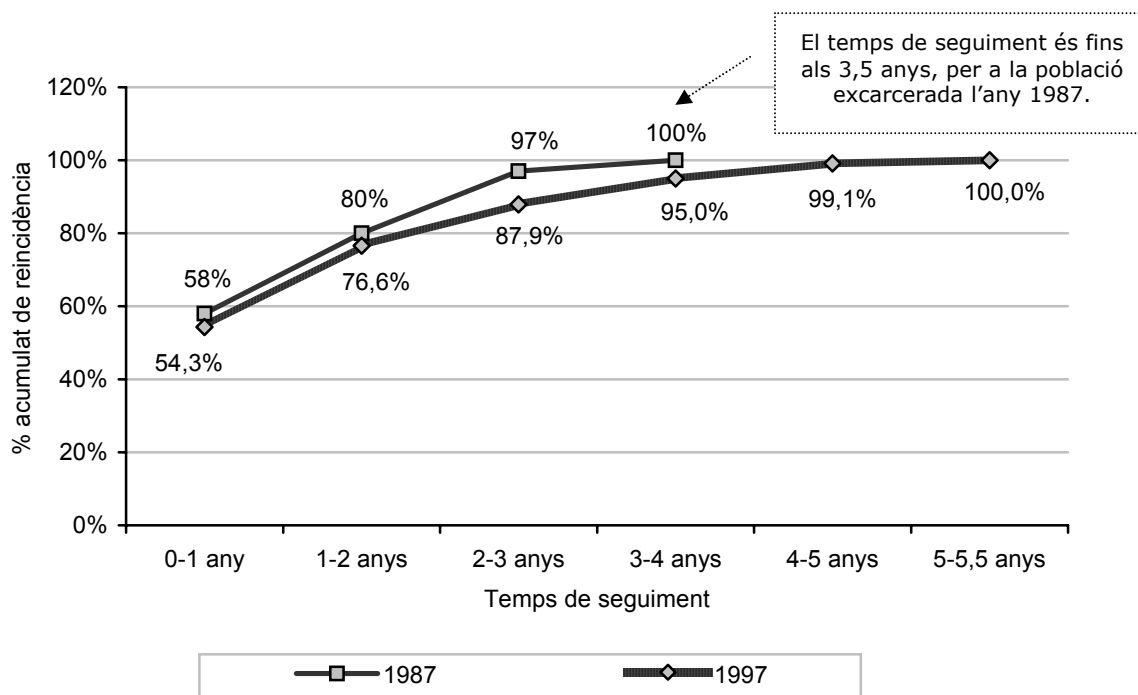
Quant al **temps que es triga a reincidir**, els que han reincidit en el delicte, és a dir, els que han tornat a presó per una nova causa, han trigat una mitjana de 486 dies a ingressar-hi: la mitjana de temps que es triga a reincidir és d'1 any i 4 mesos.

Una anàlisi per intervals de temps, destaca que no hi ha diferències a destacar quant al moment en què es produeix la reincidència entre les dues recerques sobre la reincidència penitenciària. La Taula 52 i el Gràfic 7 constaten que el 58% dels reincidents excarcerats l'any 1987 i el 54,3% dels reincidents excarcerats l'any 1997 tornen a presó abans que conclouï 1 any després de l'excarceració de la *condemna base*. El percentatge de reincidents que tornen a presó entre l'any i els 2 anys és pràcticament coincident, el 22% i el 22,3%, respectivament. Entre els anys 2 i els 3 anys, la diferència entre les dades de la primera recerca i la segona són més importants: tornen a presó el 17% i el 11,3% dels

reincidents, respectivament. Un 3% dels excarcerats l'any 1987 que van reincidir ho van fer entre els 3 i els 3 anys i mig de seguiment, període en què conclou el seguiment; en la recerca que ens ocupa, atès que el seguiment és de 5 anys i mig, entre els 3 i els 4 anys van tornar a presó el 7,1% dels reincidents. Posteriorment, un 4,1% va tornar entre els 4 i 5 anys i un 0,9% entre els 5 i els 5 anys i mig. És evident, com remarquen diverses recerques que tracten aquest tema (Andrews, 1989; Redondo, Funes i Luque, 1993; Correctional Service Canadà, 1993a; Sánchez-Meca, 1996; Redondo, Garrido, Sánchez-Meca, 1999; Ortmann, 2000; Roca i Caixal, 2002), que la probabilitat de reincidència s'allunya amb el temps, i que és en els primers 2 o 3 anys quan tornen a presó per un nou fet delictiu la major part dels subjectes que tornen a delinquir.

Taula 52. Distribució dels reincidents en funció del temps que triguen a reincidir. Dades de la recerca de Redondo, Funes i Luque (1993) i de la nostra recerca sobre els excarcerats l'any 1997.

Temps que triguen a reincidir (interval)	Excarcerats l'any 1987 (%)	Excarcerats l'any 1997	
		N	%
0-1 any	58%	292	54,3%
1-2 anys	22%	120	22,3%
2-3 anys	17%	61	11,3%
3-4 anys	3%	38	7,1%
4-5 anys		22	4,1%
5-5,5 anys		5	,9%
Total	100%	538	100,0

Gràfic 7. Distribució acumulada de les persones reincidents segons el temps que triguen a tornar a ingressar en presó per una nova causa. Dades de la població excarcerada l'any 1987 (Redondo, Funes, Luque, 1993) i de la mostra d'excercerats l'any 1997 del nostre estudi.

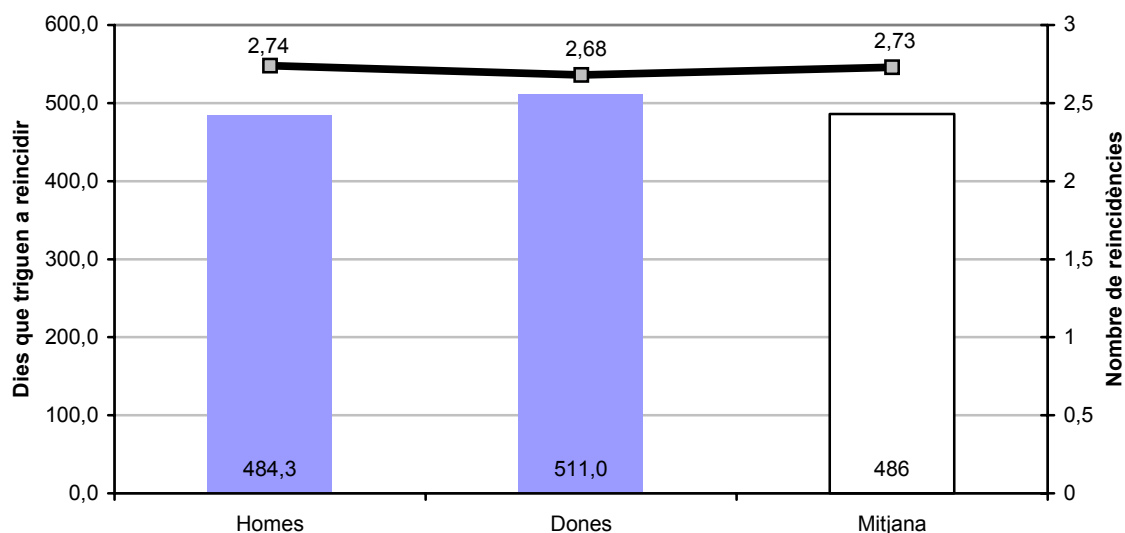
5.2 El gènere

La reincidència és la diferència fonamental (i estadísticament significativa) entre homes i dones en el període posterior a l'excerceració de la *condemna base*. Amb 10 punts percentuals de diferència, la taxa de reincidència dels homes se situa en el 38,2%, mentre que les dones que han reincidit en el decurs d'aquests 5 anys de seguiment han estat el 28,5% (Taula 53).

Taula 53. Distribució d'homes i dones segons si han reincidit o no. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

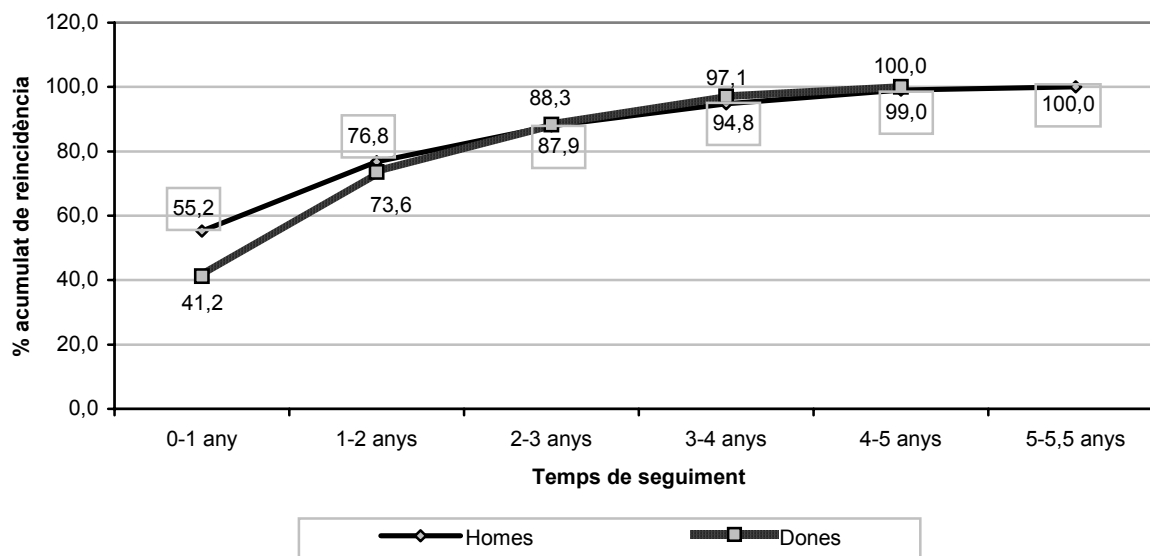
Reincidència	Sexe				Total	
	Home		Dona		N	%
	N	%	N	%		
Reincidents	544	38,2%	37	28,5%	581	37,4%
No reincidents	881	61,8%	93	71,5%	974	62,6%
Total	1.425	100,0%	130	100,0%	1.555	100,0%
Chi-quadrat	Valor				Sig.	
	4,803				0,028	

Altrament, no s'ha trobat cap diferència quant al nombre de vegades que reincideixen els homes (2,74) i les dones reincidentes (2,68). Tampoc no hi ha diferències rellevants pel que fa al temps que triguen a reincidir els uns (484,3 dies) i les altres (511 dies). El Gràfic 8 il·lustra aquestes dades.

Gràfic 8. Nombre de dies que, els reincidentes, han trigat a reingressar a presó per una nova causa i nombre de reincidències comeses. Dades segons el sexe i mitjanes del total de persones reincidentes. Ni la diferència entre el temps que triguen a ingressar en presó per una nova causa ni la diferència entre el nombre de reincidències no són estadísticament significatives.

Tampoc hi ha diferències significatives entre homes i dones en relació amb el moment en què es produeix la reincidència. Malgrat això, s'observa una distància notable entre aquests dos grups en el decurs del primer any després de l'excarceració de la *condemna base* en què el 55,2% dels homes i el 41,2% de les dones reincidentes van tornar a presó per una causa nova (vegeu Gràfic 9). Fins al segon any de seguiment, aquests percentatges són més propers i ja van tornar a presó per una causa nova el 76,8% dels homes i el 73,6% de les dones reincidentes. A partir del segon any de seguiment, l'evolució de la reincidència és pràcticament coincident.

Gràfic 9. Distribució acumulada de les persones reincidents segons el temps que trigen a tornar a presó per una nova causa. Diferències entre els homes i les dones. La diferència entre les corbes no és estadísticament significativa.

5.3 La nacionalitat

No s'ha trobat diferències significatives entre espanyols i estrangers quant a si **tornen a presó després** de l'excarceració de 1997 ni quant a si la tornada és per causes antigues o noves. Conseqüentment, no s'ha trobat diferències quant a la **reincidència** dels uns i dels altres (Taula 54 i Taula 55). Es pot generalitzar que a prop de 52 de cada 100 excarcerats, tant nacionals com estrangers, han tornat a la presó, sigui exclusivament per causes noves, per causes antigues o per ambdós tipus; i que un 36,6%, dels nacionals i un 41,9%, dels estrangers, han reincidit, entenent com a reincidència la tornada a presó per una causa nova. Aquesta diferència, però, no és estadísticament rellevant.

Taula 54. Distribució d'espanyols i estrangers segons si han reincidit o no. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Reincidència	Espanyol o estranger				Total	
	Espanyol		Estrangers		N	%
	N	%	N	%		
Reincident	462	36,3%	119	41,9%	581	37,4%
No reincident	809	63,7%	165	58,1%	974	62,6%
Total	1.271	100,0%	284	100,0%	1.555	100,0%
Chi-quadrat	Valor				Sig.	

3,058

0,080

Taula 55. Distribució d'espanyols i estrangers segons si han tornat a presó després de la *condemna base*. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Torna a presó després de la <i>condemna base</i> ?	Espanyol o estranger				Total	
	Espanyol		Estranger		N	%
	N	%	N	%		
No torna	614	48,3%	136	47,9%	750	48,2%
Sí, per causes noves	289	22,7%	68	23,9%	357	23,0%
Sí, per causes antigues	195	15,3%	29	10,2%	224	14,4%
Sí, per causes noves i antigues	173	13,6%	51	18,0%	224	14,4%
Total	1.271	100,0%	284	100,0%	1.555	100,0%
Chi-quadrat	Valor				Sig.	
	7,648				0,054	

Ara bé, una anàlisi per àrees geogràfiques indica algunes diferències importants. Els orientals, els magribins i els llatinoamericans informen d'elevats percentatges de retorn a presó, el 81,8%, el 64,6% i el 51,6%, respectivament, a la par que són els col·lectius més reincidents, el 72,7%, el 50,8% i el 45,2%, respectivament (vegeu Taula 56 i Taula 57). Contràriament, els europeus occidentals (espanyols exclosos), són el col·lectiu amb un percentatge inferior d'ingressos posteriors (el 32,9%) i de reincidents (el 23,7%).

Taula 56. Distribució de la població de les diferents àrees geogràfiques de procedència (africans, magribins, europeus, etc.) segons si han reincidit o no. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Reinci-dència	Area geogràfica de procedència														Total	
	Àfrica (llevat el Magrib)		Amèrica Central i del Sud		Europa Est		Europa Occidental (espanyols exclosos)		Magrib		Pròxim Orient		Espanya		N	%
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
Reincident	13	38,2%	14	45,2%			18	23,7%	66	50,8%	8	72,7%	462	36,3%	581	37,4%
No reincident	21	61,8%	17	54,8%	2	100,0%	58	76,3%	64	49,2%	3	27,3%	809	63,7%	974	62,6%
Total	34	100,0%	31	100,0%	2	100,0%	76	100,0%	130	100,0%	11	100,0%	1.271	100,0%	1.555	100,0%
Chi-quadrat	Valor														Sig.	
	25,044														0,000	

Taula 57. Distribució de la població de les diferents àrees geogràfiques de procedència (africans, magribins, europeus, etc.) segons si han tornat a presó després de la *condemna base*. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Torna a presó després de la <i>condemna base</i> ?	Area geogràfica de procedència														Total	
	Àfrica (llevat el Magrib)		Amèrica Central i del Sud		Europa Est		Europa Occidental (espanyols exclosos)		Magrib		Pròxim Orient		Espanya		N	%
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
No torna	20	58,8%	15	48,4%	2	100,0%	51	67,1%	46	35,4%	2	18,2%	614	48,3%	750	48,2%
Sí, per causes noves	10	29,4%	10	32,3%			10	13,2%	32	24,6%	6	54,5%	289	22,7%	357	23,0%
Sí, per causes antigues	1	2,9%	2	6,5%			7	9,2%	18	13,8%	1	9,1%	195	15,3%	224	14,4%
Sí, per causes noves i antigues	3	8,8%	4	12,9%			8	10,5%	34	26,2%	2	18,2%	173	13,6%	224	14,4%
Total	34	100,0%	31	100,0%	2	100,0%	76	100,0%	130	100,0%	11	100,0%	1.271	100,0%	1.555	100,0%

Chi-quadrat	Valor 46,712	Sig. 0,000
-------------	-----------------	---------------

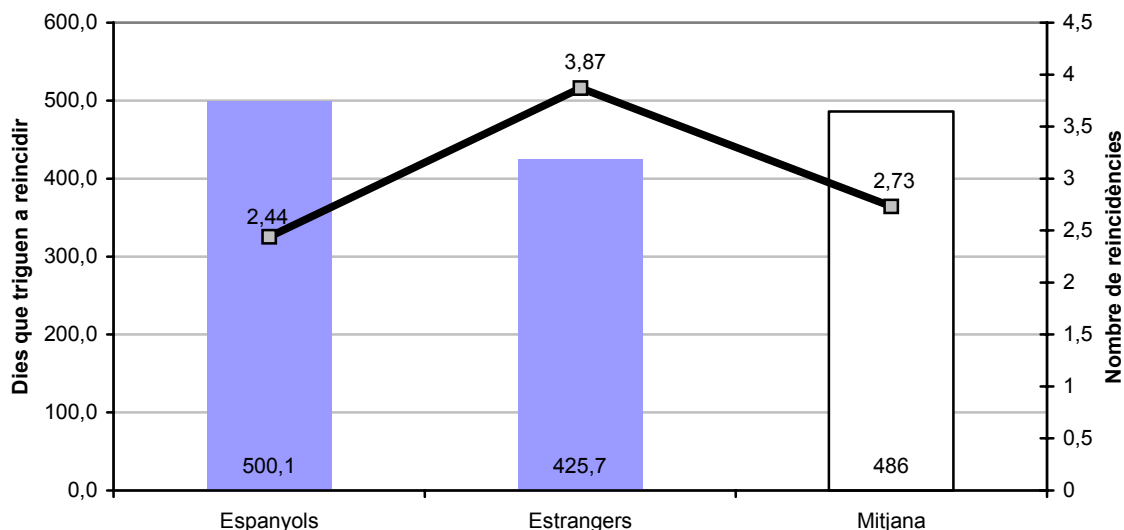
Quant a la **multireincidència**, els estrangers reincidents ho són molt més que els espanyols. La mitjana de reincidències en el decurs dels 5 anys de seguiment és de 2,44, en el cas dels nacionals, i de 3,87, en el cas dels estrangers (Taula 58). Una anàlisi per àrees geogràfiques indica que els magribins són molt més reincidents que el grup d'Amèrica Central i del Sud (4,82 reincidències enfront 1,93), i que, aquest col·lectiu magribí també és molt més reincident que els espanyols (4,82 enfront 2,44 reincidències).

Pel que fa al **temps que triguen a reincidir** espanyols i estrangers, no hi ha diferències importants, malgrat que els primers triguen una mitjana de 500,1 dies a tornar a presó per una nova causa, mentre que els estrangers tornen als 425,7 dies d'haver estat excarcerats de la *condemna base*.

Taula 58. Comparació de les mitjanes de les categories de la variable "Espanyols/estrangers". En la columna "variable" es relacionen les variables explicades quantitatives analitzades. La columna "mitjana" informa de les mitjanes de les variables relacionades. Les columnes de les diferents categories de la variable qualitativa estudiada recullen les mitjanes de les variables quantitatives obtingudes per a cada categoria, mitjanes que són l'objecte de la comparació. La columna "t" informa de l'estadístic de la prova T-test que determina si hi ha diferències entre les mitjanes. La columna "Sig" conté el nivell de significació de les diferències. Aquestes dues últimes columnes només són informades quan hi ha diferències significatives entre les mitjanes de les categories.

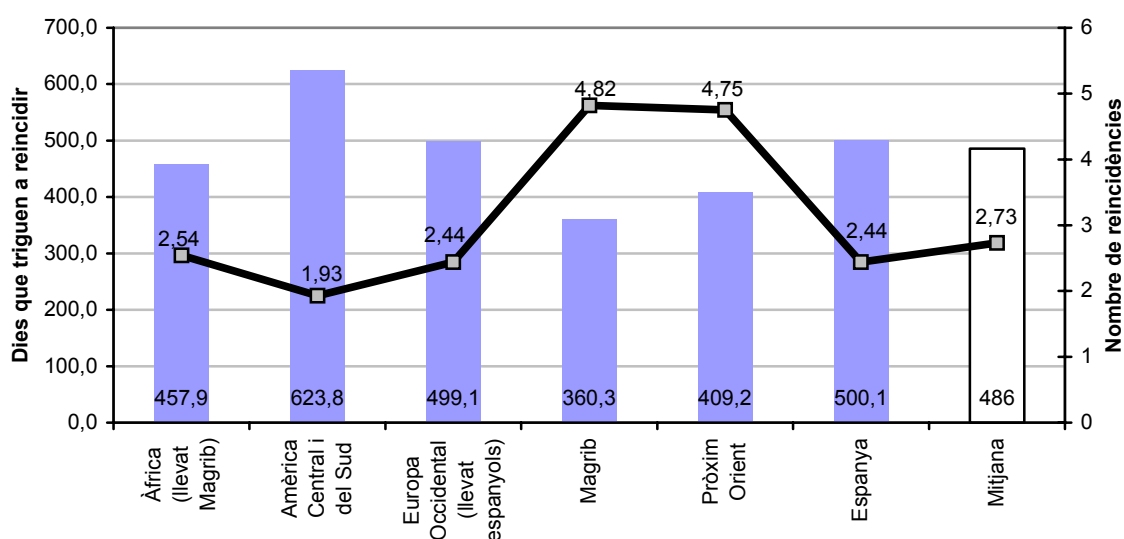
Variable	Mitjana	Espanyols/estrangers		t	Sig
		Espanyols	Estrangers		
Nombre de reincidències (només reincidents)	2,73	2,44	3,87	-5,028	0,000
Temps que triguen a reincidir(en dies)	486	No hi ha diferències estadísticament significatives			

El Gràfic 10 il·lustra que els estrangers tornen abans a presó, encara que aquesta diferència no és rellevant, i ho fan més vegades que els espanyols.

Gràfic 10. Nombre de dies que, els reincidents, han trigat a reingressar a presó per una nova causa i nombre de reincidències comeses. Dades segons la nacionalitat i mitjanes del total de persones reincidents. La diferència quant al temps que triguen a ingressar en presó per una nova causa no és estadísticament significativa. Tanmateix, sí que ho és la diferència quant al nombre de reincidències.

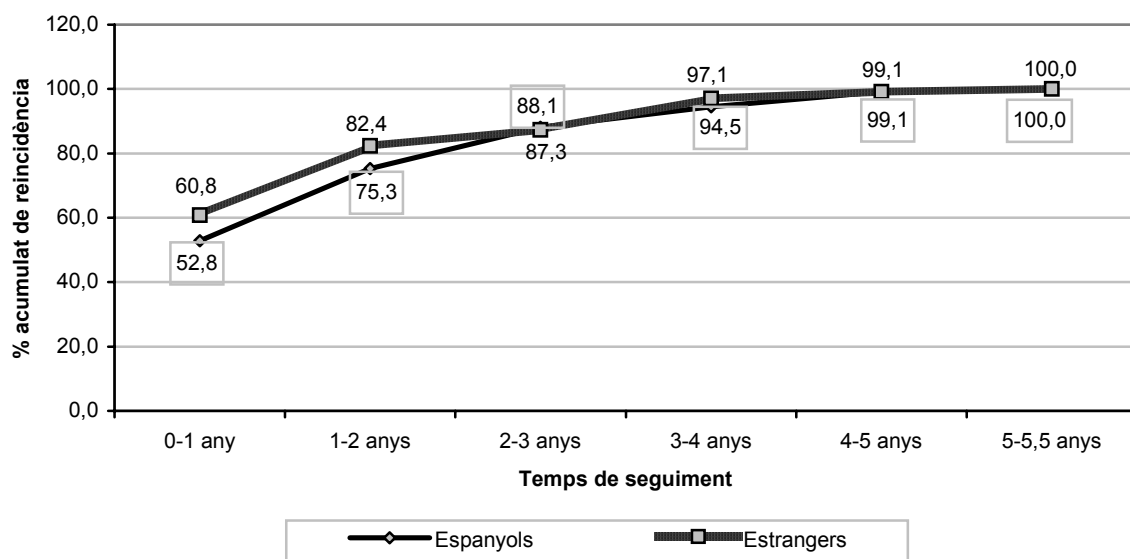
D'altra banda, el Gràfic 11 evidencia que els magribins són els qui menys triguen a tornar a presó per una nova causa i que són el col·lectiu que més destaca pel seu elevat nombre de multireincidències. Contràriament, els qui provenen de l'Amèrica Central i del Sud són els qui més triguen a tornar a presó i els qui tornen menys vegades per una causa nova.

Gràfic 11. Nombre de dies que, els reincidents, han trigat a reingressar a presó per una nova causa i nombre de reincidències comeses. Dades segons la nacionalitat i mitjanes del total de persones reincidents. Les diferències quant al temps que triguen a ingressar en presó per una nova causa no són estadísticament significatives.

Tanmateix, si que ho són les diferències quant al nombre de reincidències. Aquestes diferències es donen entre els grups de l'Àfrica Central i del Sud i el Magrib i entre els grups d'Espanya i el Magrib.

Amb referència al moment en què es produeix el retorn a presó per una nova causa, no s'ha trobat cap diferència estadísticament remarcable. En el Gràfic 12 s'han recollit les corbes del percentatge acumulat de reincidència dels espanyols i dels estrangers i s'observa que el 52,8% dels espanyols reincidents i el 60,8% dels estrangers han tornat a ingressar a presó per una nova causa durant el primer any de seguiment. Al final del segon any, ja han reincidit 3 de cada 4 espanyols i el 82,4% dels estrangers reincidents. A partir del segon any de seguiment, l'evolució d'ambdues corbes de reincidència és pràcticament idèntica.

Gràfic 12. Distribució acumulada de les persones reincidents segons el temps que triguen a tornar a ingressar en presó per una nova causa. Diferència en funció de la nacionalitat. La diferència entre les corbes d'espanyols i estrangers no és estadísticament significativa.

5.4 L'edat del primer ingrés en presó

Pel tal de conèixer com es comporten les variables relacionades amb la reincidència en funció de l'edat quan el primer ingrés en presó, s'han creat dos grups: (1) els qui van ingressar per primera vegada amb 27,8 anys o

menys (edat mitjana d'ingrés a presó per primera vegada) i (2) els qui van ingressar amb més de 27,8 anys.

Quant a la **reincidència**, s'ha trobat que els qui van ingressar més joves informen d'un percentatge més elevat (44,9% *versus* 26,0%, vegeu Taula 59).

Taula 59. Distribució dels qui van ingressar per primera vegada en presó abans de l'edat mitjana (27,8 anys) i dels qui van ingressar més tard segons si han reincidit o no. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Reincidència	Edat d'ingrés per primera vegada en presó				Total	
	Fins als 27,8 anys		Més de 27,8 anys		N	%
	N	%	N	%		
Reincident	420	44,9%	161	26,0%	581	37,4%
No reincident	515	55,1%	458	74,0%	973	62,6%
Total	935	100,0%	619	100,0%	1.554	100,0%
Chi-quadrat	Valor			Sig.		
	57,504			0,000		

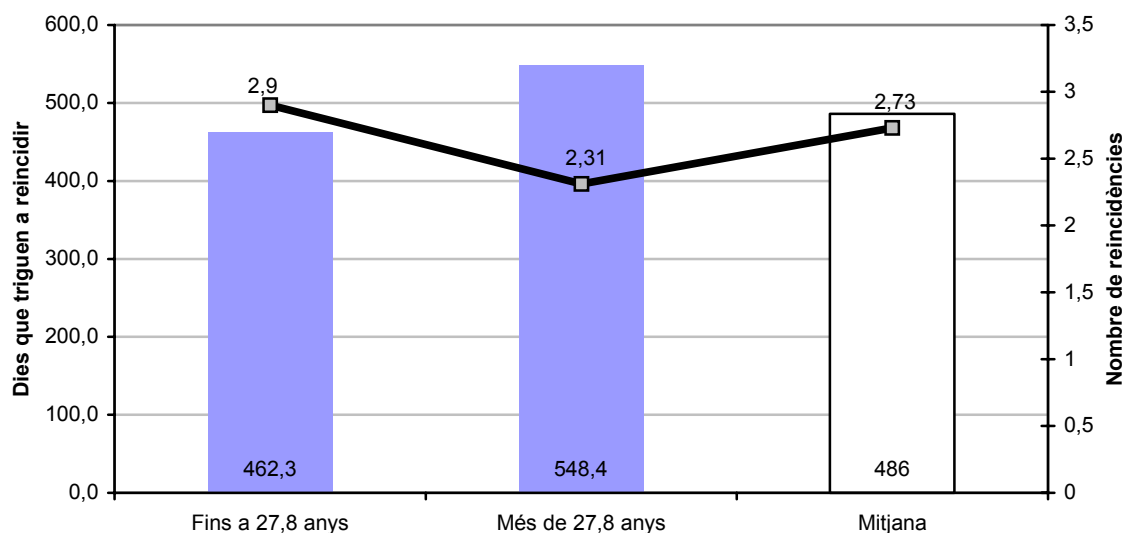
Igualment, aquest col·lectiu que ingressa més jove per primera vegada en presó informa de més **ingressos posterior a la condemna base**, sigui per causes noves (27,3% *versus* 16,5%), sigui per causes antigues (14,8% *versus* 13,9%), sigui per causes antigues i noves (17,6% i 9,5%). Les diferències entre els dos grups creats en funció de l'edat d'ingrés per primera vegada en presó són estadísticament significatives (vegeu Taula 60).

Taula 60. Distribució dels qui van ingressar per primera vegada en presó abans de l'edat mitjana (27,8 anys) i dels qui van ingressar més tard segons si han tornat a presó després de la *condemna base*. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Torna a presó després de la <i>condemna base</i> ?	Edat d'ingrés per primera vegada en presó				Total	
	Fins als 27,8 anys		Més de 27,8 anys		N	%
	N	%	N	%		
No torna	377	40,3%	372	60,1%	749	48,2%
Sí, per causes noves	255	27,3%	102	16,5%	357	23,0%
Sí, per causes antigues	138	14,8%	86	13,9%	224	14,4%
Sí, per causes noves i antigues	165	17,6%	59	9,5%	224	14,4%
Total	935	100,0%	619	100,0%	1.554	100,0%
Chi-quadrat	Valor			Sig.		
	68,933			0,000		

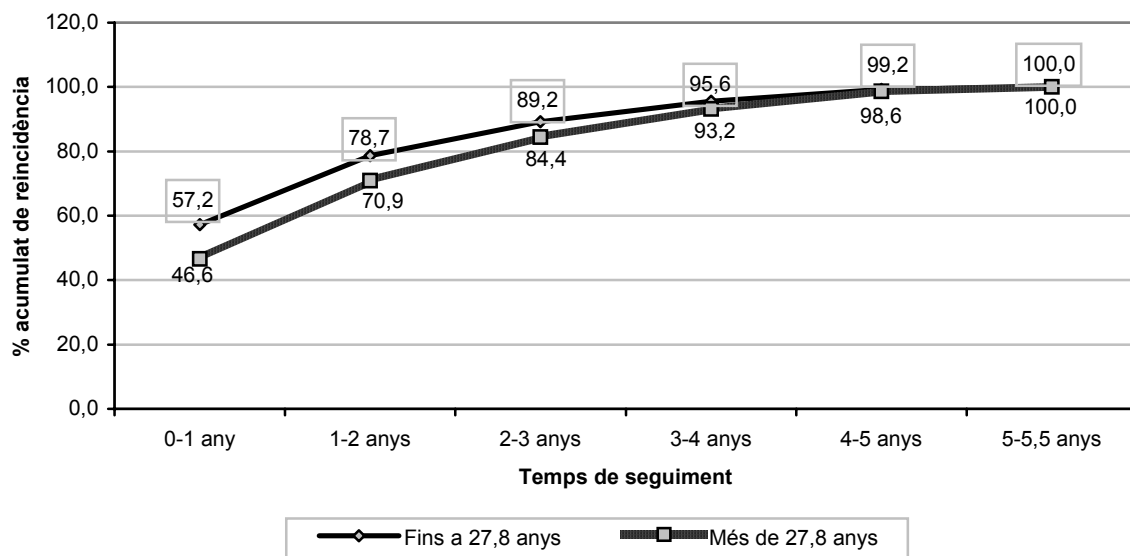
Tant pel que fa **al temps que triguin a tornar a presó per una nova causa** com pel que fa al **nombre de reincidències** de cada un dels grups (els qui van ingressar a presó amb 27,8 anys i menys i els que van

ingressar-hi amb més edat), es donen diferències rellevants (vegeu Gràfic 13). Els que van ingressar més joves es caracteritzen per tornar abans (462,3 dies *versus* 548,4 dies) i ser més multireincidents (2,98 *versus* 2,31 reincidències).

Gràfic 13. Nombre de dies que, els reincidents, han trigat a reingressar a presó per una nova causa i nombre de reincidències comeses. Dades segons l'edat del primer ingrés en la presó i mitjanes del total de persones reincidents. Són significatives tant la diferència quant al temps que triguen a ingressar en presó per una nova causa com la diferència quant al nombre de reincidències. 27,8 anys és l'edat mitjana del primer ingrés en presó.

Pel que fa al **moment en què es produeix la reincidència**, el 57,2% dels reincidents que van ingressar més joves en el sistema penitenciari tornen a presó per una nova causa abans de l'any de seguiment, mentre que el percentatge és del 46,6% quan es tracta dels reincidents que van ingressar per primera vegada a presó amb edats superiors a la mitjana. Al segon any de seguiment, ja han reincidit el 78,7% dels primers i el 70,9% dels segons. Al tercer any, els percentatges s'apropen més: el 89,2% i el 84,4%. A partir del tercer any, les corbes són pràcticament coincidents. Tanmateix aquestes diferències no han resultat ser estadísticament significatives (vegeu Gràfic 14).

Gràfic 14. Distribució acumulada de les persones reincidents segons el temps que triguen a tornar a ingressar en presó per una nova causa. Diferències en funció de l'edat del primer ingrés en presó. La diferència entre (1) els que van ingressar per primera vegada als 27,8 anys o menys edat i (2) el que van ingressar amb més de 27,8 anys no és estadísticament significativa. 27,8 és la mitjana d'edat del primer ingrés en presó.

5.5 Els ingressos previs en presó

L'activitat delictiva després de l'excarceració de la *condemna base*, és directament proporcional a l'activitat delictiva prèvia. Això es pot comprovar de dues maneres: La primera amb els percentatges, ja que es correspon els que no van tenir ingressos previs, són els que majoritàriament no van tornar a la presó després de 5 anys de seguiment, mentre que els que tenien condemnes amb anterioritat, són els que majoritàriament presenten uns percentatges més alts de retorn a la presó després de 5 anys de seguiment (Taula 61).

Taula 61. Distribució dels que han ingressat prèviament (amb condemna o sense) i dels que no han ingressat segons si han tornat a presó després de la *condemna base*. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Torna a presó després de la <i>condemna base</i> ?	Ha ingressat prèviament a presó?						Total	
	No ha ingressat abans		Sí, amb condemna		Sí, sense condemna			
	N	%	N	%	N	%	N	%
No torna a presó després de la CB	207	72,1%	227	32,4%	316	55,6%	750	48,2%
Torna per causes noves	53	18,5%	207	29,6%	97	17,1%	357	23,0%
Torna per causes antigues	15	5,2%	114	16,3%	95	16,7%	224	14,4%
Torna per causes noves i antigues	12	4,2%	152	21,7%	60	10,6%	224	14,4%
Total	287	100,0%	700	100,0%	568	100,0%	1.555	100,0

	%
Chi-quadrat	Valor 184,697
	Sig. 0,000

La segona manera de comprovar-ho és fixant-nos en la taxa de reincidència dels tres grups, que també ha resultat estadísticament diferent. Mentre que la taxa de reincidència global és del 37,4%, 1 de cada 2 interns amb antecedents previs de presó amb condemna ha reincidit en el decurs dels 5 anys de seguiment (Taula 62). Els que van ingressar prèviament sense condemna informen d'un percentatge de reincidència del 27,6%; i d'un 22,6% aquells sense cap ingrés anterior a la *condemna base*.

Taula 62. Distribució dels que han ingressat prèviament (amb condemna o sense) i dels que no han ingressat segons si són reincidents o no ho són. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Reincidència	Ha ingressat prèviament a presó?						Total	
	No ha ingressat abans		Sí, amb condemna		Sí, sense condemna		N	%
	N	%	N	%	N	%		
Reincident	65	22,6%	359	51,3%	157	27,6%	581	37,4%
No reincident	222	77,4%	341	48,7%	411	72,4%	974	62,6%
Total	287	100,0%	700	100,0%	568	100,0%	1.555	100,0%

Chi-quadrat	Valor	Sig.
	108,546	0,000

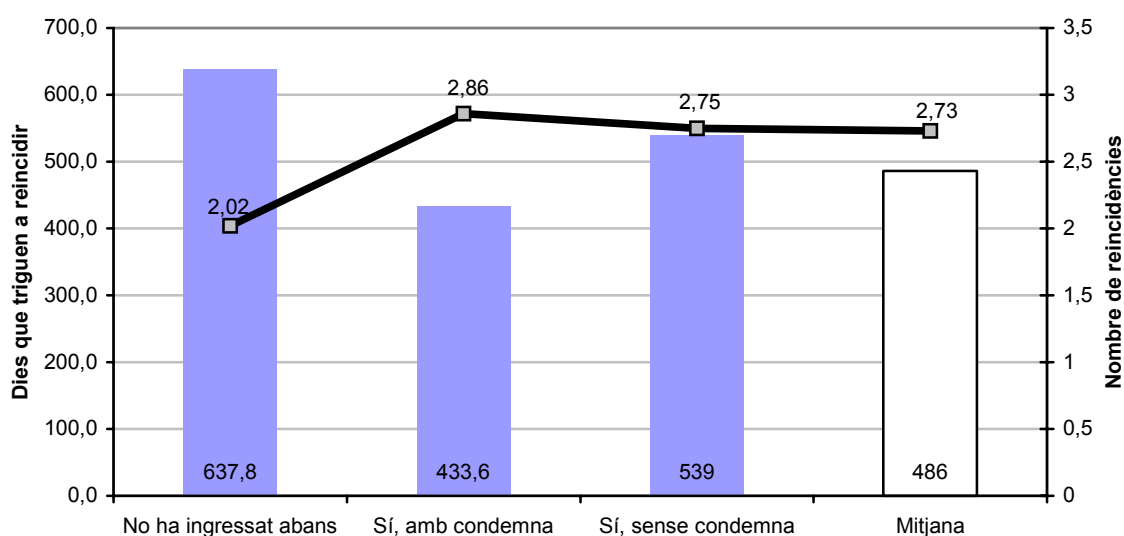
Quant al **temps que triguen a reincidir**, s'ha trobat una important diferència entre els dos grups extrems: els reincidents que no van ingressar abans en presó triguen una mitjana de 637,8 dies a reincidir; enfront els 433,6 dies de mitjana que triguen els reincidents que van ingressar amb condemna en el període *pre*. És a dir, 1 any i 8 mesos *versus* 1 any i 2 mesos (Taula 63).

Quant a la **multireincidència**, els reincidents sense antecedents previs de condemna acumulen una mitjana de 2,75 reincidències; 2,86, els qui tenien condempnes prèvies; i 2,02 els qui no van estar abans de la *condemna base* en presó (vegeu Gràfic 15). Aquestes diferències, però, no són estadísticament significatives.

Taula 63. Comparació de les mitjanes de les categories de la variable "Ha ingressat prèviament a presó?". En la columna "variable" es relacionen les variables explicades quantitatives analitzades. La columna "mitjana" informa de les mitjanes de les variables relacionades. Les columnes de les diferents categories de la variable qualitativa estudiada recullen les mitjanes de les variables quantitatives obtingudes per a cada categoria, mitjanes que són l'objecte de la comparació. La columna "F" informa de l'estadístic de la prova ANOVA que

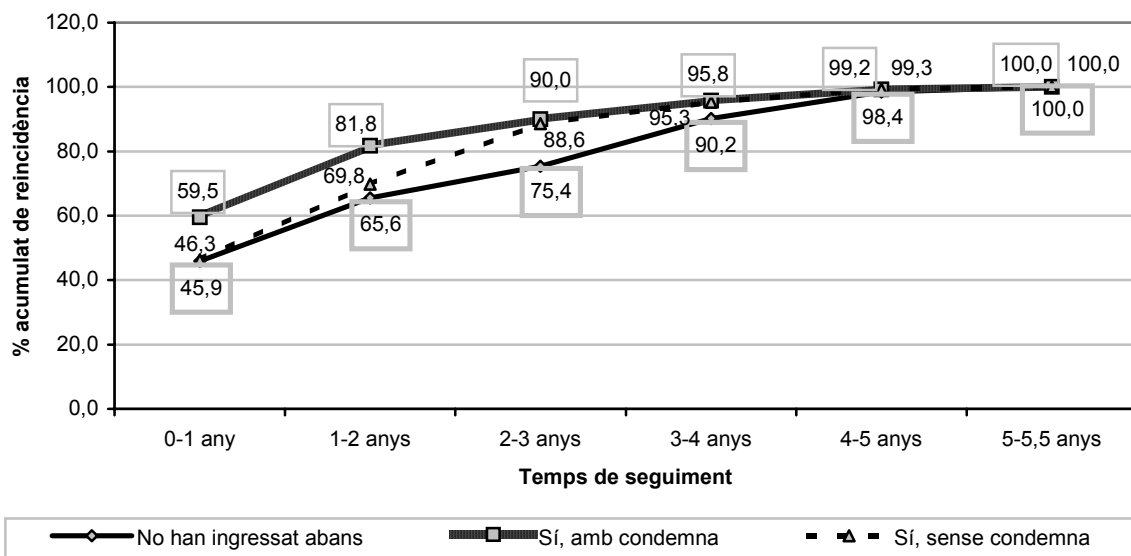
determina si hi ha diferències entre les mitjanes. La columna "Sig" conté el nivell de significació de les diferències. Aquestes dues últimes columnes només són informades quan hi ha diferències significatives entre les mitjanes de les categories.

Variable	Mitjana	Ha ingressat prèviament a presó?			F	Sig
		No	Sí, amb condemna	Sí, sense condemna		
Nombre de reincidències (només reincidents)	2,73	No hi ha diferències estadísticament significatives				
Temps que triguen a reincidir(en dies)	486	637,8	433,6		6,19	0,001

Gràfic 15. Nombre de dies que, els reincidents, han trigat a reingressar a presó per una nova causa i nombre de reincidències comeses. Dades segons si hi ha o no hi ha ingrés previ en presó i si, en cas que sí, va ser amb condemna o sense i mitjanes del total de persones reincidents.

Pel que fa al **moment en què es produeix la reincidència**, hi ha una diferència important que cal remarcar: el 45,9% dels reincidents que no van estar a presó abans de la *condemna base* tornen per una nova causa en el decurs del primer any de seguiment, enfront el 59,5% dels que sí van estar abans empresonats i, a més, amb condemna. La diferència entre aquest dos grups es manté als dos i als 3 anys de seguiment. Al quart any de seguiment la diferència s'escurça i ja han tornat a presó per una nova causa el 90,2% dels reincidents que no havien estat prèviament a presó i el 95,8% dels qui havien estat amb condemna. No és fins al cinquè any de seguiment quan les corbes es fan coincidents (vegeu Gràfic 16).

Gràfic 16. Distribució acumulada de les persones reincidents segons el temps que triguen a tornar a ingressar en presó per una nova causa. Diferències en funció de si han ingressat prèviament a la presó (amb condemna o sense) o no han ingressat. La diferència entre els que no han ingressat prèviament i els que sí ho han fet amb condemna és estadísticament significativa.

5.6 El nombre de causes

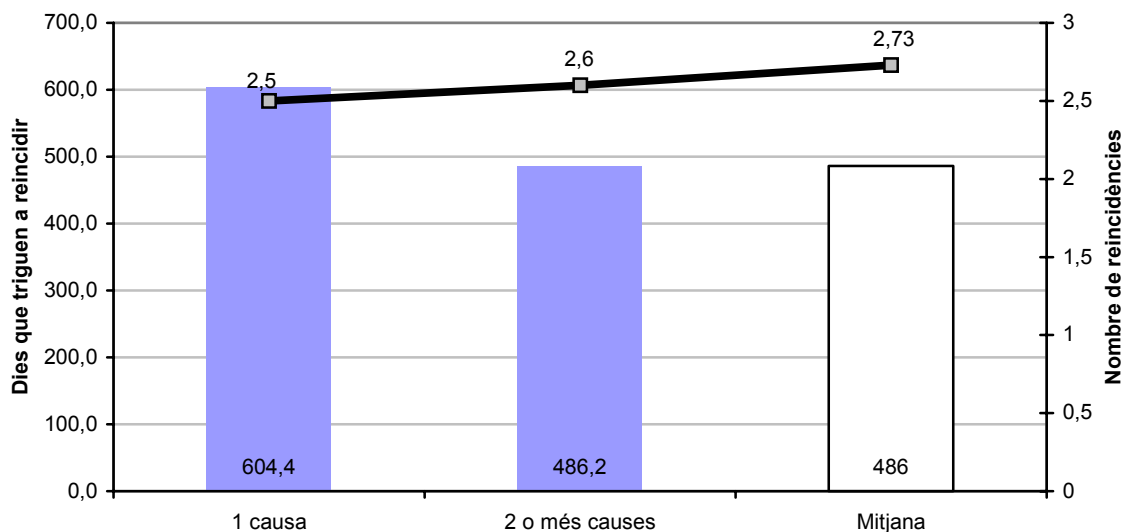
També el nombre de causes que acumulin en la *condemna base* les persones excarcerades l'any 97 té significació estadística en relació amb la reincidència posterior. Podem afirmar que les persones amb 2 causes o més en la *condemna base* presenten una major taxa de reincidència i triguen menys dies a tornar a delinquir que les persones que només tinguin una causa en la *condemna base*. Novament el grau d'activitat delictiva es confirma com a indicador de risc de reincidència.

Taula 64. Distribució dels qui tenen 1 causa en la *condemna base* i dels qui en tenen 2 o més segons si han reincidit o no. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

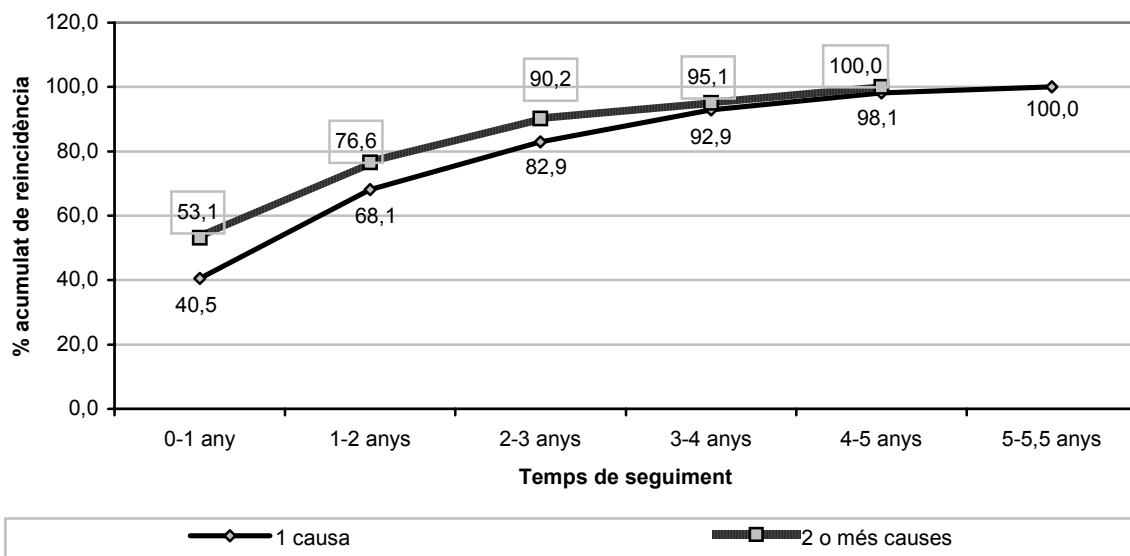
Reincidència	Causas en <i>condemna base</i>				Total	
	1 causa		2 o més		N	%
	N	%	N	%		
Reincident	211	24,5%	163	39,0%	374	29,2%
No reincident	651	75,5%	255	61,0%	906	70,8%
Total	862	100,0%	418	100,0%	1.280	100,0%
Chi-quadrat	Valor			Sig.		
	27,988			0,000		

Taula 65. Distribució dels qui tenen 1 causa en la *condemna base* i dels qui en tenen 2 o més segons si han tornat a presó després de la *condemna base*. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Torna a presó després de la <i>condemna base</i> ?	Causas en <i>condemna base</i>				Total	
	1 causa		2 o més		%	N
	%	N	%	N		
No torna	534	61,9%	194	46,4%	728	56,9%
Sí, per causes noves	134	15,5%	96	23,0%	230	18,0%
Sí, per causes antigues	117	13,6%	61	14,6%	178	13,9%
Sí, per causes noves i antigues	77	8,9%	67	16,0%	144	11,3%
Total	862	100,0%	418	100,0%	1.280	100,0%
Chi-quadrat	Valor			Sig.		
	32.799			0,000		

Gràfic 17. Nombre de dies que els reincidents han trigat a reingressar a presó per una nova causa i nombre de reincidències comeses. Dades segons si hi ha 1 causa en la *condemna base* o n'hi ha més i mitjanes del total de persones reincidents.

Gràfic 18. Distribució acumulada de les persones reincidents segons el temps que triguen a tornar a ingressar en presó per una nova causa. Diferències en funció del nombre de causes que conformen la *condemna base*. La diferència entre els que tenen 1 causa i els que tenen 2 o més causes és estadísticament significativa ($\chi^2 = 11,589$; $\alpha = 0,41$).

5.7 El delicte principal

El col·lectiu que ha comès com a delicte principal un fet contra el patrimoni és el que compta amb una sobrerrepresentació en aquelles categories que es refereixen a tornar a la presó, ja sigui per causes noves, per causes antigues o per ambdós tipus de causes (Taula 66). Conseqüentment, és el col·lectiu amb major taxa de reincidència: un 36,6%, enfront un 22,2%, un 17,6% i un 16,6% per als grups contra la llibertat sexual, contra les persones i contra la salut pública, respectivament (Taula 67).

Taula 66. Distribució dels interns que tenen, com a delicte principal de la *condemna base*, un dels 4 tipus indicats, segons si han tornat a presó després de la *condemna base*. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Torna a presó després de la <i>condemna base</i> ?	Delicte principal <i>condemna base</i>								Total	
	Contra patrimoni / propietat		Contra llibertat sexual		Contra les persones / homicidi / lesions		Contra salut pública / tinença drogues			
	N	%	N	%	N	%	N	%		
No torna	318	46,4%	25	69,4%	62	68,1%	220	76,1%	625	56,8%
Sí, per causes noves	150	21,9%	7	19,4%	11	12,1%	34	11,8%	202	18,3%
Sí, per causes antigues	116	16,9%	3	8,3%	13	14,3%	21	7,3%	153	13,9%
Sí, per causes noves i antigues	101	14,7%	1	2,8%	5	5,5%	14	4,8%	121	11,0%

antigues										
Total	685	100,0%	36	100,0%	91	100,0%	289	100,0%	1.101	100,0%
Chi-quadrat	Valor						Sig.			
	91,412						0,000			

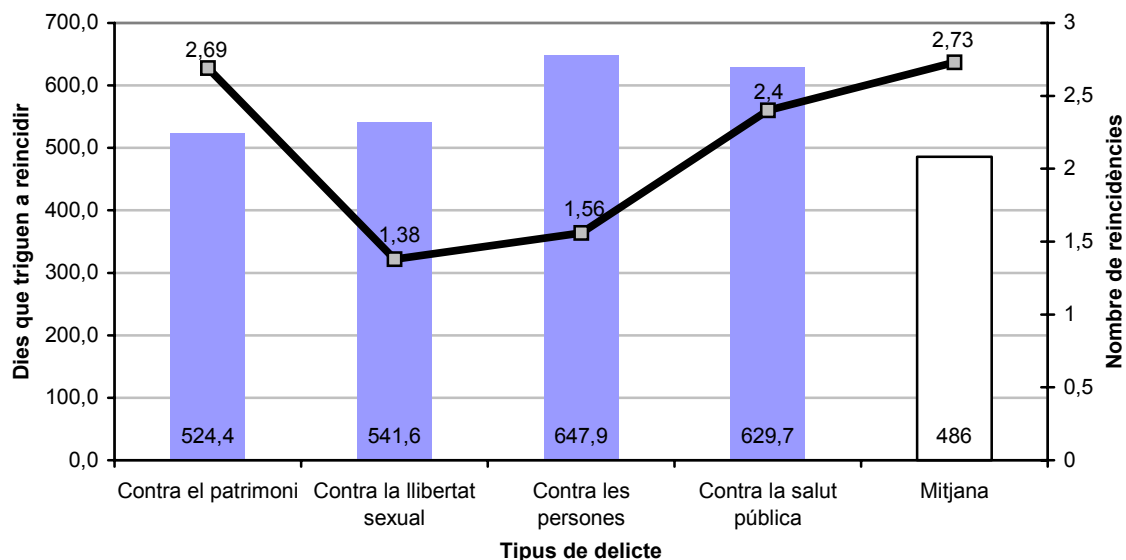
Taula 67. Distribució dels interns que tenen, com a delictes principals de la *condemna base*, un dels 4 tipus indicats, segons si han reincidit o no. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Reincidència	Delicte principal <i>condemna base</i>								Total	
	Contra patrimoni / propietat		Contra llibertat sexual		Contra les persones / homicidi / lesions		Contra salut pública / tinença drogues			
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Reincident	251	36,6%	8	22,2%	16	17,6%	48	16,6%	323	29,3%
No reincident	434	63,4%	28	77,8%	75	82,4%	241	83,4%	778	70,7%
Total	685	100,0%	36	100,0%	91	100,0%	289	100,0%	1.101	100,0%
Chi-quadrat	Valor						Sig.			
	49,741						0,000			

Pel que fa al **nombre de reincidències** durant els 5 anys de seguiment, els excarcerats reincidents el delicte principal dels quals és contra el patrimoni tenen una mitjana de reincidències de 2,69; 1,38 per als que han comès un delicte principal contra la llibertat sexual; 1,56 per al col·lectiu de delinqüents contra les persones; i, finalment, 2,4 per als que han comès un delicte principal contra la salut pública (es recorda que la mitjana del nombre de reincidències dels subjectes reincidents és de 2,73).

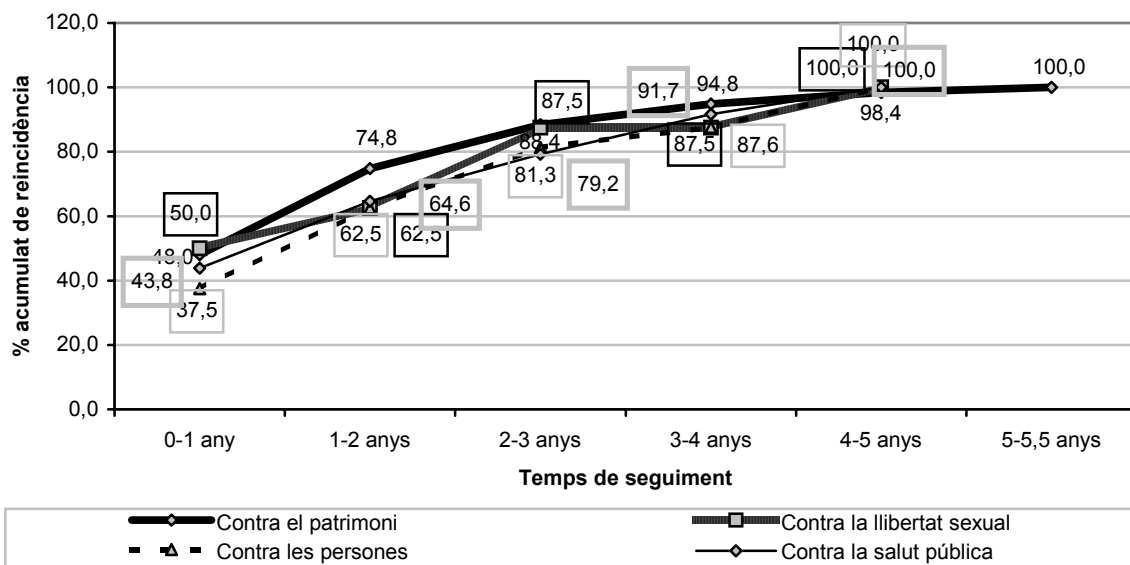
Tanmateix, aquestes diferències no són estadísticament significatives (vegeu el Gràfic 19).

Finalment, tampoc no s'ha trobat que el **temps que es triga a reincidir** sigui significativament diferent en funció de l'agrupació de delictes (vegeu el Gràfic 19).

Gràfic 19. Nombre de dies que, els reincidents, han trigat a reingressar a presó per una nova causa i nombre de reincidències comeses. Dades segons el delictes més important de la *condemna base* i mitjanes del total de persones reincidents. Ni les diferències entre el temps que triguen a ingressar en presó per una nova causa ni les diferències entre el nombre de reincidències no són estadísticament significatives.

Pel que fa a la distribució dels reincidents segons el moment en què tornen a presó per una nova causa, el Gràfic 20 recull la següent informació: el 50% dels reincidents amb un delictes principal contra la llibertat sexual torna abans de l'any de la seva excarceració; aquest percentatge correspon al 48% quant als delinqüents contra el patrimoni, al 43,8% quant als que han comès un delictes principal contra la salut pública i al 37,5% pel que fa als que han delinquit contra les persones. Abans dels 2 anys de seguiment ja han tornat a presó el 74,8% dels reincidents amb un delictes principal contra la propietat i entre el 62,5% i el 64,6% pel que fa a la resta de col·lectius. A destacar, també, que abans dels 5 anys de seguiment ja han tornat a presó el 100% dels reincidents amb un delictes principal contra la llibertat sexual, les persones i la salut pública, i un 98,4% dels reincidents amb un delictes principal contra la propietat.

Gràfic 20. Distribució acumulada de les persones reincidents segons el temps que triguen a tornar a ingressar en presó per una nova causa. Diferències en funció de les 4 tipologies delictives més importants. La diferència entre les 4 corbes no és estadísticament significativa.

5.8 El tipus d'excarceració

Després de 5 anys de seguiment, quasi 8 de cada 10 alliberats condicionals no **tornen a presó**. Altrament, aquesta proporció es redueix a la meitat en el cas dels alliberats definitius, en què quasi 4 de cada 10 no han tornat a ingressar (Taula 68).

Taula 68. Distribució dels que han estat excarcerats de la *condemna base* en llibertat condicional i dels que ho han estat en llibertat definitiva segons si han tornat a presó després de la *condemna base*. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Torna a presó després de la <i>condemna base</i> ?	Tipus excarceració <i>condemna base</i>				Total	
	Llibertat condicional		Llibertat definitiva		N	%
	N	%	N	%		
No torna	290	79,2%	426	39,5%	716	49,6%
Sí, per causes noves	47	12,8%	291	27,0%	338	23,4%
Sí, per causes antigues	19	5,2%	174	16,1%	193	13,4%
Sí, per causes noves i antigues	10	2,7%	187	17,3%	197	13,6%
Total	366	100,0%	1.078	100,0%	1.444	100,0%
Chi-quadrat	Valor			Sig.		
	192,476			0,000		

Malgrat que el percentatge d'ingressos posteriors en presó per causes antigues és superior en el cas dels alliberats definitius, també són

superiors els ingressos per causes noves. Aquest fet indica que la taxa de **reincidència** és superior en aquells que han estat excarcerats per llibertat definitiva. Efectivament, el 44,3% d'aquest grup ha tornat a presó per una nova causa, mentre que només el 15,6% dels alliberats condicionals han reincidit durant aquests 5 anys de seguiment (Taula 69).

Taula 69. Distribució dels que han estat excarcerats de la *condemna base* en llibertat condicional i dels que ho han estat en llibertat definitiva segons la condició de reincidents i no reincidents. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Subjecte reincident	Tipus excarceració <i>condemna base</i>				Total	
	Llibertat condicional		Llibertat definitiva		N	%
	N	%	N	%		
Reincident	57	15,6%	478	44,3%	535	37,0%
No reincident	309	84,4%	600	55,7%	909	63,0%
Total	366	100,0%	1.078	100,0%	1.444	100,0%
Chi-quadrat	Valor				Sig.	
	96,952				0,000	

El **nombre de reincidències** també és superior en els que van sortir de presó en llibertat definitiva, amb una mitjana de 2,95 ingressos posteriors per noves causes, enfront una mitjana d'1,67 en el cas dels alliberats condicionals (Taula 70).

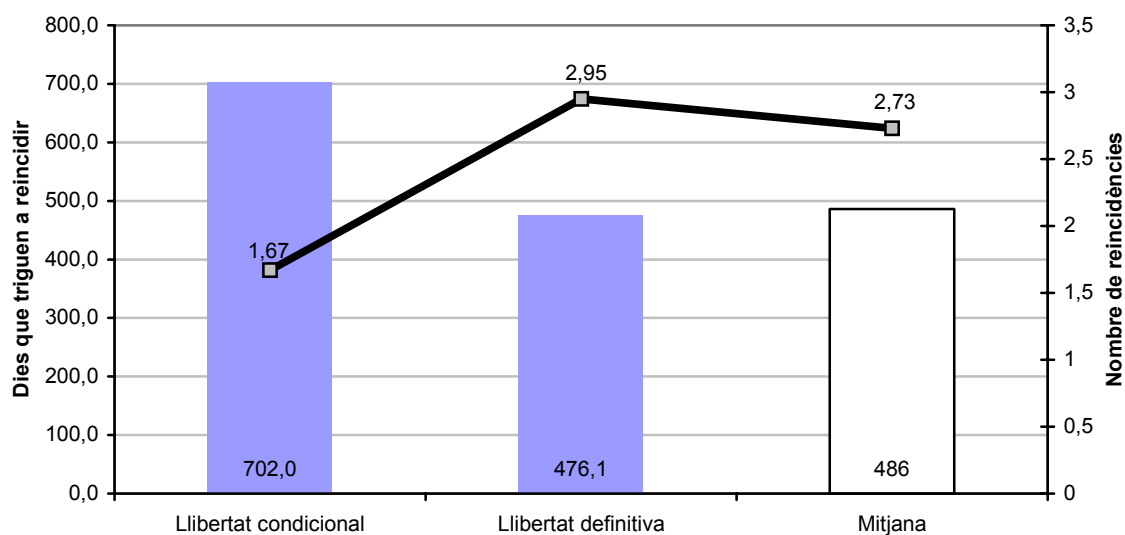
Finalment, el **temps que triguen a tornar a presó** per una causa nova és menor en el cas dels excarcerats per llibertat definitiva. En aquest cas la mitjana és de 476,2 (1 any i 3 mesos) dies, enfront 702 (1 any i 11 mesos) dies de mitjana dels alliberats condicionals (Taula 70).

Taula 70. Comparació de les mitjanes de les categories de la variable "Tipus d'excarceració de la *condemna base*". En la columna "variable" es relacionen les variables explicades quantitatives analitzades. La columna "mitjana" informa de les mitjanes de les variables relacionades. Les columnes de les diferents categories de la variable qualitativa estudiada recullen les mitjanes de les variables quantitatives obtingudes per a cada categoria, mitjanes que són l'objecte de la comparació. La columna "t" informa de l'estadístic de la prova T-test que determina si hi ha diferències entre les mitjanes. La columna "Sig" conté el nivell de significació de les diferències. Aquestes dues últimes columnes només són informades quan hi ha diferències significatives entre les mitjanes de les categories.

Variable	Mitjana	Tipus d'excarceració		t	Sig
		Llibertat condicional	Llibertat definitiva		
Nombre de reincidències (només reincidents)	2,73	1,67	2,95	-3,206	0,001
Temps que triguen a reincidir(en dies)	486	702	476,2	3,456	0,001

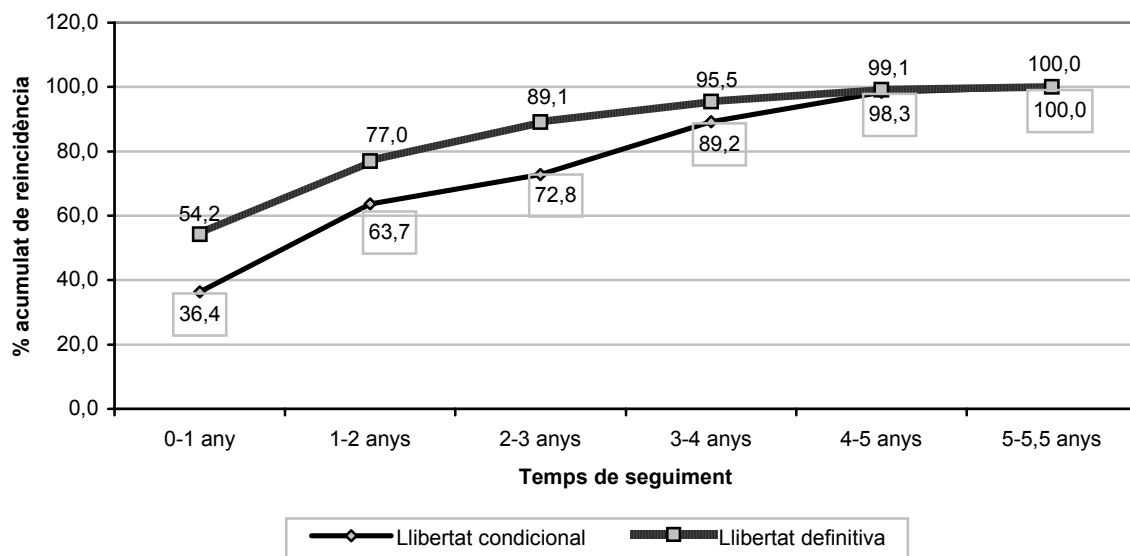
Així, el Gràfic 21 palesa que els qui van ser excarcerats condicionalment de la *condemna base* triguen molt més a tornar a presó per una nova

causa i són menys multireincidentes que els qui van ser excarcerats en complir íntegrament la condemna. Ambdues diferències, com hem vist, són estadísticament rellevants.

Gràfic 21. Nombre de dies que, els reincidents, han trigat a reingressar a presó per una nova causa i nombre de reincidències comeses. Dades segons el tipus d'excarceració i mitjanes del total de persones reincidents. És significativa tant la diferència quant al nombre de reincidències com la diferència quant al temps que triguen a ingressar en presó per una nova causa.

També és significativa la diferència pel que fa al moment en què es reincideix. El 36,4% dels alliberats condicionals reincidents tornen a presó per un nou delictes en el decurs del primer any de seguiment, mentre que els qui van ser excarcerats de manera definitiva són el 54,2% (vegeu Gràfic 22). Fins al segon any de seguiment tornen el 63,7% dels alliberats condicionals reincidents i el 77% dels alliberats definitius; fins al tercer any el 72,8% i el 89,1%, respectivament. Fins al quart any de seguiment la diferència és menor i ja han tornat el 89,2% dels primers i el 95,5% els segons. Les corbes es fan equivalents a partir del cinquè any de seguiment.

Gràfic 22. Distribució acumulada de les persones reincidentes segons el temps que triguen a tornar a ingressar en presó per una nova causa. Diferències entre els excarcerats en llibertat condicional i els excarcerats en llibertat definitiva. La diferència entre les corbes és estadísticament significativa.

5.9 Edat quan l'excarceració

Amb la finalitat de conèixer les variables relacionades amb la reincidència en funció de l'edat amb què els interns van ser excarcerats de la *condemna base* l'any 1997, s'han creat dos grups: (1) els qui van sortir de la *condemna base* amb una edat inferior o igual a la mitjana (33,4 anys) i (2) els qui van ser excarcerats amb edats superiors a aquesta mitjana.

De l'anàlisi es desprèn que els qui van sortir de la *condemna base* essent més joves, són més reincidentes que els qui van sortir posteriorment. La taxa de **reincidència** dels primers és del 42,5% mentre que la dels segons és del 30,2% (diferència estadísticament significativa, vegeu Taula 71).

Taula 71. Distribució dels qui van sortir de la *condemna base* abans de l'edat mitjana (33,4 anys) i dels qui van sortir més tard segons si han reïncidit o no. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Reincidència	Edat quan la sortida de la <i>condemna base</i>				Total	
	Fins als 33,4 anys		Més de 33,4 anys		N	%
	N	%	N	%		
Reincident	385	42,5%	196	30,2%	581	37,4%
No reincident	520	57,5%	454	69,8%	974	62,6%
Total	905	100,0%	650	100,0%	1.555	100,0%

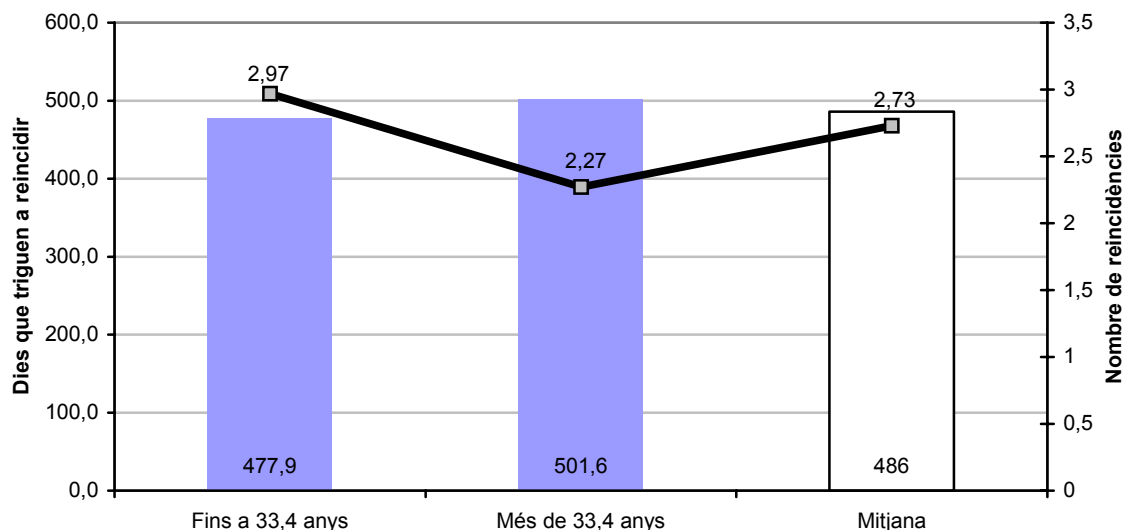
Chi-quadrat	Valor	Sig.
	24,805	0,000

Aquestes persones que van sortir més joves de la *condemna base* indiquen freqüències més elevades de **retorn posterior a presó** (vegeu Taula 72), tant si es tracta de causes exclusivament noves (25,6% enfront el 19,2% dels qui van sortir de la *condemna base* essent més grans), com si es tracta de causes antigues (15,87% *versus* 12,5%), com si es tracta de causes noves i antigues (16,9% enfront 10,9%).

Taula 72. Distribució dels qui van sortir de la *condemna base* abans de l'edat mitjana (33,4 anys) i dels qui van sortir més tard segons si han tornat a presó després de la *condemna base*. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

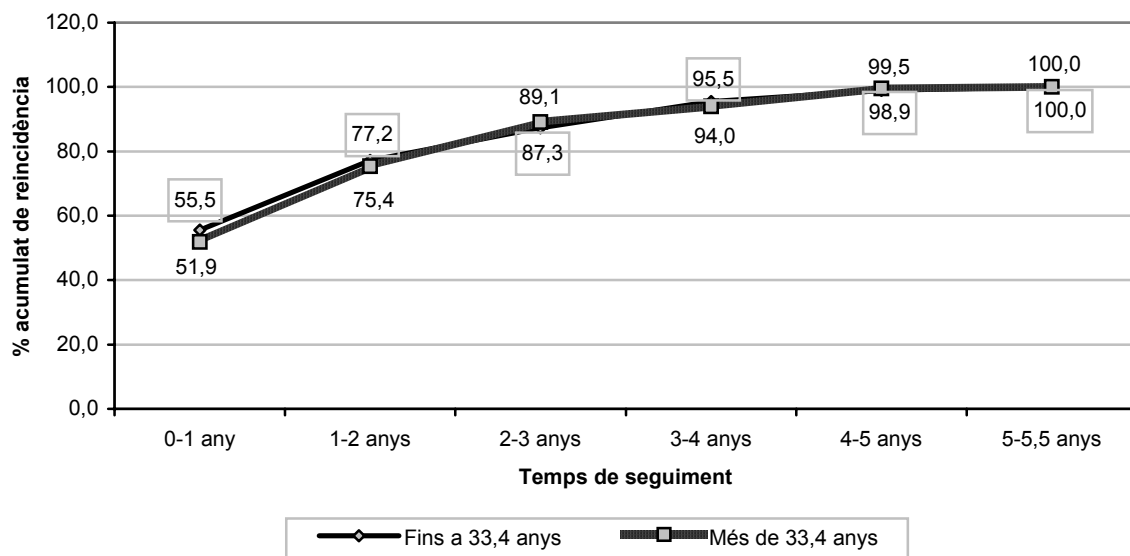
Torna a presó després de la <i>condemna base</i>?	Edat quan la sortida de la <i>condemna base</i>				Total	
	Fins als 33,4 anys		Més de 33,4 anys		N	%
	N	%	N	%		
No torna	377	41,7%	373	57,4%	750	48,2%
Sí, per causes noves	232	25,6%	125	19,2%	357	23,0%
Sí, per causes antigues	143	15,8%	81	12,5%	224	14,4%
Sí, per causes noves i antigues	153	16,9%	71	10,9%	224	14,4%
Total	905	100,0%	650	100,0%	1.555	100,0%
Chi-quadrat	Valor		Sig.			
	38,697		0,000			

Pel que fa al **temps que** els reincidents de cada grup **triga a tornar a presó** per una causa nova, els qui van ser excarcerats més joves retornen abans (477,9 dies de mitjana *versus* 501,6 dies dels més grans, diferència no significativa). Tanmateix, sí que hi ha diferències significatives quan es tracta del nombre de **multireincidències** de cada col·lectiu: els excarcerats més joves retornen a presó per una nova causa una mitjana de 2,97 vegades, enfront 2,27 vegades dels qui van sortir de la *condemna base* amb més edat (vegeu Gràfic 23).

Gràfic 23. Nombre de dies que, els reincidents, han trigat a reingressar a presó per una nova causa i nombre de reincidències comeses. Dades segons l'edat quan l'excavceració de la *condemna base* i mitjanes del total de persones reincidents. És significativa la diferència quant al nombre de reincidències. Tanmateix, no és significativa la diferència quant al temps que triguen a ingressar en presó per una nova causa. 33,4 anys és la mitjana d'edat d'excavceració de la *condemna base*.

Per concloure, no hi ha diferències quan al **moment en què es produeix la reincidència**. En el Gràfic 24 s'evidencia que ambdues corbes de reincidència en el temps són pràcticament coincidents. Així, els reincidents que van ser excavcerats de la *condemna base* amb 33,4 anys o menys tornen a presó per una nova causa amb una temporalitat similar a la dels que van ser excavcerats amb més de 33,4 anys.

Gràfic 24. Distribució acumulada de les persones reincidents segons el temps que triguen a tornar a ingressar en presó per una nova causa. Diferències segons l'edat d'excarceració.

5.10 Diferències entre reincidents i no reincidents

5.10.1 Característiques individuals

Pel que fa al **gènere**, són més les dones en el grup de no reincidents (9,5%) que en el grup de reincidents (6,4%). Per contra, són més els homes en el grup de reincidents (93,6%), que en el de no reincidents (90,5%) (Taula 73).

Taula 73. Distribució dels reincidents i no reincidents segons el gènere. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Sexe	Segons la reincidència				Total	
	Reincident		No reincident		N	%
	N	%	N	%		
Home	544	93,6%	881	90,5%	1.425	91,6%
Dona	37	6,4%	93	9,5%	130	8,4%
Total	581	100,0%	974	100,0%	1.555	100,0%
Chi-quadrat	Valor				Sig.	
	4,803				,028	

Quant a la **nacionalitat**, si bé no s'ha trobat diferències significatives entre espanyols i estrangers (sig = 0,080, Taula 74), sí que se n'han trobat en fer una anàlisi per àrees geogràfiques de procedència. Els centro

i sudamericans i, sobre tot, els magribins, són col·lectius sobrerrepresentants entre els reincidents. Aquests últims representen l'11,4% dels reincidents, mentre que només són el 8,4% de la població estudiada (Taula 75).

Taula 74. Distribució dels reincidents i no reincidents segons la seva condició d'espanyols o estrangers. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Espanyol o estranger	Segons la reincidència				Total	
	Reincident		No reincident		N	%
	N	%	N	%		
Espanyol	462	79,5%	809	83,1%	1.271	81,7%
Estranger	119	20,5%	165	16,9%	284	18,3%
Total	581	100,0%	974	100,0%	1.555	100,0%
Chi-quadrat	Valor				Sig.	
	3,058				0,080	

Taula 75. Distribució dels reincidents i no reincidents segons l'àrea geogràfica de procedència. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Àrea geogràfica de procedència	Segons la reincidència				Total	
	Reincident		No reincident		N	%
	N	%	N	%		
Àfrica (llevat el Magrib)	13	2,2%	21	2,2%	34	2,2%
Amèrica Central i del Sud	14	2,4%	17	1,7%	31	2,0%
Europa Est			2	,2%	2	,1%
Europa Occidental (espanyols exclosos)	18	3,1%	58	6,0%	76	4,9%
Magrib	66	11,4%	64	6,6%	130	8,4%
Pròxim Orient	8	1,4%	3	,3%	11	,7%
Espanya	462	79,5%	809	83,1%	1.271	81,7%
Total	581	100,0%	974	100,0%	1.555	100,0%
Chi-quadrat	Valor				Sig.	
	25,044				0,000	

5.10.2 Els antecedents

Respecte a l'edat d'ingrés en presó per primera vegada, els reincidents van iniciar-se molt més joves que els no reincidents, amb unes mitjanes de 24,9 i 29,5 anys, respectivament (Taula 76).

Taula 76. Comparació de les mitjanes de les categories de la variable "Reincidència". En la columna "variable" es relacionen les variables quantitatives analitzades. La columna "mitjana" informa de les mitjanes de les variables relacionades. Les columnes de les diferents categories de la variable qualitativa estudiada recullen les mitjanes de les variables quantitatives obtingudes per a cada categoria, mitjanes que són l'objecte de la comparació. La columna "t" informa de l'estadístic de la prova T-test que determina si hi ha diferències entre les mitjanes. La columna "Sig" conté el nivell de significació de les diferències. Aquestes dues últimes columnes només són informades quan hi ha diferències significatives entre les mitjanes de les categories.

Variable	Mitjana	Reincidència		t	Sig
		Sí	No		
Edat quan el primer ingrés en presó (anys)	27,8	24,9	29,5	9,476	0,000
Ingressos previs en presó	3,61	5,2	2,6	-11,741	0,000
Estada prèvia en presó (dies)	371,65	551,8	264,2	-8,218	0,000

Quant als antecedents d'**estada prèvia en presó**, el 22,8% dels no reincidents no va ingressar mai a presó prèviament, percentatge que es redueix a la meitat (11,2%) en el cas dels reincidents. Pel contrari, el 61,8% dels reincidents tenen ingressos previs amb condemna, *versus* un 35% dels no reincidents (Taula 77). Pel que fa a l'estada prèvia sense condemna, el percentatge és més elevat entre els no reincidents (42,2%, *versus* 27%). Igualment, els reincidents tenen un nombre superior d'**ingressos previs en presó**: 5,2 *versus* 2,6 ingressos previs dels no reincidents. Pel que fa als **dies que van passar en presó** durant el *període pre*, els reincidents dupliquen els dies d'estada dels no reincidents: 551,8 enfront 264,2 dies (Taula 76).

Taula 77. Distribució dels reincidents i no reincidents segons si havien ingressat en presó prèviament a la *condemna base*. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Ha ingressat prèviament a presó?	Segons la reincidència				Total	
	Reincident		No reincident		N	%
	N	%	N	%		
No ha ingressat abans	65	11,2%	222	22,8%	287	18,5%
Sí, amb condemna	359	61,8%	341	35,0%	700	45,0%
Sí, sense condemna	157	27,0%	411	42,2%	568	36,5%
Total	581	100,0%	974	100,0%	1.555	100,0%
Chi-quadrat	Valor				Sig.	
	108,546				0,000	

5.10.3 La condemna base

El **nombre de causes** que componen la *condemna base* dels reincidents duplica les dels no reincidents. Els primers, informen d'una mitjana de 2,64 causes, mentre que els no reincidents tenen una mitjana d'1,8 causes (Taula 79).

Quant a la tipologia delictiva, el 67,3% dels reincidents i un 48,1% dels no reincidents han comès un delictes principal en la *condemna base* contra la propietat; el 12,9% els reincidents i el 26,7% dels no reincidents tenen un

delicte principal contra la salut pública; finalment, un 4,3% dels reincidents i un 8,3% dels no reincidents tenen com a delicte principal un fet contra les persones. Així, pel que fa als subjectes reincidents, estan sobrerepresentats els delinqüents contra la propietat, i pel que fa als subjectes no reincidents, hi ha una sobrerepresentació dels delinqüents contra la salut pública i contra les persones.

Taula 78. Distribució dels reincidents i no reincidents segons el delicte principal de la *condemna base*. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Delicte principal <i>condemna base</i>	Segons la reincidència				Total	
	Reincident		No reincident		N	%
	N	%	N	%		
Contra seg. Estat, Adm. púb., jurisd. militar, leg. especial	11	2,9%	34	3,8%	45	3,5%
Falsedats	7	1,9%	19	2,1%	26	2,0%
Contra patrimoni / propietat	251	67,3%	434	48,1%	685	53,7%
Contra llibertat sexual	8	2,1%	28	3,1%	36	2,8%
Contra Adm. De justícia	14	3,8%	26	2,9%	40	3,1%
Contra llib., seguretat, honor, seg. col·lectiva, ordre púb.	13	3,5%	30	3,3%	43	3,4%
Contra les persones / homicidi / lesions	16	4,3%	75	8,3%	91	7,1%
Contra salut pública / tinença drogues	48	12,9%	241	26,6%	289	22,8%
Faltes	5	1,3%	16	1,8%	21	1,6%
Total	373	100%	903	100%	1.276	100%
Chi-quadrat	Valor		Sig.			
	51,284		0,000			

Quant a les variables relacionades amb el règim de vida, els reincidents han passat una mitjana de dies en **règim tancat** que duplica la dels no reincidents: 10,8 *versus* 4,4. Exactament el contrari és el que passa quan es tracta del règim obert. El temps que els reincidents passen en **règim obert** en el decurs de la *condemna base* és menys de la meitat del temps que han passat els no reincidents: 50,5 dies enfront 121. Les diferències entre reincidents i no reincidents quant a aquestes dues variables, et temps passat en règim obert i el temps passat en règim tancat, impliquen també una diferència pel que fa a la **variació de la penositat**. El decrement en els reincidents ha estat de -14,4, mentre que en els no reincidents el decrement ha estat molt superior: -56,1. Igualment, els reincidents van gaudir de menys **dies de permís** durant la *condemna base*, la mitjana dels quals va ser de 15,4, enfront una mitjana de 28,1 dies de permís per als no reincidents.

Diferències significatives també són les que resulten del nombre d'incidents i del nombre de faltes en què els interns van incórrer en el decurs de la *condemna base*. Quant al **nombre d'incidents**, els

reincidents van participar en una mitjana de 0,68, mentre que els no reincidents informen d'un promig de 0,35. Pel que fa a les **faltes**, la mitjana dels reincidents és de 0,30 i de 0,18 la dels no reincidents (Taula 79). Tanmateix no hi ha cap diferència pel que fa a la intensitat de la gravetat de les faltes.

Taula 79. Comparació de les mitjanes de les categories de la variable "Reincidència". En la columna "variable" es relacionen les variables quantitatives analitzades. La columna "mitjana" informa de les mitjanes de les variables relacionades. Les columnes de les diferents categories de la variable qualitativa estudiada recullen les mitjanes de les variables quantitatives obtingudes per a cada categoria, mitjanes que són l'objecte de la comparació. La columna "t" informa de l'estadístic de la prova T-test que determina si hi ha diferències entre les mitjanes. La columna "Sig" conté el nivell de significació de les diferències. Aquestes dues últimes columnes només són informades quan hi ha diferències significatives entre les mitjanes de les categories.

	Variable	Mitjana	Reincidència		t	Sig
			Sí	No		
	Nombre de causes	2,04	2,64	1,80	-5,381	0,000
	Estada real (dies)	562,16	518,19	588,38		
	<i>Condemna base</i> (dies)	1.537,8	1676,75	1481,09		
Condemna base	Dies en règim tancat (total mostra)	6,81	10,8	4,4	-2,215	0,027
	Dies en règim obert (total mostra)	94,64	50,5	121	6,570	0,000
	Variació de la <i>penositat</i>	-40,5	-14,4	-56,1	-6,799	0,000
	Dies de permís (total mostra)	23,31	15,4	28,1	4,549	0,000
	Nombre d'incidents	0,47	0,68	0,35	-4,989	0,000
	Nombre de faltes	0,22	0,30	0,18	-2,732	0,006
	Intensitat de la gravetat de les faltes	2,18	2,2	2,16		
	Edat quan l'excarceració l'any 1997 (anys)	33,4	31,1	34,7	7,306	0,000

Quant a la **forma d'excarceració** de la *condemna base*, són més els que surten en llibertat definitiva entre els reincidents que entre els no reincidents: 9 de cada 10 reincidents i 1 de cada 3 no reincidents (vegeu Taula 81).

Una de les conclusions a les que podríem arribar en una primera lectura superficial dels resultats és que aplicar la llibertat condicional a una persona, millora per sí mateixa la probabilitat de no reincidència, com si el tipus d'excarceració fos una variable explicativa d'efecte directe sobre la variable explicada. Pensem que no és així. Hi ha un seguit de factors intervinents que es tenen en compte a l'hora de concedir o no la llibertat condicional. Aquests factors ja filtren d'una manera o altra a les persones condemnades, de manera que han de complir tot un seguit de requisits que donin una certa garantia d'èxit (valorat com a no reincidència) en la mesura proposada. D'aquesta manera, no tots els interns tenen les mateixes possibilitats de sortir en llibertat condicional. Una persona amb bon comportament i bon pronòstic té més possibilitats de sortir a prova i més possibilitats de no tornar a la presó, amb la qual cosa la sortida en llibertat condicional no seria una condició que explicaria la no reincidència.

En la Taula 80 es poden veure relacionades 3 columnes: (1) en la primera, es recull un seguit de variables que han relacionat significativament amb el tipus d'excrceració (segona columna) i el fet de reincidir o no reincidir (tercera columna); (2) la segona columna indica si hi ha relació entre cadascuna de les variables de la primera columna i el tipus d'excrceració; (3) La tercera columna indica si hi ha relació entre cadascuna de les variables de la primera columna i la reincidència.

Taula 80. Relació entre el perfil dels subjectes, el tipus d'excrceració i la reincidència.

	Variable	Tipus d'excrceració	Reincidència
Antecedents	Edat quan el primer ingrés en presó (anys)	Sí. Els LD van ingressar 4 anys més joves. Taula 46	Sí. Els reincidents ingressen 5 anys més joves. Taula 76
	Ingressos previs en presó	Sí. Surten més en LD els qui tenen antecedents previs amb condemna prèvia. Taula 47	Sí. Els reincidents tenen més ingressos previs amb condemna. Taula 77
	Estada prèvia en presó (dies)	Sí. Els LD quasi dupliquen el nombre de dies. Taula 46	Sí. Els reincidents dupliquen el nombre de dies. Taula 76
	Nombre de causes	No hi ha diferències significatives. Taula 49	Sí. Els reincidents acumulen més causes en la <i>condemna base</i> . Taula 79
	Delicte principal	Sí. Els LD, contra la propietat; els LC, contra la salut pública. Taula 48	Sí. Els reincident, contra la propietat; els no reincident informen de proporcions superiors en delictes contra les drogues i contra les persones. Taula 78
	Estada real (dies)	Sí. Els LD menys dies d'estada efectiva. Taula 49	No hi ha diferències significatives. Taula 79
Condemna base	<i>Condemna base</i> (dies)	Sí. Els LD menys dies de condemna. Taula 49	No hi ha diferències significatives. Taula 79
	Dies en règim tancat (total mostra)	No hi ha diferències significatives. Taula 49	Sí. Els reincidents més dies règim tancat. Taula 79
	Dies en règim obert (total mostra)	Sí. Els LD menys dies en règim obert. Taula 49	Sí. Els reincidents menys dies en règim obert. Taula 79
	Variació de la <i>penositat</i>	Sí. Els LD més <i>penositat</i> . Taula 49	Sí. Els reincidents més <i>penositat</i> . Taula 79
	Dies de permís (total mostra)	Sí. Els LD menys dies de permís. Taula 49	Sí. Els reincidents menys dies de permís. Taula 79
	Nombre d'incidents	No hi ha diferències significatives. Taula 49	Sí. Els reincidents acumulen més incidents. Taula 79
	Nombre de faltes	Si. Els LD més faltes. Taula 49	Sí. Els reincidents més faltes. Taula 79
	Intensitat de la gravetat de les faltes	Sí. Els LD més intensitat en la gravetat de les faltes. Taula 49	No hi ha diferències significatives. Taula 79
	Edat quan l'excrceració l'any 1997 (anys)	Sí. Els LD són excrcerats 4 anys més joves. Taula 49	Sí. Els reincidents són excrcerats 3,5 anys més joves. Taula 79

Com es pot veure, en quasi totes les variables hi ha coincidència entre perfil descrit a la primera columna de més risc, ser reincident i sortir en llibertat definitiva. Les persones que surten en llibertat definitiva són els que tenen una carrera delictiva més consolidada i que presenten pitjor comportament en la *condemna base*.

Finalment, els reincidents són excarcerats amb una mitjana de 31,1 anys, mentre que els no reincidents tenen 34,7 anys **d'edat quan són excarcerats** de la *condemna base*.

Taula 81. Distribució dels reincidents i no reincidents segons el tipus d'excarceració de la *condemna base*. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Tipus excarceració <i>condemna base</i>	Segons la reincidència				Total	
	Reincident		No reincident		N	%
	N	%	N	%		
Libertat condicional	57	10,7%	309	34,0%	366	25,3%
Libertat definitiva	478	89,3%	600	66,0%	1.078	74,7%
Total	535	100,0%	909	100,0%	1.444	100,0%
Chi-quadrat	Valor				Sig.	
	96,952				0,000	

6. Resultats (3): La predicció de la reincidència

6.1 El procediment

El model de regressió logística és, actualment, la manera més eficaç per estudiar la relació entre una o més variables explicatives i una variable explicada dicotòmica, si la finalitat és predir la variable explicada a partir de diverses variables explicatives. En el nostre cas, les variables explicatives són aquelles variables personals, penals i/o penitenciàries que poden estar exercint una influència sobre la posterior reincidència, essent la reincidència la variable explicada dicotòmica expressada en termes de sí/no.

El model, a més de permetre definir el perfil d'una persona reincident, permet predir o estimar la probabilitat que té una persona de reincidir en el delictes després de ser excarcerat en funció dels diferents valors que adopten el conjunt de les variables explicatives (*sexe, edat quan el primer ingrés a presó, nombre de faltes, tipus d'excarceració, delictes principal, etc.*).

Per a la construcció d'un model de regressió logística cal dur a terme tot un seguit de passes que conformen el complex procediment:

1. En primer lloc, cal determinar el nivell d'associació o explicació entre cada una de les variables explicatives i la variable explicada (reincidència) mitjançant una anàlisi univariable.
2. En segon lloc, és necessari un estudi del nivell de correlació entre totes les variables explicatives estudiades que han resultat explicatives de la variable explicada, amb la finalitat d'evitar la presència de multicolinealitat. De les correlacions de totes les variables amb tota la resta en direm interaccions.
3. Determinació del nivell d'associació entre les interaccions de variables explicatives no colineals (que no correlacionen entre sí) i les variables explicades mitjançant una anàlisi univariable.
4. Aplicació de l'estratègia de modelització estadística en l'anàlisi de les dades, la qual cosa representa abordar l'anàlisi de les dades des de

diferents models per arribar a seleccionar l'equació lineal de les variables que més i millor expliquin la reincidència.

6.1.1 Primer etapa: anàlisi univariable de les variables explicatives

En aquest apartat s'analitza la relació existent entre cada una de les variables explicatives i la variable explicada, això és s'estudia la relació i la seva intensitat entre les variables explicatives, com ara *sexe*, *àrea geogràfica de procedència*, *delicte principal*, etc., i el fet que l'intern hagi reincidit posteriorment (variable explicada). L'estudi d'aquesta relació i la seva intensitat deriva en conèixer quines són les variables explicatives que expliquen i prediuen el fet de reincidir. Aquesta anàlisi s'ha dut a terme mitjançant regressió logística univariant (d'una variable explicativa respecte a la explicada), malgrat que també es podien haver utilitzat altres proves estadístiques com ara *Chi-quadrat*.

L'anàlisi univariable s'ha dut a terme per a les variables recollides des de la Taula 5 a la Taula 7, incloses en l'apartat *Variables* de la pàgina 33, llevat de les variables *Nacionalitat* i *Espanyol/estrangers*, que ja estan representades en la variable *Àrea geogràfica de procedència*, i la variable *Tipus de delictes previs a la condemna base*. Així, s'han estudiat un total de 19 variables, els resultats de les quals respecte a la seva capacitat explicativa i predictiva de la reincidència es recullen en la Taula 82. D'aquest primer pas del procediment, 3 variables (*Total estada efectiva en la condemna base*, *Total condemna imposada en la condemna base* i *Gravetat de les faltes comeses*) han de ser descartades per a les posteriors anàlisis per tal que no han resultat ser explicatives de la reincidència.

Taula 82. Significació de les variables explicatives respecte a si es relacionen o no amb la reincidència. Són significatives aquelles variables amb un valor sig. $\leq 0,05$.

Variable	Wald	df	Sig
Edat quan el primer ingrés en presó	78,7941	1	0,0000
Nombre d'ingressos previs en presó	104,7232	1	0,0000
Dies d'estada prèvia en presó	55,2538	1	0,0000
Nombre de causes de la <i>condemna base</i>	23,0992	1	0,0000
Total estada efectiva en la <i>condemna base</i>	2,4700	1	0,1160
Total condemna imposada en <i>condemna base</i>	1,3466	1	0,2459
Dies en règim tancat	4,0168	1	0,0450
Dies en règim obert	38,6080	1	0,0000
Dies de permís gaudits	19,1447	1	0,0000
Nombre d'incidentes	21,6681	1	0,0000
Nombre de faltes	6,4279	1	0,0112
Gravetat de les faltes comeses	0,2426	1	0,6224
Edat quan surt de la <i>condemna base</i>	49,4933	1	0,0000

Variació de la <i>penositat</i>	37,7228	1	0,0000
Sexe	4,7270	1	0,0297
Àrea geogràfica de procedència	22,2509	6	0,0011
Tipus d'excrceració de la <i>condemna base</i> (llevat l'expulsió del país)	92,6988	3	0,0000
Tipus de delictes principal (<i>condemna base</i>)	196,3421	9	0,0000
Ha ingressat prèviament a presó?	103,9751	2	0,0000

6.1.2 Segona etapa: estudi de les correlacions entre les variables explicatives

Una anàlisi de la regressió logística, a més de contenir totes les variables explicatives que formen part del model, ha de contenir les interaccions que s'hi estableixen. Això és, si en l'anàlisi s'inclouen les variables sexe i àrea geogràfica de procedència, també s'ha de considerar la interrelació que s'estableix entre ambdues i com aquesta interrelació intervé en el model, és a dir, com el pes de la variable sexe va variant en funció dels diferents valors que pren la variable àrea geogràfica de procedència. Probablement, no explicarà la reincidència de la mateixa manera el fet que es tracti d'un home espanyol o que sigui un home magribí. Per expressar la idea matemàticament, i prenent les variables sexe i àrea geogràfica de procedència com a exemple, una equació de regressió logística es representa de la següent manera:

$$\text{Reincidència}(sí / no) = \alpha + (\beta_1 \text{Sexe}) + (\beta_2 \text{Àrea_geogràfica}) + (\beta_3 \text{Sexe} \times \text{Àrea_geogràfica})$$

On α és el terme independent o constant, β_1 representa el coeficient de regressió associat a la variable sexe i β_2 el associat a la variable àrea geogràfica de procedència, i, finalment, β_3 seria el coeficient de regressió associat a la interacció d'ambdues variables.

En el nostre cas, haurien de ser considerades les interaccions entre totes les variables explicatives, ja que en tots els casos hi ha raons per suposar que la influència d'una de les variables sobre la reincidència varia en funció del valor que assumeix qualsevol altra de les variables que es vol incloure en el model.

Tanmateix, es inviàble considerar totes les interrelacions atès que hi ha variables explicatives que manifesten una correlació significativa entre elles, això és, que una de elles varia en funció de la variació de l'altra. Quan es dóna aquesta colinealitat entre dues variables explicatives, la interacció que s'estableix entre elles no pot ser considerada en la recta de regressió, ja que si fos tinguda en compte, la recta de regressió es

caracteritzaria per una multicolinealitat que cal eliminar. Per a detectar les possibles fonts de multicolinealitat, s'han de calcular les correlacions entre totes les variables explicatives. S'informa dels resultats en la Taula 83.

Taula 83. Interaccions no colineals entre les variables explicatives. Les interrelacions que no han estat assenyalades són aquelles que correlacionen significativament per a $\alpha=0,05$ o $\alpha=0,01$.

	Dies d'estada en la <i>condemna base</i>	Condemna imposada	Dies en règim tancat	Dies en règim obert	Dies de permís	Nombre d'incidents	Nombre de faltes	Gravetat de les faltes	Edat quan l'excarceració de la <i>condemna base</i>	Variació de la <i>penositat</i>	Sexe	Àrea geogràfica de procedència	Tipus excarceració de la <i>condemna base</i>	Delicte principal de la <i>condemna base</i>	Ha ingressat prèviament a presó?	
Edat quan el primer ingrés en presó	x	x						x								
Nombre ingressos previs en presó			x								x	x			x	x
Dies d'estada prèvia en presó	x		x					x			x	x				
Nombre de causes cb								x	x	x			x	x	x	x
Dies d'estada en la <i>condemna base</i>								x			x	x			x	
Condemna imposada							x				x	x				
Dies en règim tancat				x	x			x			x	x	x	x	x	x
Dies en règim obert						x					x	x			x	x
Dies de permís						x	x				x	x			x	x
Nombre d'incidents											x	x	x	x	x	x
Nombre de faltes								x							x	x
Gravetat de les faltes									x			x			x	x
Edat quan l'excarceració de la <i>condemna base</i>												x			x	
Variació de la <i>penositat</i>												x			x	x
Sexe													x	x	x	x
Àrea geogràfica de procedència													x			

Un cop calculades les correlacions, es proposa fer una valoració de les relacions que s'estableixen entre totes les variables explicatives estudiades. La Taula 83 assenyala quines són les parelles de variables en què **no** es produeix una relació de colinealitat o correlació. Els quadres en blanc indiquen que entre aquelles variables existeix colinealitat, per la qual cosa la interrelació no ha de ser inclosa en el model de la recta de regressió logística.

Tota aquesta anàlisi de la colinealitat i no colinealitat entre variables explicatives és imprescindible per conèixer quines han de ser les interaccions que s'han d'incloure en els diferents models de regressió logística, juntament amb les variables explicatives que són explicatives de la reincidència analitzades en l'apartat anterior. Prèviament, però, a la incorporació de les interaccions en el model, es fa necessari conèixer fins a quin punt aquestes interaccions són explicatives de la variable explicada. De la mateixa manera que s'ha hagut de realitzar una anàlisi univariada de les variables explicatives per determinar quines són les que expliquen la variable explicada i, per tant, determinar quines són les que s'han d'incloure en el model de regressió logística, s'ha de determinar

quines són les interrelacions que, a més de ser no-colineals, influeixen en el fenomen estudiat (la reincidència). Aquesta influència o no es determinarà en el següent apartat.

6.1.3 Tercera etapa: anàlisi univariable de les interaccions

L'objectiu d'aquesta part del procediment és conèixer quines interrelacions entre variables explicatives són explicatives i predictives de la reincidència. Les interrelacions que han estat sotmeses a anàlisi són aquelles que, com hem vist en l'apartat anterior, no presenten una relació de colinealitat entre elles, és a dir, no correlacionen.

De totes les interrelacions que no presenten colinealitat, inclourem en els respectius models de regressió logística aquelles que són explicatives de la reincidència. Això és, es consideraran per a la construcció del model les interrelacions que estan influïent en el fet que un intern reincideixi després de la seva excarceració i que es recullen en la Taula 84.

Taula 84. Significació de les interaccions no colineals respecte a si es relacionen o no amb la reincidència. Són significatives aquelles interaccions amb un valor sig $\leq 0,05$.

Variable	Wald	df	Sig
Edat quan el primer ingrés en presó x total estada efectiva en la <i>condemna base</i>	12,2926	1	0,0005
Edat quan el primer ingrés en presó x total condemna imposada en <i>condemna base</i>	0,7104	1	0,3993
Edat quan el primer ingrés en presó x gravetat de les faltes comeses	3,4018	1	0,0651
Edat quan el primer ingrés en presó x tipus de delictes principal (<i>condemna base</i>)	212,9014	9	0,0000
Nombre d'ingressos previs en presó x Dies en règim tancat	2,6142	1	0,1059
Nombre d'ingressos previs en presó x Sexe	101,8024	1	0,0000
Nombre d'ingressos previs en presó x àrea geogràfica de procedència	31,4621	6	0,0000
Nombre d'ingressos previs en presó x tipus de delictes principal (<i>condemna base</i>)	19,2073	9	0,0235
Nombre d'ingressos previs en presó x ha ingressat prèviament a presó?	96,8576	1	0,0000
Dies d'estada prèvia en presó x total estada efectiva en la <i>condemna base</i>	15,8226	1	0,0001
Dies d'estada prèvia en presó x Dies en règim tancat	2,7400	1	0,0979
Dies d'estada prèvia en presó x gravetat de les faltes comeses	2,4745	1	0,1157
Dies d'estada prèvia en presó x Sexe	59,2326	1	0,0000
Dies d'estada prèvia en presó x àrea geogràfica de procedència	15,4956	6	0,0167
Nombre de causes de la <i>condemna base</i> x gravetat de les faltes comeses	0,0301	1	0,8623
Nombre de causes de la <i>condemna base</i> x edat quan surt de la <i>condemna base</i>	16,0668	1	0,0001
Nombre de causes de la <i>condemna base</i> x Variació de la <i>penositat</i>	2,0829	1	0,1490
Nombre de causes de la <i>condemna base</i> x tipus d'excarceració de la <i>condemna base</i> (llevat l'expulsió del país)	14,0781	3	0,0028
Nombre de causes de la <i>condemna base</i> x tipus de delictes principal (<i>condemna base</i>)	36,5296	9	0,0000
Nombre de causes de la <i>condemna base</i> x ha ingressat prèviament a presó?	22,1137	2	0,0000
Total estada efectiva en la <i>condemna base</i> x Nombre de faltes	10,0332	1	0,0015
Total estada efectiva en la <i>condemna base</i> x Sexe	0,8873	1	0,3462
Total estada efectiva en la <i>condemna base</i> x àrea geogràfica de procedència	13,2345	6	0,0395
Total estada efectiva en la <i>condemna base</i> x tipus de delictes principal (<i>condemna base</i>)	25,6656	9	0,0023
Total condemna imposada en <i>condemna base</i> x Nombre de faltes	7,8915	1	0,0050
Total condemna imposada en <i>condemna base</i> x Sexe	0,6831	1	0,4085
Total condemna imposada en <i>condemna base</i> x àrea geogràfica de procedència	7,6319	6	0,2663
Dies en règim tancat x Dies en règim obert	2,0945	1	0,1478
Dies en règim tancat x Dies de permís gaudits	2,6329	1	0,1047
Dies en règim tancat x gravetat de les faltes comeses	2,8511	1	0,0913
Dies en règim tancat x Sexe	4,2207	1	0,0399
Dies en règim tancat x àrea geogràfica de procedència	0,6967	5	0,9831
Dies en règim tancat x tipus d'excarceració de la <i>condemna base</i> (llevat l'expulsió del país)	3,6837	2	0,1585
Dies en règim tancat x tipus de delictes principal (<i>condemna base</i>)	5,7656	5	0,3297
Dies en règim tancat x ha ingressat prèviament a presó?	3,1823	2	0,2037
Dies en règim obert x Nombre d'incidents	2,0968	1	0,1476
Dies en règim obert x Sexe	31,0045	1	0,0000
Dies en règim obert x àrea geogràfica de procedència	7,0001	5	0,2206
Dies en règim obert x tipus de delictes principal (<i>condemna base</i>)	52,3465	9	0,0000
Dies en règim obert x ha ingressat prèviament a presó?	11,9817	2	0,0025

Dies de permís gaudits x Nombre d'incidents	3,5515	1	0,0595
Dies de permís gaudits x Nombre de faltes	3,7715	1	0,0521
Dies de permís gaudits x Sexe	13,4231	1	0,0002
Dies de permís gaudits x àrea geogràfica de procedència	5,4641	5	0,3619
Dies de permís gaudits x tipus de delictes principal (<i>condemna base</i>)	32,7985	9	0,0001
Dies de permís gaudits x ha ingressat prèviament a presó?	11,4406	2	0,0033
Nombre d'incidents x Sexe	20,5106	1	0,0000
Nombre d'incidents x àrea geogràfica de procedència	5,5427	5	0,3533
Nombre d'incidents x tipus d'excrceració de la <i>condemna base</i> (llevat l'expulsió del país)	18,5870	3	0,0003
Nombre d'incidents x tipus de delictes principal (<i>condemna base</i>)	17,3774	9	0,0431
Nombre d'incidents x ha ingressat prèviament a presó?	22,4907	2	0,0000
Nombre de faltes x gravetat de les faltes comeses	0,0052	1	0,9427
Nombre de faltes x tipus de delictes principal (<i>condemna base</i>)	5,5998	8	0,6920
Nombre de faltes x ha ingressat prèviament a presó?	3,3506	2	0,1873
Gravetat de les faltes comeses x edat quan surt de la <i>condemna base</i>	1,1377	1	0,2861
Gravetat de les faltes comeses x àrea geogràfica de procedència	1,1804	5	0,9467
Gravetat de les faltes comeses x tipus de delictes principal (<i>condemna base</i>)	19,8387	8	0,0110
Gravetat de les faltes comeses x ha ingressat prèviament a presó?	1,0577	2	0,5893
Edat quan surt de la <i>condemna base</i> x àrea geogràfica de procedència	19,8187	6	0,0030
Edat quan surt de la <i>condemna base</i> x tipus de delictes principal (<i>condemna base</i>)	195,7606	9	0,0000
Variació de la <i>penositat</i> x àrea geogràfica de procedència	5,3786	6	0,4963
Variació de la <i>penositat</i> x tipus de delictes principal (<i>condemna base</i>)	51,4846	9	0,0000
Variació de la <i>penositat</i> x ha ingressat prèviament a presó?	14,8624	2	0,0006
Sexe x tipus d'excrceració de la <i>condemna base</i> (llevat l'expulsió del país)	77,3347	3	0,0000
Sexe x tipus de delictes principal (<i>condemna base</i>)	125,3176	9	0,0000
Sexe x ha ingressat prèviament en presó?	106,5426	2	0,0000
Àrea geogràfica de procedència x tipus d'excrceració de la <i>condemna base</i> (llevat l'expulsió del país)	44,7923	13	0,0000

De les 67 interaccions no-colineals estudiades, 37 són explicatives de la reincidència. Aquestes 37 interaccions més les 16 variables explicatives que estan influent sobre la variable explicada estudiada, fan un total de 53 variables i interaccions que s'han de sotmetre a un rigorós i complex estudi que determinarà, finalment, quines formaran part de l'equació de regressió logística que més s'ajusta a les dades i millor explica la reincidència. A aquest complex estudi el denominarem "modelització" o creació del model de regressió logística.

6.1.4 Quarta etapa: estratègia de modelització

En aquest punt, atès que són conegudes les variables explicatives i les interaccions no colineals que expliquen i prediuen la reincidència, s'està en condicions de procedir a la determinació de l'equació de regressió logística.

Tanmateix, l'existència de 16 variables i 37 interaccions que han resultat explicatives de la reincidència afegeixen una gran complexitat al complicat procés de determinació de l'equació. Aquesta complexitat resideix en el fet que no es pot fer una anàlisi conjunta del total de 53 variables i interaccions ja que és un nombre elevat. Per aquest motiu, es fa necessària una estratègia d'anàlisi per procedir a la determinació de l'equació que més i millor ajusti les dades.

L'estratègia utilitzada consisteix a incloure en la mateixa anàlisi de regressió logística totes les variables i interaccions que han resultat

explicatives de la reincidència i que el seu nivell de significació és igual a 0,000 (el més elevat nivell de significació i, per tant, d'explicació).

La regressió logística s'ha dut a terme a partir del mètode *Forward Stepwise*, o d'incorporació progressiva de les variables explicatives en el model, i que consisteix en afegir (o excloure) els possibles predictors d'un en un, mantenir en el model els que són estadísticament significatius i descartar els que no ho són. L'ordre d'entrada de les variables explicatives en el model obeeix al grau de relació que s'estableix entre cada variable explicativa i la explicada, essent primeres les variables explicatives que més expliquen la variable explicada. D'aquesta manera, la regressió logística va generant un model, a cada pas inclou (o exclou) una variable nova, fins que troba el model que millor s'ajusta a les dades i que té una major capacitat predictiva.

L'anàlisi de la regressió logística es basa en l'elaboració de models matemàtics que descriuen la relació d'un conjunt de variables explicatives i la variable explicada. Per valorar quin és el millor model matemàtic, en primer lloc, cal analitzar la bondat d'ajust del model a les dades i, en segon lloc, l'eficàcia o capacitat predictiva del model. Pel que fa a la bondat d'ajust del model a les dades, atès que en el nostre cas poden haver-hi models amb una variable explicativa quantitativa, farem servir l'estadístic χ^2 de *Hosmer i Lemeshow*. Per determinar si la bondat d'ajust del model a les dades és adequada, els valors de χ^2 han de ser petits, i han d'anar associats a valors elevats de significació estadística (α). En segon lloc, per determinar l'eficàcia o capacitat predictiva del model, utilitzarem el que es denomina *taula de classificació*, mitjançant la qual s'obté informació del percentatge de casos o subjectes que el model classifica de manera correcta, és a dir, els casos que, són reincidents i que el model classifica realment com a tals i els que no ho són i el model classifica com a no reincidents; o el que és el mateix, el percentatge de prediccions del model que són coincidents amb la realitat. Habitualment, un model que classifiqui de manera correcta el 65% dels casos, pot ser interpretat com un model que ajusta de manera adequada les dades.

El resultat de la regressió logística inclou 6 variables i interaccions en la recta de regressió: *Edat quan el primer ingrés en presó*, *Nombre d'incidents*, *Tipus d'excarceració de la condemna base*, *Nombre ingressos previs en presó x Sexe*, *Dies d'estada prèvia en presó x Sexe* i, finalment, *Nombre de causes en la CB x Ha ingressat prèviament a la presó?* La recta classifica correctament el 74,23% de les dades i té una elevada bondat d'ajust (valor baix de χ^2 i elevat d' α).

Taula 85. Variables incloses en l'equació (última columna). Les columnes 1 i 2 informen dels estadístics de Hosmer i Lemeshow. La columna 3 informa del percentatge de classificació correcta.

Bondat d'ajust de Hosmer i Lemeshow		% classificació correcta	Variables i interaccions incloses en la regressió	Variables incloses en l'equació
χ^2	α			
8,452	0,391	74,4%	Totes les variables i interacció la significació de Wald de les quals sigui igual a 0,000	Nombre d'incidentes Tipus d'excarceració de la <i>condemna base</i> Edat quan el primer ingrés en presó Nombre ingressos previs en presó x Sexe Dies d'estada prèvia en presó x Sexe Nombre de causes en la CB x Ha ingressat prèviament a la presó?

L'equació derivada, amb una elevada bondat d'ajust, classifica correctament el 74,4% dels casos. Cal aclarir, però, que aquest percentatge de classificació general és molt més gran quan classifica els subjectes no reincidents, amb un nivell d'encert del 94,3%, és a dir, el 94,3% dels interns que han resultat no reincidents són classificats correctament com a no reincidents en aplicar l'equació. És important aquest fet en tant que la fórmula predictiva té més capacitat per predir aquells subjectes que seran no-reincidents que aquells altres que seran reincidents, fet que disminueix el risc de classificar i/o etiquetar de manera inadequada a un no-reincident que després esdevingui reincident: quan un intern sigui etiquetat com a no-reincident, en aplicació de l'equació resultant, l'encertarem en un 94,3% dels casos. Contràriament, el percentatge de classificació correcta dels subjectes reincidents és només del 23,4%, la qual cosa significa que quan un intern sigui classificat com a reincident, aquest serà el percentatge d'encert. Així, la nostra equació resulta adequada per a la predicció de la no-reincidència.

L'equació que ha resultat de la regressió logística quedaria expressada de la següent manera:

$$\begin{aligned}
 \text{Re incidència}(sí / no) = & \alpha + (\beta_1 \text{Nombre_incidentes}) + (\beta_2 \text{Tipus_excarceració_CB}) + \\
 & + (\beta_3 \text{Edat_quan_primer_ingrés}) + (\beta_4 \text{Nombre_ingressos_previs} \times \text{Sexe}) + \\
 & + (\beta_5 \text{Dies_estada_prèvia} \times \text{Sexe}) + (\beta_6 \text{Nombre_causes_CB} \times \text{Ingres_previ_en_presó?})
 \end{aligned}$$

Sent α un valor constant,

B_1 el coeficient de regressió associat a la variable *Nombre d'incidentes*,

β_2 el coeficient de regressió associat a la variable *Tipus d'excrceració de la condemna base*,

β_3 el coeficient de regressió associat a la variable *Estat quan el primer ingrés en presó*,

β_4 el coeficient de regressió associat a la interacció de les variables *Nombre d'ingressos previs en presó x Sexe*

β_5 el coeficient de regressió associat a la interacció de les variables *Dies d'estada prèvia en presó x Sexe*

β_6 el coeficient de regressió associat a la interacció de les variables *Nombre de causes en la CB x Ha ingressat prèviament en presó?*.

6.2 La predicció de la reincidència

Ara ja sabem quines són les variables que, en relació i/o en interacció unes amb les altres, estableixen el perfil del intern reincident i tenen la capacitat de predir la reincidència futura d'un pres o, més ben dit, la no-reincidència futura. Abans, però, d'establir i perfilar més a fons el perfil del reincident, cal endinsar-nos en unes necessàries consideracions prèvies.

6.2.1 Algunes consideracions sobre el càlcul de probabilitats

En primer lloc, destacarem que el càlcul de les probabilitats ve definit per la fórmula:

$$pr\{reincidència\} = \frac{e^z}{1 + e^z}$$

o, el que és el mateix

$$pr\{reincidència\} = \frac{1}{1 + e^{-z}}$$

on e és la base dels logaritmes naturals, el valor de la qual és 2,718281828

i z és l'equació lineal

$$z = \alpha + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \dots + \beta_n X_n$$

i, on

α és el valor de la constant

$\beta_1, \beta_2, \beta_3$ i β_n són els coeficients que estima el model a partir de les dades

X_1, X_2, X_3 i X_n són les variables explicatives (o interaccions entre variables) determinades en cada model.

També cal aclarir que si la probabilitat de reincidir és $pr\{reincidència\}$, la probabilitat de no fer-ho és $pr\{no\ reincidència\} = 1 - pr\{reincidència\}$.

6.2.2 L'equació que prediu la reincidència

L'anàlisi de la regressió logística ens ha determinat:

1. d'una banda, quines són les variables explicatives de la reincidència que formen part del model, és a dir, les variables explicatives i interaccions que conformen l'equació lineal que millor ajusta les dades;
2. d'altra banda, proporciona el valor α , que és el valor constant de l'equació, i els valors β , que són els coeficients de les diferents categories de les variables.

Quant a la recta o equació lineal que prediu la reincidència, hem trobat que és la següent, com ja s'ha recollit anteriorment:

$$\begin{aligned} \text{Reincidència}(sí / no) = & \alpha + (\beta_1 \text{Nombre_incidents}) + (\beta_2 \text{Tipus_excarceració_CB}) + \\ & + (\beta_3 \text{Edat_quan_primer_ingrés}) + (\beta_4 \text{Nombre_ingressos_previs} \times \text{Sexe}) + \\ & + (\beta_5 \text{Dies_estada_prèvia} \times \text{Sexe}) + (\beta_6 \text{Nombre_causes_CB} \times \text{Ingres_previ_en_presó?}) \end{aligned}$$

Quant al valor d' α , que es manté constant en la recta, l'anàlisi de regressió logística ha determinat que és -0,265 (vegeu Taula 86). Pel que fa als diferents valors β , cada variable en té un, quan es tracta de variables quantitatives, i diversos, quan es tracta d'una variable categòrica. En aquest cas, si la variable és categòrica, el valor β és diferent per a cada categoria de la variable.

En el nostre cas, la variable *Tipus d'excarceració de la condemna base* és categòrica. La categoria 1 (que representa l'excarceració en llibertat condicional), té associat el valor $\beta = -0,953$, mentre que la categoria 2 (que representa l'excarceració per llibertat definitiva) té un valor $\beta = 0$, ja

que es tracta de la categoria de referència per a fer els càlculs. Això és, aquesta variable considera una última categoria (la 2, en aquest cas) per a la qual no hi ha coeficient β , atès que és la categoria de referència de tota la resta de categories. Els coeficients β estan calculats en base a la comparació que s'estableix entre cada categoria i la categoria de referència. Per tant, no hi ha coeficient β per a les últimes categories de les variables explicatives categòriques.

Un cop que s'han determinat les variables que inclou l'equació lineal determinada per la regressió logística i un cop que es coneix la constant α i els coeficients β de les diferents variables i categories incloses en l'equació, només cal fer les substitucions oportunes de la manera que a continuació es detalla i s'exemplifica.

Taula 86. Valors resultants de la regressió logística.

Variable	β	Constant (α)
Nombre d'incidents	0,148	
Tipus d'excarceració de la CB (llibertat condicional)	-0,953	
Tipus d'excarceració de la CB (llibertat definitiva)	0	
Edat quan el primer ingrés en presó	-0,036	
Nombre d'ingressos previs en presó x Sexe (home)	0,090	
Nombre d'ingressos previs en presó x Sexe (dona)	0	
Dies d'estada prèvia en presó x Sexe (home)	0,0004	-0,265
Dies d'estada prèvia en presó x Sexe (dona)	0	
Nombre de causes en la CB x Ha ingressat prèviament en presó (No)	0,193	
Nombre de causes en la CB x Ha ingressat prèviament en presó (Sí, amb condemna)	-0,024	
Nombre de causes en la CB x Ha ingressat prèviament en presó (Sí, sense condemna)	0	

Suposem dos interns, l'A i el B, els quals tenen els valors en les variables que conformen la nostra equació detallats en la Taula 87.

Taula 87. Variables de l'equació que prediu la reincidència i valors que prenen per als dos interns de l'exemple.

Variables	Intern A	Intern B
Edat quan el primer ingrés en presó	20 anys	40 anys
Nombre d'incidents	5 incidents	1 incident
Tipus d'excarceració de la CB	2 = llibertat definitiva	1 = llibertat condicional
Nombre d'ingressos previs en presó	5 ingressos	0 ingressos
Dies d'estada prèvia en presó	1.000 dies	100 dies
Nombre de causes en la CB	3 causes	1 causa
Ha ingressat prèviament en presó?	2 = sí, amb condemna	1 = no
Sexe	1 = home	2 = dona

Pel que fa a l'intern A, l'equació queda conformada de la següent manera:

$$Z_{reincidència_A} = -0,245^{27} + (0,148^{28} \times 5^{29}) - 0^{30} - (0,036^{31} \times 20^{32}) +$$

$$+ (0,090^{33} \times 5^{34}) + (0,0004^{35} \times 1.000^{36}) - (0,024^{37} \times 3^{38})$$

$$Z_{reincidència_A} = -0,245 + 0,74 - 0,72 + 0,45 + 0,4 - 0,072 = \underline{0,553}$$

Respecte a l'ítern B, l'equació seria:

$$Z_{reincidència_B} = -0,245^{39} + (0,148^{40} \times 1^{41}) - 0,953^{42} - (0,036^{43} \times 40^{44}) +$$

$$+ (0^{45} \times 0^{46}) + (0^{47} \times 100^{48}) + (0,193^{49} \times 1^{50})$$

$$Z_{reincidència_B} = -0,245 + 0,148 - 0,953 - 1,44 + 0,193 = \underline{-2,297}$$

²⁷ Valor de la constant α .

²⁸ Valor β associat a la variable *Nombre d'incidents*.

²⁹ Nombre d'incidents en què l'ítern A ha participat.

³⁰ Valor β associat a la categoria 2 (llibertat definitiva) de la variable *Tipus d'excarceració de la condemna base*.

³¹ Valor β associat a la variable *Edat quan el primer ingrés en presó*.

³² Edat de l'ítern A quan va ingressar per primera vegada en presó.

³³ Valor β associat a la variable *Nombre d'ingressos previs en presó* quan la variable *Sexe* pren el valor 1 (home).

³⁴ Nombre d'ingressos previs en presó de l'ítern A.

³⁵ Valor β associat a la variable *Dies d'estada prèvia en presó* quan la variable *Sexe* pren el valor 1 (home).

³⁶ Dies d'estada prèvia en presó de l'ítern A.

³⁷ Valor β associat a la variable *Nombre de causes en la CB* quan la variable *Ha ingressat prèviament en presó?* pren el valor 2 (Sí, amb condemna).

³⁸ Nombre de causes en la CB de l'ítern A.

³⁹ Valor de la constant α .

⁴⁰ Valor β associat a la variable *Nombre d'incidents*.

⁴¹ Nombre d'incidents en què l'ítern B ha participat.

⁴² Valor β associat a la categoria 1 (llibertat condicional) de la variable *Tipus d'excarceració de la condemna base*.

⁴³ Valor β associat a la variable *Edat quan el primer ingrés en presó*.

⁴⁴ Edat de l'ítern B quan va ingressar per primera vegada en presó.

⁴⁵ Valor β associat a la variable *Nombre d'ingressos previs en presó* quan la variable *Sexe* pren el valor 2 (dona).

⁴⁶ Nombre d'ingressos previs en presó de l'ítern B.

⁴⁷ Valor β associat a la variable *Dies d'estada prèvia en presó* quan la variable *Sexe* pren el valor 2 (dona).

⁴⁸ Dies d'estada prèvia en presó de l'ítern B.

⁴⁹ Valor β associat a la variable *Nombre de causes en la CB* quan la variable *Ha ingressat prèviament en presó?* pren el valor 1 (No).

⁵⁰ Nombre de causes en la CB de l'ítern B.

El resultat de l'equació lineal, la z , permet el càlcul de la probabilitat que un intern té de reincidir en el delictes de la següent manera, per a l'intern A i B, respectivament:

$$pr\{reincidència_A\} = \frac{e^z}{1+e^z} = \frac{e^{0,533}}{1+e^{0,533}} = 0,6348$$

$$pr\{reincidència_B\} = \frac{e^z}{1+e^z} = \frac{e^{-2,297}}{1+e^{-2,297}} = 0,0914$$

I, per tant, la probabilitat de no reincidir-ne es:

$$pr\{no_reincidència_A\} = 1 - pr\{reincidència_A\} = 1 - 0,6348 = 0,3652$$

$$pr\{no_reincidència_B\} = 1 - pr\{reincidència_B\} = 1 - 0,0914 = 0,9086$$

Respecte als subjectes A i B, podem concloure que el primer és potencialment reincident: la seva probabilitat de reincidir és de 0,6348, valor superior al llindar de 0,5 que marca la diferència entre els potencialment reincidents i els que no ho són. Contràriament, el subjecte B és potencialment no reincident, atès que la seva probabilitat de no reincidir és del 90,86% (o 0,9086).

Per als professionals que vulguin fer els seus propis càlculs, hem inclòs una plantilla de càlcul (vegeu Taula 88). Aquesta taula conté un seguit de cel·les que, per al correcte funcionament dels càlculs, han de ser traspassades a una fulla de càlcul (per exemple a l'Excel) de manera idèntica a com s'indica. Això és, la cel·la **A2**, per exemple, que conté el valor de la constant a , ha de ser escrita exactament en la cel·la **A2** de la fulla de càlcul. Les cel·les B2, D2, F2, H2, K2 i M2 contenen els valors dels diferents coeficients β . El coeficient de la última d'elles, la M2, s'ha de determinar segons les instruccions que consten en el peu de pàgina. Les últimes cel·les, la O2, P2 i Q2, contenen fórmules que han de ser transcrites en les cel·les corresponents de l'Excel tal i com s'indica. Les cel·les en blanc que es mantenen buides han de ser omplertes, en la fulla de càlcul, amb els valors respectius de les variables que conformen l'equació de la recta de regressió i que són *nombre d'incidentes en la condemna base, tipus d'excarceració, edat quan el primer ingrés en presó, sexe, nombre d'ingressos previs en presó, dies d'estada prèvia en presó,*

nombre de causes en la condemna base i el fet d'haver ingressat prèviament en presó amb condemna i sense condemna.

Taula 88. Taula per al càlcul de la probabilitat de reincidir i de no reincidir que té un intern en funció de les variables incloses en la recta de regressió logística. Les cel·les ombrejades són valors fixes. Les últimes 3 cel·les ombrejades contenen fórmules. Les cel·les en blanc s'han d'omplir amb el valor de les variables en funció de les característiques dels interns. La finalitat d'aquesta taula és copiar-la en una fulla de càlcul (com ara l'Excel).

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q
1	Constant (a)	Nombre d'incidents (β ₁)	Nombre incidents	Tipus d'excarceració de la CB (β ₂)	Tipus excarceració ⁵¹ de la CB	Edat quan el primer ingrés en presó (β ₃)	Edat quan el primer ingrés (en anys)	Nombre d'ingressos previs en presó x Sexe (β ₄)	Sexe ⁵²	Nombre d'ingressos previs en presó	Dies d'estada prèvia en presó x Sexe (β ₅)	Dies estada prèvia en presó	Nombre de causes en la CB x Ha ingressat prèviament en presó? (β ₆)	Nombre de causes en la CB	Z	Probabilitat de reincidir	Probabilitat de no reincidir
2	-0,265	0,148		-0,953		-0,036		0,090			0,0004		Vegeu peu ⁵³		Vegeu peu ⁵⁴	Vegeu peu ⁵⁵	=1-Q2

⁵¹ Escriure en la cel·la un dels següents valors: Llibertat condicional = 1 / Llibertat definitiva = 0

⁵² Escriure en la cel·la un dels següents valors: Home = 1 / Dona = 0

⁵³ Escriure en la cel·la un dels següents valors: No ha ingressat a presó prèviament = 0,193 / Si ha ingressat prèviament, amb condemna = -0,024 / Si ha ingressat prèviament, sense condemna = 0

⁵⁴ Escriure en la cel·la la següent fórmula (no oblideu el signe = al davant ni cap parèntesi; l'* és el signe del producte):
=A2+(B2*C2)+(D2*E2)+(F2*G2)+(H2*I2*J2)+(K2*L2*M2)+(N2*O2)

⁵⁵ Escriure en la cel·la la següent fórmula (no oblideu el signe = al davant ni cap parèntesi): **=EXP(P2)/(1+EXP(P2))**

La tasca és senzilla: només cal que substitueixi les cel·les els valors seguint les instruccions que s'han precisat. La primera fórmula (cel·la O2) calcula el valor z que permet fer la substitució en la fórmula

$$pr\{reincidència\} = \frac{e^z}{1 + e^z}. \text{ Som conscients de la dificultat que pot representar}$$

el càlcul d'una fórmula com aquesta, en què l'element fonamental és el número e . Hi ha diverses possibilitats de procedir a un càlcul d'aquest tipus però considerem que la manera més senzilla seria mitjançant una fulla de càlcul com ara *excel*, en què només caldria escriure $=EXP(0,4873)/(1+EXP(0,4873))$ en la cel·la corresponent; sent, en aquest cas, el valor de $z=0,4873$. EXP(valor de z) és l'expressió que utilitza el programa *excel* per elevar el número e a l'exponent z .

Queda palès que la probabilitat de reincidència (o de no reincidència) és el resultat de la interacció de les diferents variables i les seves categories, de tal manera que el fet que es doni una d'elles, per exemple que l'intern sigui un home, per si sola no explicaria la probabilitat de reincidència o de no reincidència, ja que entren en lloc tota la resta de variables.

Tanmateix, cada variable té un pes determinat en l'explicació de la reincidència. Aquest pes ve determinat pel coeficient β . Així, el *tipus d'excarceració de la condemna base* és la variable que més pes aporta a la fórmula, que es manifesta com a variable protectora⁵⁶ de la reincidència quan es dona la llibertat condicional. La següent variable, pel que fa al pes que aporta a la fórmula, és el nombre de causes que conformen la *condemna base* quan es dona la circumstància que l'intern no ha ingressat mai abans en una presó, sent un factor de risc⁵⁷ envers la reincidència. En tercer lloc, trobem el *nombre d'incidents* en la *condemna base*, també com a factor de risc. En quant lloc, un altre factor de risc és el *nombre d'ingressos previs* quan es tracta d'un intern home. Seguidament, en cinquè lloc, ens trobem amb l'*edat quan el primer ingrés en presó*, que es manifesta com a protectora de la contra la reincidència a mesura que el subjecte és més gran.

Finalment, val a dir que el tipus d'excarceració, el nombre d'ingressos previs en presó i els dies d'estada prèvia no aporten cap pes a la fórmula quan l'intern és una dona, per la qual cosa ser dona és clarament un factor protector contra la reincidència en el delictes.

⁵⁶ Les variables protectores són aquelles el coeficient β de les quals és negatiu.

⁵⁷ Les variables de risc de la reincidència són aquelles el coeficient β de les quals és positiu.

Per concloure aquest apartat, cal fer èmfasi en alguns aspectes. En primer lloc, la fórmula obtinguda mitjançant la regressió logística no inclou variables tan interessants, i segurament tan relacionades amb la reincidència, com les variables dinàmiques de les quals s'ha parlat en l'apartat 1.3.2, referides a factors laborals, de consum de drogues o de relacions familiars. La gran dificultat i el gran cost que hagués suposat la seva recerca han condicionat la seva exclusió en aquest estudi. Així, malgrat que la fórmula és incompleta, l'equació multivariable obtinguda només és efectiva si s'utilitzen les variables recollides en aquesta recerca.

En segon lloc, la inclusió de la variable *Tipus d'excarceració de la condemna base* en la regressió logística ha estat qüestionada per l'equip investigador fins a l'últim moment, per bé que finalment es va decidir la seva inclusió. Aquest fet ha estat degut a que probablement són les mateixes les variables que expliquen la reincidència que les que explicarien la sortida en llibertat condicional. Per bé que ens són desconeguts els criteris que apliquen el tècnics per a concedir la llibertat condicional, és raonable pensar que han de tenir en compte variables com ara els incidents en què els interns es veuen implicats o els seus antecedents penitenciaris. Per tot això, la presència en l'equació lineal de la variable *Tipus d'excarceració* serà vàlida només si els criteris tècnics actuals de concessió de la llibertat condicional es mantenen invariables.

7. Síntesi de resultats, conclusions i propostes

7.1 Síntesi de resultats

7.1.1 Quant el perfil de la població excarcerada l'any 1997

7.1.1.1. Característiques generals

- El 91,6% són homes i el 8,4% són dones.
- El 81,7% són espanyols i el 18,3% estrangers.
- La mitjana d'edat quan el primer ingrés en presó és de 27,8 anys, mentre que la mitjana d'edat en el moment de l'excarceració de la *condemna base* se situa en els 33,4 anys. Respecte a l'estudi de 1993, referent a la població excarcerada l'any 87, s'aprecia en totes les franges d'edat comparades un envelliment de la població penitenciària.
- Els interns que ingressen per primera vegada a presó molt joves es caracteritzen per:
 - Haver passat més dies en presó prèviament a la *condemna base* i tenir més ingressos previs.
 - Acumular més causes en la *condemna base*.
 - Tenir una major *penositat* en el compliment de la *condemna base*, que es concreta en menys dies de permís, més temps en règim tancat, menys temps en règim obert i estar implicat en més incidents i en més faltes.
- La majoria de persones havien tingut ingressos previs en presó (un 81,5%).
- La mitjana de condemna imposada pels jutges i tribunals és de 4,2 anys, malgrat que la mitjana de compliment real i efectiu és de 1,54 anys, la qual cosa representa un 36,7% del temps de condemna. Aquesta reducció de l'estada efectiva en presó respecte al temps de condemna pot ser explicada, al marge d'una eventual sortida en llibertat condicional, perquè no s'ha pogut discriminar i, per tant, considerar el temps passat com a preventiu per la mateixa causa que provoca la *condemna base*

quan entre l'estada com a preventiu i l'estada en la *condemna base* s'ha vist interrompuda per una llibertat provisional.

- En relació al nombre de causes que consten a la *condemna base*, el 67,3% només en té una.
- Els tipus de delictes principals pels qual han estat condemnats són, principalment, els delictes contra la propietat (53,7%), contra la salut pública (22,6%), contra les persones (7,1%) i contra la llibertat sexual (2,8%).
- Pel que fa als incidents protagonitzats per la mostra objecte d'estudi en el decurs de la *condemna base*, el 78,4% no en va protagonitzar cap.
- Un 88% dels interns no va tenir cap falta disciplinària.
- Un 3,5% va viure en règim tancat en algun moment de la *condemna base*, amb una mitjana de l'1,2% del temps de presó.
- Per contra, el 41,5% de la població estudiada va gaudir de règim obert, amb una mitjana del 16,8% del temps de presó.
- Un 44% de la població estudiada va gaudir de permisos de sortida i/o sortides programades, amb una mitjana de 23,3 dies de permís gaudit per cada subjecte.
- Quant a la manera en què va ser excarcerada, el 69,3% de la població va sortir en llibertat definitiva, un 23,5% en llibertat condicional i un 7,1% per altres motius.
- L'edat mitjana quan van ser excarcerats l'any 1997 se situa en els 33,4 anys, 5,6 anys de diferència amb l'edat mitjana del primer ingrés en presó.

7.1.1.2. Diferències entre homes i dones

- Les dones ingressen i surten de presó amb més edat que els homes.
- Proporcionalment hi ha més homes estrangers que dones estrangeres. Aquestes últimes provenen majoritàriament d'Amèrica central i del sud, mentre que el grup més nombrós entre els homes estrangers prové del Magrib, Àfrica i Europa Occidental.
- Els homes tenen major nombre de causes agrupades en la *condemna base* i se'ls imposa més temps de presó.

- Els tipus de delictes comesos varien en funció del gènere: els homes destaquen pels delictes contra la propietat i contra les persones i les dones pels delictes contra la salut pública.
- En conjunt, les dones han vist més reduïda que els homes la seva *penositat* en el compliment de la *condemna base*.

7.1.1.3. Diferències entre espanyols i estrangers

- Dins del col·lectiu d'estrangers, els orientals, magribins i africans són els que presenten més antecedents penitenciaris previs a la *condemna base*.
- El tipus de delictes comesos varien en funció de l'àrea geogràfica de procedència. Entre els espanyols els delictes més freqüents són els relacionats contra la propietat i contra les persones; els africans, llatinoamericans i europeus els delictes contra la salut pública; els magribins contra la propietat i contra les persones.
- Els espanyols, en relació amb els estrangers, acumulen més causes en la *condemna base*, cometen més faltes disciplinàries, tenen imposades condemnes més llargues i compleixen més temps efectiu de presó. Malgrat això, gaudeixen de més dies en règim obert i tenen menys *penositat* durant l'internament. Magribins i africans són els col·lectius que amb major proporció compleixen tota la pena i surten menys freqüentment en llibertat condicional.

7.1.1.4. Diferències pel que fa als antecedents penitenciaris

Les persones amb antecedents penitenciaris amb condemna prèvia presenten diferències significatives respecte als dos altres grups, els que tenen antecedents com a preventius i els que no tenen antecedents. Aquestes diferències es concreten en:

- Són més joves que la resta en el moment del seu primer ingrés a presó
- Tenen un major nombre d'ingressos previs i acumulen un major nombre de delictes en la *condemna base*.

- Els delictes que han comès són majoritàriament contra la propietat, que impliquen, però, condemes més curtes i en conseqüència passen menys temps efectiu en la presó.
- El temps efectiu de la *condemna base* el passen en un règim de major *penositat* i amb menys possibilitats de ser excarcerats en llibertat condicional.
- Entre els que no tenen antecedents destaquen els delinqüents contra la salut pública, contra les persones, i també els agressors sexuals.
- Entre els que tenen antecedents com a preventius destaquen els delinqüents contra la llibertat sexual.

7.1.1.5. Diferències en funció del tipus de delicte

Respecte a la condemna total imposada i el nombre de dies d'estada efectiva en la *condemna base*, el grup que ha comès delictes contra la llibertat sexual és el que més dies de condemna té i d'estada efectiva compleix, seguit del grup que ha comès delictes contra les persones, contra la salut pública i, finalment, contra la propietat.

7.1.1.6. Diferències en funció del tipus d'excarceració

- En el moment de l'excarceració, els alliberats condicionals són quasi 4 anys més grans de mitjana que els alliberats definitius.
- Les persones que van gaudir de la llibertat condicional són les que durant el compliment de la condemna van cometre menys faltes i menys greus, van gaudir de més dies de règim obert i de més dies de permís de sortida i en conjunt d'unes condicions de vida menys penoses.
- Contràriament, les persones que van sortir en llibertat definitiva, són les que han sortit més joves, tenen més antecedents amb condemna prèvia i han comès més delictes contra la propietat.

7.1.1.7. Diferències entre la població excarcerada l'any 1997 i la població excarcerada l'any 1987

- La població penitenciària s'ha envellit, ja que la mitjana d'edat del primer ingrés en presó és de 27,8 anys, l'any 1997, enfront els 25,7 anys

de la mostra de l'any 1987; d'altra banda, la mitjana d'edat d'excarceració de la condemna base és de 33,4 anys, l'any 1997, enfront els 30,7 anys de la mostra de l'any 1987.

- La carrera delictiva s'ha consolidat, ja que ha augmentat el percentatge d'ingressos previs en presó (81,5%, l'any 1997, enfront el 73,6% de l'any 1987) i el nombre de causes per les quals ingressen en la condemna base (el 32,7% informava de més d'una causa, l'any 1997, enfront el 22,5% de l'any 1987).
- Un altre punt que demostra aquesta consolidació de la carrera delictiva es que el percentatge d'interns amb 5 o més ingressos previs en presó duplica el percentatge de fa 10 anys: 28% *versus* 14% i, en el altre extrem, els que no han tingut cap ingrés previ ha disminuït en 7 punts respecte el percentatge de fa 10 anys: 19% enfront un 26% dels que van ser excarcerats l'any 1987.
- Ha canviat el tipus de delicte principal pel qual es compleix condemna, ja que ha disminuït el percentatge de delictes contra la propietat (53,7%, l'any 1997, i 73%, l'any 1987) i han augmentat els delictes contra la salut pública (22,6%, l'any 1997, i 9%, l'any 1987) i contra les persones (7,1%, l'any 97, i 5%, l'any 1987), mentre que els delictes contra la llibertat sexual s'han mantingut en proporcions similars (2,8% i 3%).
- Han sortit menys interns en llibertat condicional (23,5% l'any 1997 enfront 46% l'any 1987).

7.1.2 Quant a la reincidència

- En el decurs d'aquests 5 anys de seguiment, més de la meitat dels excarcerats l'any 1997 han tornat a reingressar a la presó: un 51,8%.
- Ara bé, que ho hagin fet per una causa comesa posterior a la seva excarceració situa la taxa real de reincidència penitenciària en el 37,4%.
- Malgrat que aquesta taxa s'ha mantingut molt semblant a la que es va donar en l'estudi anterior (el 37,9% pels excarcerats l'any 1987), un anàlisi més detallat de les dades indica que actualment són més els interns que tornen a presó després de l'excarceració de la condemna

base, ja que el percentatge de persones que ingressen posteriorment per una causa antiga s'ha duplicat respecte l'estudi anterior, i ha passat del 7,01% al 14,4% en 10 anys. Aquesta dada reforça la idea segons la qual la població reclusa té unes carreres delictives més intenses i estan més temps en contacte amb el sistema penitenciari.

- Pel que fa al nombre de vegades que els subjectes reincidents han tornat a presó per una causa nova, en el decurs d'aquest període de seguiment, la mitjana de reincidències per al total dels subjectes és d'1,02.
- Quant al temps que es triga a reincidir, els que han tornat a presó per una nova causa ho han fet 486 dies després de la seva excarceració (1 any i 4 mesos).
- Per intervals de temps, no hi ha diferències a destacar quant al moment en què es produeix la reincidència entre les dues recerques.
- Els homes són molt més reincidents (38,2%) que les dones (28,5%).
- No hi ha diferències quant a la reincidència entre espanyols i estrangers, però sí que hi són quan es detalla per col·lectius: els orientals (72,7%), els magribins (50,8%) i els llatinoamericans (45,2%) són els col·lectius més reincidents, fins i tot més que els espanyols (36,3%), mentre que la resta d'uropeus occidentals informen de les taxes més baixes de reincidència (23,7%).
- L'edat té a veure amb la reincidència: els més joves en entrar per primer cop en presó, reincideixen més (44,9% enfront del 26,0%), tornen abans (462,3 dies *versus* 548,4 dies) i són més multireincidents (2,98 *versus* 2,31).
- També passa el mateix quant l'edat d'excarceració: els més joves en sortir presenten una taxa de reincidència més alta (42,5% *versus* 30,2%) i per més causes (2,97 vegades *versus* 2,27).

- L'activitat delictiva després de l'excarceració de la *condemna base* és directament proporcional a l'activitat delictiva prèvia: són més reincidents els que tenen antecedents penitenciaris amb condemna (51,3%) que els que en tenen sense condemna (27,6%) o els que no tenen antecedents (22,6%).
- Les causes que conformen la *condemna base* dels reincidents dupliquen les causes dels no reincidents.
- Els dies passats en règim tancat dels reincidents duplica els dies passats pels no reincidents, mentre que els dies passats en règim obert i els dies de permís són menys de la meitat.
- Així, la *penositat* dels reincidents, en el decurs de la *condemna base*, és molt superior als no reincidents.
- El nombre d'incidents i de faltes és superior en el grup que posteriorment reincidirà. Tanmateix no hi ha cap diferència pel que fa a la gravetat de les faltes.
- Quant al delicte principal pel qual van estar a la presó en la *condemna base*, els condemnats per delictes contra la propietat són molt més reincidents (36,6%) que la resta: contra la salut pública (16,6%); contra les persones (17,6%), contra la llibertat sexual (22,2%).
- No s'ha trobat cap diferència quant a la condemna imposada ni quant a l'estada real en la *condemna base*. Així, penes més greus no redueixen el delicte.
- Entre els reincidents, és major el col·lectiu que va ser excarcerat de la *condemna base* en llibertat definitiva (44,3%) que en llibertat condicional (15,6%). També són els que reincideixen més vegades (2,95 ingressos posteriors de mitjana enfront 1,67 dels alliberats condicionals) i ho fan abans (476,2 dies enfront 702 dies dels alliberats condicional).
- També hi ha importants diferències quant al temps que triguen a reincidir: mentre que els que no tenien antecedents trigaven una mitjana

de 637,8 dies, els que tenien antecedents amb condemna només trigaven 433,6 dies.

- No s'ha trobat diferències pel que fa al temps que triguen a reincidir els diferents grups en funció del delictes principal

7.1.3 Quant a la predicció de la reincidència

De la revisió de la literatura es desprèn que els estudis sobre reincidència avaluen les relacions existents entre diferents tipus de variables, ja sigui del subjecte o relacionades amb els àmbits penal i penitenciari, i la reincidència, ja sigui penitenciària, penal o policial. Aquests estudis relacionen, una a una, les diferents variables explicatives amb la reincidència, com a variable explicada. Tanmateix, fins a la data, no s'havia avaluat la influència que les variables explicatives exerceixen sobre la reincidència des d'una vessant multivariable. Això és, com un conjunt de variables, que una a una són explicatives de la reincidència, donen una explicació del fenomen estudiat d'una manera conjunta, quan actuen interrelacionadament.

D'aquesta anàlisi multivariable, duta a terme a partir d'una regressió logística, s'ha obtingut una equació que permet predir, amb un nivell d'encert del 94,3% els subjectes que **no** seran reincidents i que s'expressa de la següent manera:

$$\begin{aligned} \text{Reincidència}(sí / no) = & \alpha + (\beta_1 \text{Nombre_incidentes}) + (\beta_2 \text{Tipus_excarceració_CB}) + \\ & + (\beta_3 \text{Edat_quan_primer_ingrés}) + (\beta_4 \text{Nombre_ingressos_previs} \times \text{Sexe}) + \\ & + (\beta_5 \text{Dies_estada_prèvia} \times \text{Sexe}) + (\beta_6 \text{Nombre_causes_CB} \times \text{Ingres_previ_en_presó?}) \end{aligned}$$

On els diferents valors de β són els coeficients associats a cada variable inclosa en l'equació i que indiquen el pes o capacitat predictiva que cada variable té sobre la reincidència penitenciària estudiada. Així, d'aquesta fórmula es conclou que de totes les variables analitzades en aquest estudi, només unes poques, de manera interrelacionada, tenen la capacitat de predir la reincidència. Aquestes variables són: *nombre d'incidentes, tipus d'excarceració de la condemna base, edat quan el primer ingrés en presó,*

nombre d'ingressos previs en presó, sexe, dies d'estada prèvia en presó, nombre de causes en la CB i, finalment, la variable ha ingressat prèviament en presó?

Una lectura de la fórmula de predicció indica la importància que els antecedents penitenciaris tenen sobre el fet que una persona pugui ser potencialment reincident o no-reincident: de les 8 variables implicades, 4 tenen a veure amb els antecedents penitenciaris (*edat quan el primer ingrés, nombre d'ingressos previs, dies d'estada prèvia i haver ingressat prèviament en presó*).

Pel que fa a la variable *tipus d'excarceració en la condemna base*, referida a la sortida en llibertat condicional o en llibertat definitiva, el coeficient β associat a la sortida en llibertat condicional (-0,953) indica que aquesta variable té una gran capacitat predictiva de la reincidència. Provablement, aquest resultat és, en part, a causa que els criteris que adopten els tècnics que concedeixen o no el benefici de la llibertat condicional, estan íntimament relacionats amb les variables que expliquen la reincidència. Evidentment, els interns amb una consolidada carrera delictiva tenen menys possibilitats d'obtenir la llibertat condicional que els qui no tenen un ampli historial d'antecedents penals-penitenciaris. Cal remarcar, també, que la variable tipus d'excarceració tindrà la capacitat predictiva obtinguda en la fórmula sempre que els criteris per a la concessió de la llibertat condicional no variïn dels aplicats a l'actualitat.

Altrament, l'equip investigador és plenament conscient de la importància que variables relacionades amb la vida familiar, laboral i de consum de drogues, entre d'altres, poden tenir sobre la reincidència i que, pels motius àmpliament explicats, no s'han pogut tenir en consideració en aquest estudi.

7.2 Revisió d'hipòtesi i conclusions

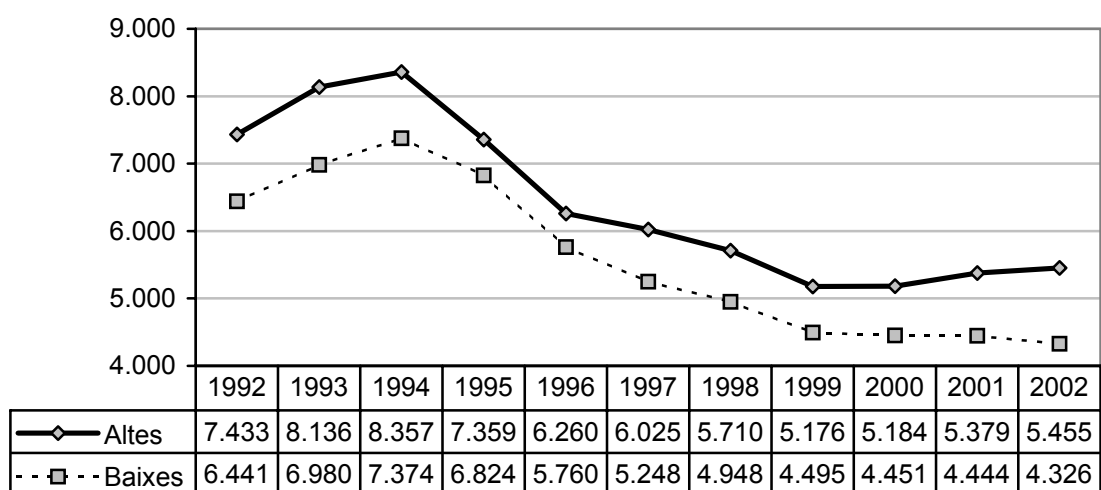
7.2.1 Revisió d'hipòtesi inicials

Primera hipòtesi plantejada:

La taxa de reincidència penitenciària haurà augmentat des de l'anterior estudi del 1993.

Aquesta primera i més important hipòtesi del nostre estudi estava motivada, fonamentalment, pel fet que en el decurs dels 10 anys

transcorreguts entre una investigació (Redondo, Funes i Luque, 1993) i una altra (aquesta) la població penitenciària ha crescut un 46%, passant de 4.147 interns, al febrer de 1988, a 6.034, al febrer de 1998. Aquest important creixement, juntament amb el fet que cada cop és menor la població general susceptible de començar les seves carreres delictives, a causa de la disminució de població jove en les piràmides d'edat, fan pensar que la reincidència penitenciària ha d'haver crescut per mantenir les presons cada cop més plenes. Tanmateix, el manteniment de la xifra de reincidència a l'entorn del 37% (37,4%, en el nostre estudi, 37,9%, en l'estudi de l'any 1993) tampoc no ha estat una dada inesperada. Un estudi dels ingressos en presó d'interns procedents de llibertat i les excarceracions d'interns cap a la llibertat que s'han produït en les presons de Catalunya en els últims anys, indica que si bé no han augmentat els ingressos, tampoc no ho han fet les excarceracions. És més, en els 11 anys compresos entre 1992 i 2002 les excarceracions mai no han superat la xifra d'encarcerament (vegeu el Gràfic 25). Així, any rera any, s'ha anat acumulant en les presons de Catalunya una quantitat d'interns que vindria representada per l'àrea continguda entre les dues línies del gràfic. Com a diferències màximes, es pot destacar els anys 1993 i 2002, en què la diferència entre les altes i les baixes va ser de 1.156 i 1.129 interns, respectivament.

Gràfic 25. Altes i baixes d'interns diferents (procedents o destinats a llibertat o per trasllat a altres CCAA). Dades facilitades per la Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil.

Una altra dada que explicaria el creixement de la població encarcerada és que, hi ha hagut una tendència al creixement de les condemnes més

elevades (vegeu el Gràfic 5), la qual cosa implica que els interns estiguin més temps en la presó. Així, si en la mostra d'excarcerats l'any 1987 hi van haver un 14% d'interns amb condemes de 6 anys o més, en la mostra d'aquest estudi, aquest percentatge ha estat del 32%.

Segona hipòtesi plantejada:

Els homes presenten major taxa de reincidència penitenciària que les dones.

Efectivament s'ha demostrat aquesta hipòtesi com queda recollir en la taula 45, on s'aprecia que la diferència percentual és de 10 punts entre la reincidència superior dels homes, de la que presenten les dones. A més, la variable sexe ha estat recollida en l'equació derivada de l'anàlisi de regressió logística, la qual cosa indica que és una de les 8 variables que, en interacció amb la resta, té la capacitat de predir la reincidència.

Tercera hipòtesi plantejada:

Els estrangers presenten una taxa més alta de reincidència

Una idea inicial en el plantejament d'aquesta hipòtesi era que els estrangers serien més reincidents a causa de no tenir les mateixes oportunitats de reinserció a la sortida de presó que les que pugui tenir una persona de nacionalitat espanyola. Tanmateix, la incapacitat de recollir dades sobre la reinserció dels subjectes de la mostra, ha fet que la hipòtesi quedi contrastada parcialment.

No s'ha demostrat, però, com es recull en la Taula 54, que la reincidència sigui major en el cas dels estrangers. S'ha de tenir en compte, d'altra banda, que es desconeix si molts d'aquests estrangers que van sortir de presó l'any 1997 continuen encara en el país o, pel contrari, l'han abandonat.

Ara bé, si s'analitza el col·lectiu d'estrangers per àrees geogràfiques (vegeu la Taula 56), sí que es trobem diferències força importants i significatives en funció de l'àrea de procedència. Així, els orientals, magribins i llatinoamericans presenten percentualment una diferència superior en la taxa de reincidència respecte dels espanyols de 46,4, 14,5 i 8,9 punts, respectivament.

Quarta hipòtesi plantejada:

Les persones amb antecedents penitenciaris tenen una taxa de reincidència penitenciària superior a les persones que no tenen ingressos previs a presó.

En la Taula 62 es recull la confirmació d'aquesta hipòtesi i es matisa en funció si els antecedents penitenciaris han estat com a preventiu o com a penat. En ambdós casos, tant els qui han estat prèviament en presó com a preventius com els que han estat com a penats, la taxa de reincidència penitenciària és superior a la informada pels qui no tenen antecedents penitenciaris. En el primer cas, els qui tenen antecedents penitenciaris com a preventius superen en 5 punts percentuals els qui no tenen antecedents penitenciaris (reincidència del 27,6% i del 22,6%, respectivament). En el segon cas, els qui tenen antecedents com a penats superen en 28,7 punts percentuals la taxa dels qui no tenen antecedents (reincidència del 51,3% i del 22,6%, respectivament).

Cinquena i sisena hipòtesi plantejades:

L'edat del primer contacte amb l'àmbit penitenciari té a veure amb la posterior reincidència penitenciària: con més jove s'ha produït aquest contacte amb el món penitenciari, més possibilitats hi ha de ser reincident

També en relació amb l'edat, com més jove se surt de la presó, més probabilitats hi ha de tornar-hi per una nova causa.

Efectivament es comproven ambdues hipòtesi, com es recull en la Taula 59 i en la Taula 71, respectivament. A més, s'ha pogut demostrar que la mitjana d'edat del primer ingrés en presó de les persones excarcerades l'any 97 és sensiblement diferent en funció de la seva *carrera delictiva*: mentre els que tenen antecedents com a penats és de 25,5 anys, els que tenen antecedents com a preventius és de 28 anys i els que no tenien antecedents és de 32,8 anys.

Setena hipòtesi plantejada:

Les persones que cometen delictes contra la propietat són les que tenen una taxa de reincidència penitenciària més alta.

Efectivament, s'ha comprovat aquesta hipòtesi, com queda recollit en la Taula 67. Les diferències són de 14,4, 19 i 20 punts percentuals per sota, per als grups contra la llibertat sexual, contra les persones i contra la salut pública, respectivament. No s'han obtingut diferències quant al nombre de reincidències o el temps que es triga a reincidir, per un delictes o un altre.

Vuitena hipòtesi plantejada:

Les persones que han tingut, en conjunt, durant el seu internament penitenciari, un règim de vida més penós tenen un perfil de major risc per tornar a reingressar a presó per una nova causa. Per contra, aquelles persones que han gaudit de major nombre de dies de permís, més dies en

règim obert, han protagonitzat menys incidents disciplinaris i han estat menys sancionats per aquestes causes que la mitjana de la població penitenciària, presenten un perfil de menys risc per tornar a reingressar a presó per una nova causa.

Es confirma aquesta hipòtesi. La Taula 79 recull les principals diferències estadísticament rellevants, que es donen entre el grup de reincidents i el de no-reincidents pel que fa al nombre de dies passats en règim tancat, en règim obert, dies de permís, variació de la *penositat*, nombre d'incidents i nombre de faltes.

Novena hipòtesi plantejada:

Les persones que surten abans en llibertat condicional tenen menys probabilitats de ser reincidents que les persones que surten al compliment de la condemna en llibertat definitiva

Es confirma la hipòtesi, tal i com es recull en la Taula 69, on es pot veure que la taxa de reincidents que han sortit en llibertat definitiva és del 44,3%, mentre que la dels que ho han fet en llibertat condicional és del 15,6%. D'altra banda, com es recull en la Taula 80, la concessió de la llibertat condicional va molt lligada al fet de presentar determinades variables que tenen a veure directament amb les probabilitats o no de reincidir.

7.2.2 Conclusions

Amb les conclusions següents volem plantejar les qüestions fonamentals que ens ha suggerit una lectura integrada de les múltiples dades que contempla aquest estudi. Es tracta d'una interpretació que sovint es transforma en el plantejament de noves hipòtesis de treball, que caldria contrastar i confirmar. Són conclusions que, d'altra banda, suggereixen, en alguns casos, propostes de millora o reflexions.

Conclusió 1: Hi ha una interrelació de factors que provoquen un manteniment de la taxa de reincidència en aquest estudi, respecte a la taxa obtinguda en la recerca anterior. Tanmateix, ambdues taxes s'explicarien de maneres diferents.

Com hem comentat en relació amb la primera hipòtesi de treball, a l'inici d'aquesta investigació vam pensar que la taxa de reincidència hauria augmentat, respecte a l'obtinguda a partir de la mostra de 1987. Els resultats ens han demostrat que no és així i que la taxa s'ha mantingut. Vegem, però, quins factors poden ajudar a entendre les condicions que propicien aquest manteniment.

Podríem parlar de tres tipus de factors. En primer lloc, aquells que, des d'aquest estudi, demostrem que afavoreixen un augment de la taxa de reincidència. En segon lloc, els que hem vist que afavoreixen una reducció d'aquesta taxa. Finalment, voldríem destacar els que consideràvem que farien augmentar la reincidència i, en canvi, l'estudi ha demostrat que no intervenen augmentant-la ni disminuint-la.

Com a factors afavoridors d'un augment en trobaríem dos: d'una banda, l'estudi mostra una clara relació entre els antecedents penitenciaris i la reincidència. El fet que la població excarcerada l'any 97 presenti una carrera delictiva més consolidada (més ingressos previs en presó, més causes acumulades en la *condemna base*) que la excarcerada l'any 87 fa pensar que la taxa de reincidència hauria de ser major en el nostre estudi que en l'anterior. I d'altra banda, el fet que l'any 97 surtin menys persones en llibertat condicional també sembla preconitzar un augment de l'índex de reincidència, ja que ser excarcerat en llibertat definitiva s'ha manifestat com un predictor clar de reincidència.

En segon lloc, hem de parlar dels dos factors que afavoririen una reducció de la taxa, segons aquesta investigació. En primer lloc, l'estudi mostra un clar envelliment de la població penitenciària, respecte a la recerca anterior. A la presó hi ha proporcionalment menys joves l'any 97 dels que hi havia l'any 87. Aquest fet, com dèiem, faria pensar en una reducció de la reincidència, ja que el col·lectiu de joves (noves incorporacions) disminueix i, a més, sol ser el col·lectiu més reincident. I en segon lloc, podem dir que la variable "tipus de delictes de la *condemna base*" podria jugar també a favor d'una reducció de la taxa, ja que el tipus delictiu més vinculat a la reincidència és el dels delictes contra la propietat, que han disminuït considerablement en aquest estudi, respecte a l'anterior.

Finalment, cal parlar de dos factors que, quan ens vam plantejar les hipòtesis d'aquesta recerca, feien pensar que incidirien en un augment de la reincidència i que, contràriament, no s'ha demostrat així en els resultats de la recerca:

- El fet que a la població excarcerada l'any 97 hi hagués més proporció d'estrangers feia pensar en un augment de la taxa de reincidència, degut a les difícils condicions d'integració d'aquest col·lectiu. Ja hem explicat, però, que els estrangers no han resultat ser, considerats conjuntament, més reincidents que els espanyols. Aquest és, però, un resultat que caldrà anar confirmant en estudis posteriors perquè, com hem vist, en una anàlisi de la reincidència de la població estrangera per àrees geogràfiques, les taxes són molt variables i, de fet, hi ha col·lectius efectivament molt més reincidents que el nacional.
- El fet que l'any 97 hi havia més persones a presó que l'any 87, tot i que el nombre de joves era inferior. Això feia pensar que la reincidència penitenciària havia d'haver crescut per mantenir les presons cada cop més plenes. Ara bé, diverses dades ens demostren que són altres els motius que porten a l'augment de la població penitenciària que no un increment de la taxa de reincidència, tal i com expliquem en l'apartat de comprovació de les hipòtesis inicials (hipòtesi 1).

Així doncs, entenem que són els quatre factors inicials: dos afavoridors de l'augment de la taxa de reincidència (la consolidació de la carrera delictiva i el decrement en l'aplicació de la llibertat condicional), i dos que n'afavoreixen la disminució (l'envelliment de la població penitenciària i la incidència del canvi dels tipus delictius); els únics que, des d'aquest estudi, servien per explicar el manteniment de la taxa de reincidència en el temps. Podríem llançar la hipòtesi que existeix una mena d'efecte compensador entre tots aquests factors.

Finalment, en l'encapçalat d'aquesta primera conclusió, introduíem també una altra idea que es desprèn del que hem anat apuntant fins ara: que no s'explica igual la reincidència en un o altre estudi. En l'actual la població reincident és una població més madura i amb una carrera delictiva més consolidada.

Conclusió 2: De totes les variables analitzades en podríem constituir tres grups, segons la seva capacitat explicativa i/o predictiva de la reincidència. El primer grup, que podria ser definit com el que té més pes per explicar i predir la reincidència, estaria conformat per les variables relatives als antecedents penitenciaris i a determinades característiques

dels subjectes. El segon grup podria estar format per variables que han resultat ser explicatives però sense el pes suficient com per ser predictives de la reincidència (no formen part de la l'equació de predicció). Finalment, hi hauria un tercer grup d'algunes variables que no hi incideixen.

En els quadres següents, ordenem les variables contemplades en aquest estudi segons aquests tres nivells d'incidència:

Bloc 1: variables altament predictoros de la reincidència

Relacionades amb les característiques del subjecte:

- el sexe
- el nombre d'incidents durant l'encarcerament, el nombre de causes per les quals compleix condemna i el tipus d'excarceració de la condemna base (que remetent a un determinat perfil més o menys conflictiu del subjecte)

Relacionades amb els antecedents penitenciaris:

- l'edat quan el primer ingrés en presó
- la variable ha ingressat prèviament a presó?, el nombre d'ingressos previs en presó, i els dies d'estada prèvia en presó

Bloc 2: variables explicatives de la reincidència

- l'àrea geogràfica de procedència
- el tipus de delictes principals de la *condemna base*
- els dies passats en règim tancat, en règim obert i els dies de permís gaudits
- la variació de la *penositat*
- el nombre de faltes
- l'edat quan l'excarceració de la *condemna base*

Bloc 3: variables que no tenen incidència en la reincidència

- la condemna imposada i el temps real complert
- la gravetat de les faltes comeses durant l'encarcerament

D'entre les variables del 1r bloc en destacaríem dues, perquè el seu alt pes explicatiu i predictiu es posa de relleu en la gran majoria d'estudis sobre la reincidència. En primer lloc, caldria parlar de la variable "edat quan el primer ingrés a presó", ja que com més jove s'és, més augmenta el risc de reincidència. Entenem que aquesta constatació fa destacar la importància de posar èmfasi en tota mena de mesures preventives dels comportaments antisocials entre els joves i de preveure sistemes específics d'intervenció amb els subjectes que entren primerencament en contacte amb el sistema penitenciari o, en general, amb mesures o penes privatives de llibertat.

En segon lloc, caldria destacar la variable gènere, ja que el fet de ser dona s'ha posat de manifest com un important factor que fa disminuir el risc de reincidència. Probablement, si les institucions d'execució penal van incorporant l'ús sistemàtic d'instruments de gestió del risc (en la línia que apuntàvem en la introducció d'aquest estudi) això facilitaria que des de les penes privatives de llibertat es pogués arriscar més amb les propostes d'evolució cap a l'exterior quan els interns són dones.

Conclusió 3: Ni les penes més llargues front les curtes, ni les complertes íntegrament front les que finalitzen en llibertat condicional, impliquen una reducció de la reincidència.

Amb aquesta conclusió volem constatar el que ja han dit abans altres recerques i experts: un càstig major, una pena més llarga, no té un major efecte dissuasiu cara a la comissió de nous delictes.

7.3 Propostes en l'àmbit de la recerca

1) La consideració principal que es desprèn d'aquest estudi és la necessitat d'investigar més en referència a tot l'àmbit de l'execució penal en general i al terreny penitenciari en particular. Aquesta constatació té múltiples implicacions, algunes de les quals comentarem en forma de proposta: la primera i fonamental és la necessitat de **millorar el sistema de recull de dades** sobre els subjectes objecte de la intervenció en aquests àmbits, ja que és primordial que la informació de base sigui

extensa i de qualitat per poder dur a terme estudis complets i que contribueixin a una millora real dels serveis vinculats a l'execució penal a Catalunya. Amb aquesta finalitat, no només s'han de desenvolupar bases de dades pensades i creades tant per a la gestió de l'execució com per a la recerca empírica, sinó que s'ha de difondre, entre els operadors que nodreixen les bases de dades, la necessitat de disposar d'informació fiable i actualitzada.

2) En els estudis empírics que es puguin endegar en relació amb la reincidència penitenciària té també una gran importància **incloure variables dinàmiques**, és a dir, aquelles variables de la història del subjecte que podem modificar des de la intervenció especialitzada (nivell d'estudis, habilitats socials, consum de tòxics, suport familiar, etc.) Això serà possible, també, en la mesura que es doni la condició anterior, és a dir, que es recullin sistemàticament aquestes dades.

Poder comptar amb aquest tipus d'informació té repercussions a dos nivells: d'una banda, pel que fa a l'àmbit de la investigació, enriqueix l'estudi de les variables que influeixen sobre la reincidència i ajuda a construir models predictius més afinats; i per una altra banda, aquestes variables, sent també explicatives de la reincidència, poden, juntament amb les variables estàtiques, aportar als professionals elements objectius per a l'avaluació inicial i contínua dels casos, amb l'avantatge que les variables dinàmiques, com dèiem, permeten plantejar objectius i intervencions dirigides a minvar el risc de reincidència.

3) En aquest sentit, hi pot haver també una important línia de recerca oberta dirigida a validar, des del nostre context, instruments de predicció del risc de reincidència ja creats en altres països, i/o dirigida a millorar l'eina de predicció que presentem en aquesta recerca. Pensem que aquests estudis haurien de contribuir a impulsar **el model de gestió de risc**, fonamentat en la recerca empírica, en els diferents serveis vinculats a l'execució penal.

4) Finalment, cal comentar que en el sistema penitenciari català s'han produït dos canvis recents que no hem pogut valorar a través d'aquesta recerca perquè l'any 97, any del qual està extreta la nostra mostra, eren massa recents. Ens referim, d'una banda, a l'impacte del Codi penal de 1995 (i de les seves reformes posteriors); i d'altra banda, a l'increment de la població estrangera als centres penitenciaris, augment que es començava a advertir en l'any de l'estudi, però que s'ha anat consolidant

amb un augment molt important a partir del mes de gener de l'any 2001. Entenem, doncs, que és fonamental que aquesta recerca, millorada amb els aspectes que hem assenyalat i amb d'altres, es reproduïxi properament per tal que pugui tenir en compte l'impacte d'aquests dos fets que han modificat substancialment la realitat dels serveis penitenciaris i, probablement, la informació relativa a les taxes de reincidència i als factors que l'expliquen i la prediuen.

8. Referències bibliogràfiques

ANDREWS, D. A. i HOGE, R. D. (1995). La psicología de la conducta criminal y los principios de una prevención y rehabilitación eficaces. Dins *Foro sobre la investigación correccional*, Vol. 7, núm. 1, p.34-46. Web del Correctional Service Canadà. Visitat el 13.11.2003.

ANDREWS, D. A. (1989). La reincidència es predecible y puede ser influenciada: el uso de la evaluación de riesgo para disminuir la reincidencia. Dins *Foro sobre la investigación correccional*, Vol 1, núm. 2, p.11-18. Web del Correctional Service Canadà. Visitat el 13.11.2003.

BARBERET, R. (1999). La investigación criminológica y la política criminal. Dins *Política Crimina*. Madrid: Consejo General del Poder Judicial. p. 41-69.

BESOZZI, C. (1999). *Prison et changement. Une étude qualitative sur le récidive après une première peine privative de la liberté (Résumé)*. Berna: Office fédéral de la justice.

BLANCHETTE, K. (1997). Clasificación de delincuentes de sexo femenino para la intervención correctiva. Dins *Foro sobre la investigación correccional*, Vol. 9, núm. 1, p. 36-41. Web del Correctional Service Canadà. Visitat el 13.11.2003.

BONTA, J. *et alt.* (1998). The prediction of criminal and violent recidivism among mentally disorderer offenders. Dins *Psychological Bulletin*, 123, p. 123-142.

COLOMERA, P., FORCEN, M. i SÁNCHEZ-CARBONELL, X. (2001). *Entrades i sortides de centres penitenciaris d'una cohort de 135 addictes a la heroïna*. Barcelona: CEJFE. Document inèdit.

CORRECTIONAL SERVICE CANADA (1989). The statistical information for recidivism scale (SIR). *Web del Correctional Service Canadà*. Visitat el 6.9.2002.

CORRECTIONAL SERVICE CANADA (1993a). So you want to know the recidivism rate. Dins *Forum*, Vol 3, núm 3. Web del Correctional Service Canadà. Visitat el 6.9.2002.

CORRECTIONAL SERVICE CANADA (1993b). The life Span of criminal behaviour: what do we know? Dins *Forum*, Vol 5, núm. 3. Web del Correctional Service Canadà. Visitat el 6.9.2002.

CORRECTIONAL SERVICE CANADA (1993c). Recidivism: hom inmates see it. Dins *Forum*, Vol 5, núm. 3. Web del Correctional Service Canadà. Visitat el 6.9.2002.

CORRECTIONAL SERVICE CANADA (1993d). Recidivism tend to be... Dins *Forum*, Vol. 5, núm. 3. Web del Correctional Service Canadà. Visitat el 6.9.2002.

CORRECTIONAL SERVICE CANADA (1993e). Expanding the recidivism inquiry: a look at dynamic factors. Dins *Forum*, Vol. 5, núm. 3. Web del Correctional Service Canadà. Visitat el 6.9.2002.

COTTLE, C. *et al.* (2001). The prediction of criminal recidivism juveniles. Dins *Criminal Justice and Behavior* juny, p. 367-394.

FAUGERON, C., LE BOULAIRE, J. M. (1992). Quelques remarques a propos de la recidive. Dins *Études & Données pénales*, núm. 65. Paris: Centre National Recherche Scientifique.

FUNES, J., LUQUE, E. i RUIZ, A. (1996). *Reincidència en la justícia de menors*. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. Col·lecció Justícia i Societat, núm 15.

GARCIA-PABLOS, A. (2003). *Tratado de criminología*. València: Tirant lo Blanch.

GORDON, A. i NICHOLAICHUK, T. (1996). Aplicación del principio de riesgo al tratamiento de delincuentes sexuales. Dins *Foro sobre la investigación correccional*. Vol. 8, núm. 3, p. 10-12. Web del Correctional Service Canadà. Visitat el 13.11.2003.

HANSON *et alt.* (1998). Predicting relapse: A meta-analysis of sexual offender recidivism studies. Dins *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 65, p. 821-833.

HILTERMAN, E. (2003). Riesgo más allá de los muros: ¿un caso de sentimientos o de datos estructurados? Dins *Revista Catalana de Seguretat Pública* núm.13 desembre Barcelona: Escola de Policia de Catalunya

HOME OFFICE (1997). *Reingressos a presó d'interns allibertats al llarg de 1996*. www.homeoffice.gov.uk/rds/prischap9.html (visitada gener 2002).

Invesbriu 18. *Avaluació de l'efectivitat dels programes de tractament amb delinqüents a Europa*. Gener 2001. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Invesbriu 21. *Addictes a les drogues i reincidència en el delicte*. Maig 2002. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Justidata 1. *Evolució de la població penitenciària. Catalunya 1985-1991*. Juliol 1992. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Justidata 15. *Evolució de la població penitenciària. Catalunya Abril 1993- Octubre 1997*. Novembre 1997. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Justidata 16. *Evolució de la població encarcerada per delictes contra el patrimoni i contra l'ordre socioeconòmic. Catalunya maig 1996-Desembre 1997*. Maig 1998. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Justidata 17. *Evolució de la població encarcerada per delictes contra la salut pública i contra la seguretat del trànsit. Catalunya maig 1996-Desembre 1997*. Setembre 1998. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Justidata 18. *Evolució de la població encarcerada per delictes contra les persones. Catalunya maig 1996-Desembre 1997*. Novembre 1998. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Justidata 19. *Evolució de la població encarcerada per delictes contra la llibertat sexual. Catalunya maig 1996-Desembre 1997*. Desembre 1998. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Justidata 26. *Els estrangers a les presons de Catalunya 1995-1999*. Desembre 2000. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Justidata 29. *Evolució de la població penitenciària a Catalunya des de l'aplicació del Codi penal de 1995*. Febrer 2002. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Justidata 33. *La llibertat condicional a Catalunya en els darrers 5 anys (1997-2001)*. Novembre 2002. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

KENSEY, A i TOURNIER, P. (1991). Le retour en prison. Dins *Questions Pénales*, IV, 3. Paris: Ministère de la Justice, SCERI.

- KENSEY, A. i TOURNIER, P. (1992). L'éternel retour? Devenir judiciaire d'une cohorte de sortants de prison condamnés a une peine a temps de trois ans ou plus. Dins *Revue de science criminelle et de droit pénal comparé*, núm.1, p. 134-142. Paris: Edicions Dalloz.
- KESTEREN, J. V., MAYHEW, P. i NIEVWBEERTA, P. (2000). *Criminal Victimization in seventeen industrialised countries*. Holanda: Wetenschappelijk onderzoek. Documentatiecentius.
- LARRAURI, F. (1994). Psicologia penitenciària: observació i predicció de la conducta dels permisos de sortida Dins *Justifòrum*, p. 117-129. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.
- LARRAURI, E. (1999). Relación entre índices de delitos, población reclusa y penas alternativas: algunas hipótesis. Dins *Criminología Aplicada II*. Madrid: CGPJ-Escuela judicial. p-81-98.
- LIDZ *et alt.* (1993). The accuracu of predictions of violence to others. Dins *Journal of the American Medical Association*, 269, p. 1007-1111.
- LIPSEY, M. (1992). Juvenile delinquency treatment *dins de Meta analysisi for explanations: a casebook*. p. 83-127. Rusell Sage Foundation.
- LIPSEY, M. (1999). Can interventions rehabilitat serious delinquents? Dins *Annals of the American Academy Political and Social Sciences*, 564, p. 142-166.
- LUCIANI, F. (1997). Probado y verdadero: una prueba de que la Escala de Determinación de Custodia todavía es válida y confiable. Dins *Foro sobre la investigación correccional*. Vol.9, núm. 1, p. 13-17. Web del Correctional Service Canadà. Visitat el 13.11.2003.
- LUENGO, M. A. (1999). La predicció de la reincidència: variables de personalidad y factores psicosociales. Dins *Criminología Aplicada II*. Madrid: CGPJ-Escuela judicial.
- LUQUE, E. (1999). *Les víctimes del delictes*. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. Col·lecció Justícia i Societat núm. 20.
- MOTIUK, L. (2003). Presons i societat: l'avaluació del canvi en interns d'alt risc. Dins *DOCUMENTA Fòrum*, núm.1, Gener 2003. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.
- NAFEKH, M. i MOTIUK, L. (2002). L'Échelle révisée d'information statistique sur la récidive (Échelle d'ISR-R1): Un examen psychométrique. Web Canadà Correctional Service. Visitada el 13.11.2003.

- ORTMANN, R. (2000). The effectiveness of Social Therapy in Prison. Dins *Crime Delinquency*, 2, Abril, p. 214-232.
- PAINO, S. (1996). Indicadores de riesgo en la reincidencia. Dins *Cuadernos de Política Criminal*, núm. 60. Madrid.
- REDONDO, S., FUNES, J. i LUQUE, E. (1992). Quant es reincideix i quant es diu que es reincideix: realitat i tòpics sobre el retorn al delicte. Dins *Justícia i Societat*. p. 181-203. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.
- REDONDO, S., FUNES, J. i LUQUE, E. (1993). *Justícia penal i reincidència*. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. Col·lecció Justícia i Societat, núm. 9.
- REDONDO, S., GARRIDO, V. i SANCHEZ-MECA, J. (1999). Tratamiento de los delincuentes y reincidencia: una evaluación de la efectividad de los programas aplicados en Europa. Dins de *Anuario de Psicología Jurídica*. p. 11-37. Madrid.
- ROCA, X. i CAIXAL, G. (2001). *Estudi de la reincidència en una mostra d'interns toxicòmans en tractament en comunitat terapèutica intra i extrapenitenciària: anàlisi de variables delictives, penitenciàries i addictives*. Barcelona Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. Document inèdit.
- RUTTER, M. i GILLER, H. (1988). *Delincuencia juvenil*. Barcelona: Martinez Roca.
- SANCHEZ-MECA, J. (1996). *Avaluació internacional de la reincidencia*. Barcelona. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. Col·lecció Justícia i Societat, núm. 15.
- SILVER, E. i CHOW-MARTIN, L. (2002). A multiple models approach to assessing recidivism risk. Dins *Criminal Justice and Behavior*, Vol 29, núm. 5, octubre, p. 538-568.
- SIRMOURD i ANDREWS (1994). Correlates of delinquency: A look at gender differences. Dins *Forum on Corrections Research*, 6, p. 26-31.
- SPOHN, C. i HOLLERAN, D. (2002). The effect of imprisonment on recidivism rates of felony offenders: a focus on drug offenders. Dins *Criminology*, Vol 40, núm. 2, p. 329-353.
- STENER, S., SMITH, L., TRACY, A. (2002). The three State Recidivism Study. Dins *News and notes*, vol 24, núm. 1, gener.

- TORRENTE, D. (2001). *Desviación y delito*. Madrid: Alianza Editorial Ciencias Sociales.
- TOURNIER, P. *et alt.* (1997). *Au de la liberatio: observation suivi d'une cohorte d'entrants en prison*. Dins *Études & Données pénales*, núm. 76. Paris: Centre National Recherche Scientifique.
- VAZSONYI, B. *et alt.* (2001). General Theory of Crime. Dins *Journal of Research in Crime and Delinquency*, núm.38, p. 91-131.
- WARNER, K. (2000). Should me judge education by recidivism rates? Dins *Correctional Education Association news and notes*, 2, abril, p. 8-9.
- VICENTE, R. (2000). La reincidencia en el Código penal de 1995. Dins *Anuario de Derecho Penal y Ciencias Penales*, Tomo L, p. 169-183. Madrid.
- VVAA (2000). *Ofenders Returning to Federal Prison, 1986-97*. Dins *Federal Justice Statistics Program*. Setembre 2000. US: Departament of Justice.

9. Annex 1. Plantilla de recollida de dades

Variables individuals

CIC									
NIS									
Data de naixement									
Sexe	1=home				2=dona				
Nacionalitat	Veure annex 1								

Període pre

PRIMER ingrés període PRE									
Data ingrés									
Data sortida									
Núm CS	Si és ACS								
Dies									
Tipus excarceració	Veure annex 2								
Durada condemna									
	Anys			Mesos			Dies		
Delicte principal	Veure annex 3								

Es van recollir fins a 30 ingressos previs

Condemna base

Data d'ingrés en CB	ddmmaaaa, data								
Data sortida CB	ddmmaaaa, data								
Tipus d'excarceració CB	2 dígits, categòrica	Veure annex 2							
Durada CB	2 dígits, numèrica								
	2 dígits, numèrica	Anys			Mesos			Dies	
	2 dígits, numèrica								
Nombre de causes de la CB	2 dígits, numèrica								
Delicte més important en CB	4 dígits, categòrica	Veure annex 3							
Dies de permís	4 dígits, numèrica								
Dies en règim tancat	4 dígits, numèrica								
Dies en règim obert	4 dígits, numèrica								

Incident PRIMER									
Data incident									
Tipus incident	Veure annex 4								

Es van recollir fins a 22 incidents

Expedient disciplinari PRIMER (només si té sanció)						
Data fet						
Tipus falta	Veure annex 5					
Tipus sanció	Veure annex 6					
Quantitat sanció						

Es van recollir fins a 18 expedients disciplinaris

Període post

PRIMER ingrés període POST						
Data ingrés						
Data sortida						
Núm CS	Si és ACS					
Dies						
Delicte principal	Veure annex 3					
Any de la causa						

Es van recollir fins a 40 ingressos posteriors

10. Annex 2. Correlacions de variables quantitatives

Taula 89. Correlacions significatives entre les variables quantitatives de l'estudi.

Variables	Estadístics	Increment de penes	Temps en llibertat abans ingressar per una reincidència	Gravetat / falta	Nombre de reincidències	Nombre de causes condemna base	Dies de permís (cb)	Dies en règim tancat (cb)	Dies en règim obert (cb)	Total dies estada període pre	Total dies estada condemna base	Condemna base (en dies)	Edat quan el primer ingrés en presó	Edat quan la sortida de la condemna base	Nombre ingressos en presó previs a la condemna base	Incidents en la condemna base
Temps en llibertat abans ingressar per una reincidència	Pearson	-,110														
	Sig.	,010														
	N	538														
Gravetat / falta	Pearson	,150	-,250													
	Sig.	,041	,015													
	N	187	94													
Nombre de reincidències	Pearson		-,292													
	Sig.		,000													
	N		538													
Nombre de causes condemna base	Pearson		-,112													
	Sig.		,031													
	N		372													
Dies de permís (cb)	Pearson	-,703	,097	-,298	-,136	,164										
	Sig.	,000	,024	,000	,001	,000										
	N	1555	538	187	581	1280										
Dies en règim tancat (cb)	Pearson	,485			,236											
	Sig.	,000			,000											
	N	1555			1280											
Dies en règim obert (cb)	Pearson	-,884	,146	-,303	-,117	,111	,802									
	Sig.	,000	,001	,000	,005	,000	,000									
	N	1555	538	187	581	1280	1555									
Total dies estada període pre	Pearson	,098	-,126		,179	-,087		-,110								
	Sig.	,000	,004		,000	,001		,000								
	N	1555	538		1280	1555	1555	1555								
DIESCB dies estada condemna base	Pearson	-,326		-,156	-,161	,404	,568	,221	,490							
	Sig.	,000		,034	,000	,000	,000	,000	,000							
	N	1555		187	581	1280	1555	1555	1555							
Condemna base (en dies)	Pearson	-,300		-,218	-,139	,411	,477	,127	,413	,117	,816					
	Sig.	,000		,007	,008	,000	,000	,000	,000	,000	,000					
	N	1266		150	367	1265	1266	1266	1266	1266	1266					
Edat quan el primer ingrés en presó	Pearson	-,117	,123		-,119	-,182	,060	-,086	,087	-,171						
	Sig.	,000	,004		,004	,000	,018	,001	,001	,000						
	N	1555	538		581	1280	1555	1555	1555	1555						
Edat quan la sortida de la condemna base	Pearson	-,155	,102		-,164		,148	-,051	,150	,074	,152	,138	,916			
	Sig.	,000	,018		,000		,000	,045	,000	,004	,000	,000	,000			
	N	1555	538		581		1555	1555	1555	1555	1555	1266	1555			
Nombre ingressos en presó previs a la condemna base	Pearson	,188	-,189	,180	,215	,306	-,175		-,206	,392	-,156	-,116	-,252	-,078		
	Sig.	,000	,000	,014	,000	,000	,000		,000	,000	,000	,000	,000	,002		
	N	1555	538	187	581	1280	1555		1555	1555	1555	1266	1555	1555		
Nombre incidents en la condemna base	Pearson	,204		,170		,371		,371		,109	,286	,161	-,157	-,080	,095	
	Sig.	,000		,020		,000		,000		,000	,000	,000	,000	,002	,000	
	N	1555		187		1280		1555		1555	1555	1266	1555	1555	1555	
Nombre de faltes comeses en la condemna base	Pearson	,111	-,110			,091		,124	-,060	,098			-,133	-,104	,104	,283
	Sig.	,000	,011			,001		,000	,017	,000			,000	,000	,000	,000
	N	1555	538			1280		1555	1555	1555			1555	1555	1555	1555

ANNEX. TAULES

Taula 90. Distribució dels homes i les dones segons el país de procedència. Per a cada categoria i per al total s'indiquen els nombres absoluts (N) i el percentatge vertical (%). També s'indica el valor de l'estadístic que determina la significació de la diferència entre les categories comparades.

Àrea geogràfica	Nacionalitat	Sexe				Total	
		Home		Dona		N	%
		N	%	N	%		
Àfrica (Ilevat el Magrib)	Txad	1	2,9%			1	2,9%
	Gàmbia	9	26,5%			9	26,5%
	Ghana	2	5,9%			2	5,9%
	Guinea Bissau	4	11,8%			4	11,8%
	Libèria	2	5,9%			2	5,9%
	Guinea Conakry	1	2,9%			1	2,9%
	Mali	1	2,9%			1	2,9%
	Mauritània	1	2,9%			1	2,9%
	Níger	1	2,9%			1	2,9%
	Camerun	2	5,9%			2	5,9%
	Angola	3	8,8%			3	8,8%
	Moçambic	1	2,9%			1	2,9%
	Senegal	1	2,9%			1	2,9%
	Sierra Leone	1	2,9%			1	2,9%
	Sudan	2	5,9%			2	5,9%
	Sudàfrica	2	5,9%			2	5,9%
Total àrea	34	100,0%			34	100,0%	
Amèrica Central i del Sud	Argentina	5	19,2%			5	16,1%
	Bolívia	1	3,8%			1	3,2%
	Brasil	1	3,8%			1	3,2%
	Xile	2	7,7%	1	20,0%	3	9,7%
	Colòmbia	6	23,1%	2	40,0%	8	25,8%
	Cuba	1	3,8%			1	3,2%
	República Dominicana	2	7,7%	1	20,0%	3	9,7%
	Equador	1	3,8%			1	3,2%
	Jamaica	1	3,8%			1	3,2%
	Martinica	1	3,8%			1	3,2%
	Perú	2	7,7%	1	20,0%	3	9,7%
	Salvador	1	3,8%			1	3,2%
	Uruguai	1	3,8%			1	3,2%
Veneçuela	1	3,8%			1	3,2%	
Total àrea	26	100,0%	5	100,0%	31	100,0%	
Europa Est	Bòsnia Hercegovina	1	50,0%			1	50,0%
	Romania	1	50,0%			1	50,0%
	Total àrea	2	100,0%			2	100,0%
Europa Occidental (espanyols exclosos)	Alemanya	5	7,0%			5	6,6%
	Dinamarca	1	1,4%			1	1,3%
	França	28	39,4%	2	40,0%	30	39,5%
	Itàlia	12	16,9%			12	15,8%
	Portugal	12	16,9%	1	20,0%	13	17,1%
	Regne Unit	12	16,9%	2	40,0%	14	18,4%
	Bèlgica	1	1,4%			1	1,3%
Total àrea	71	100,0%	5	100,0%	76	100,0%	
Magrib	Algèria	77	59,7%			77	59,2%
	Marroc	48	37,2%	1	100,0%	49	37,7%
	Tunísia	4	3,1%			4	3,1%
	Total àrea	129	100,0%	1	100,0%	130	100,0%
Pròxim Orient	Palestina	4	36,4%			4	36,4%
	Kuwait	1	9,1%			1	9,1%
	Líban	6	54,5%			6	54,5%
Total àrea	11	100,0%			11	100,0%	
Espanya	Espanya	1152	100,0%	119	100,0%	1271	100,0%
	Total àrea	1152	100,0%	119	100,0%	1271	100,0%

		Gènere	Nacionalitat	Àrea geogràfica de procedència	Espanyol / estranger	Edat del primer ingrés en presó.	Estada prèvia en presó	Nombre d'ingressos previs	Dies d'estada prèvia en presó.	Nombre de causes	Dies de l'estada real en presó.	Temps de condemna	Dies passats en règim tancat	Dies passats en règim obert.	Variació de la <i>penositat</i>	Dies de permís gaudits	Nombre d'incidents	Nombre de faltes	Intensitat de la gravetat de les faltes	Delicte més greu de la causa principal	Tipus d'excarceració	Edat quan l'excarceració de la <i>condemna base</i>	Si han tornat a presó	Reincidència	Nombre de vegades que han reincidit	Temps que ha trigat a reincidir			
Característiques individuals	Gènere																												
	Nacionalitat																												
	Àrea geogràfica de procedència																												
	Espanyol / estranger																												
Antecedents penitenciaris	Edat del primer ingrés en presó.																												
	Estada prèvia en presó																												
	Nombre d'ingressos previs																												
Condemna base	Dies d'estada prèvia en presó																												
	Nombre de causes																												
	Dies de l'estada real en presó																												
	Temps de condemna																												
	Dies passats en règim tancat																												
	Dies passats en règim obert																												
	Variació de la <i>penositat</i>																												
	Dies de permís gaudits																												
	Nombre d'incidents																												
	Nombre de faltes																												
	Intensitat de la gravetat de les faltes																												
	Delicte més greu de la causa principal																												
	Tipus d'excarceració																												
Edat quan l'excarceració de la <i>condemna base</i>																													
Període posterior	Si han tornat a presó																												
	Reincidència																												
	Nombre de vegades que han reincidit																												
	Temps que ha trigat a reincidir																												